...ตรีไทยอุดมศึกษา ...

วันที่ ๑๒-๑๔ กรกฎาคม ...

มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน ชลบุรี

780.9593
ง311ค
2539
ค. 27 ฉ. 5

BURAPHA UNIVERSITY LIBRARY
3 2498 00018292 1

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

ที่ระลึกงานดนตรีไทยอุดมศึกษา
ครั้งที่ ๒๗

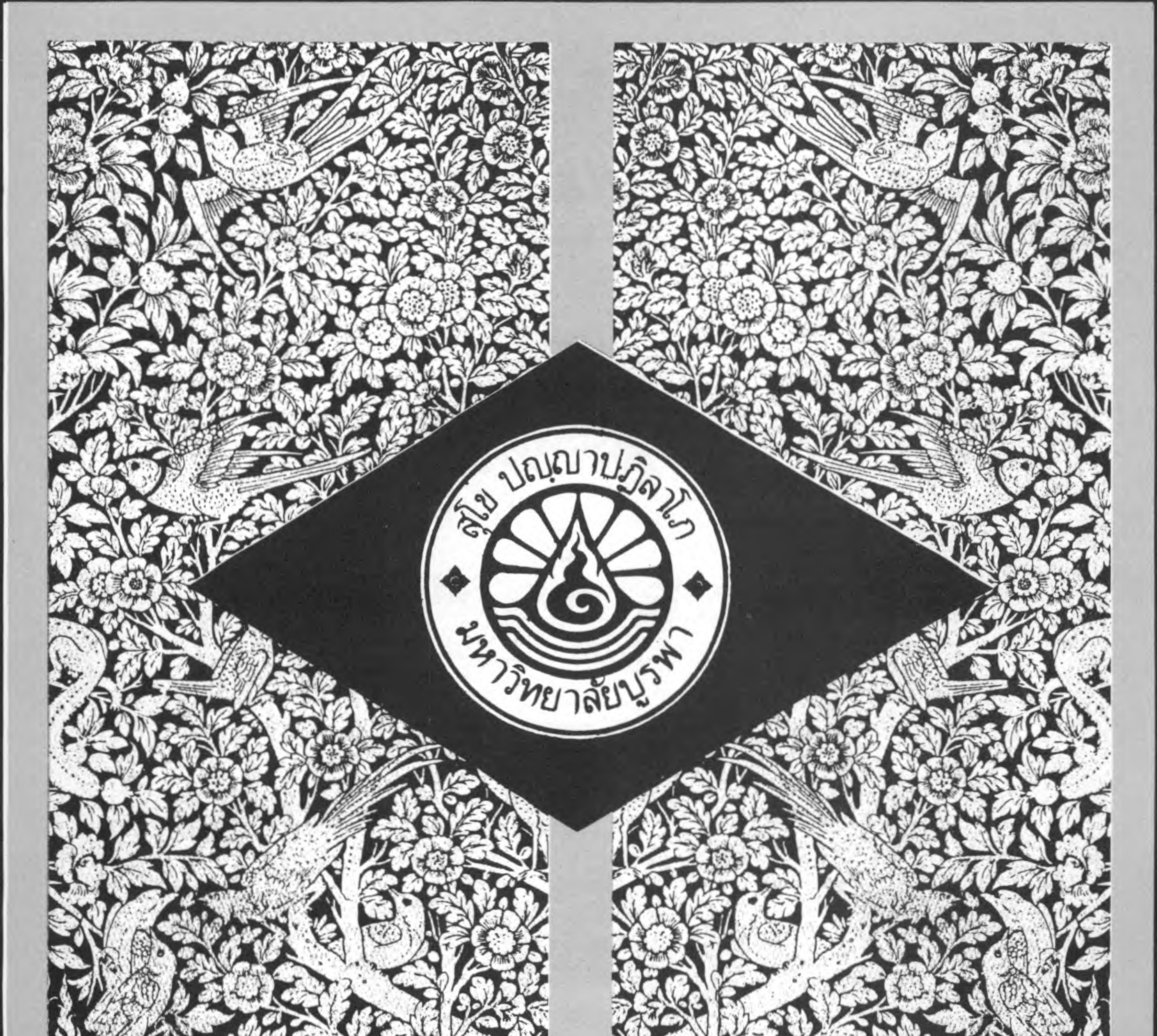

วันที่ ๑๒-๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๙

ณ สวนมะพร้าว มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน ชลบุรี

มหาวิทยาลัยบูรพา

บางแสน ชลบุรี

สุโข ปญฺญาปฏิลาโภ

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดนตรีไทยอุดมศึกษา
ครั้งที่
๒๗

BURAPHA UNIVERSITY

พระราชดำรัส
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในวโรกาสที่ทรงเป็นประธานเปิดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา
ครั้งที่ ๒๗
ณ มหาวิทยาลัยบูรพา
วันเสาร์ที่ ๑๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๙

ข้าพเจ้ามีความยินดี ที่ได้มาร่วมงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๒๗ ซึ่งมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นเจ้าภาพจัดขึ้นในวาระนี้

ดนตรีเป็นศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่แสดงเอกลักษณ์ของชาติได้อย่างเด่นชัดทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ การที่จัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษาเป็นลำดับมาจนถึงครั้งที่ ๒๗ นี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าท่านทั้งหลายได้ตระหนักถึงประโยชน์ของดนตรีไทย จึงได้มีวิริยะ อุตสาหะและร่วมแรงร่วมใจที่จะอนุรักษ์และสืบสานมรดกอันล้ำค่าของชาติให้คงอยู่สืบไป

ในวาระนี้ ขออวยพรให้ทุกท่านที่มาร่วมงานในวันนี้ มีความสุขและมีกำลังใจประกอบการสร้างสรรค์สืบสานศิลปะดนตรีไทยให้พัฒนาสืบไป และในโอกาสที่มหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน ได้ก่อตั้งมาครบรอบ ๔๐ ปี ขออวยพรให้มหาวิทยาลัยเจริญก้าวหน้าในทุกทาง ขออวยพรให้การจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๒๗ ประสบความสำเร็จด้วยดีทุกประการ

คำกราบบังคมทูล
ของ
อธิบดีมหาวิทยาลัยบูรพา
นายผาสุข กุลละวณิชย์

ขอพระราชทานกราบบังคมทูล ทราบฝ่าละอองพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้า นายผาสุข กุลละวณิชย์ อธิบดีมหาวิทยาลัยบูรพา ประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ในนามชมรมดนตรีไทยทุกสถาบัน รู้สึกปลื้มปิติและสำนึกในพระกรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ที่ใต้ฝ่าละอองพระบาทเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานพิธีเปิดงานและทรงร่วมงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27 ในวันนี้

มหาวิทยาลัยบูรพา มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27 การจัดงานในครั้งนี้มีการบรรเลงดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศจำนวน 55 สถาบัน งานนี้จึงนับเป็นการประสานสัมพันธไมตรีระหว่างสถาบันด้วยสื่อดนตรีอย่างแท้จริง ทั้งนี้ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมและเป็นสิริมงคลอันสูงสุดแก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายโดยถ้วนหน้า

บัดนี้ได้เวลามหามงคลแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชานุญาตกราบบังคมทูลเชิญใต้ฝ่าละอองพระบาททรงมีพระราชดำรัสเปิดงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 27 และทรงร่วมบรรเลงดนตรีไทยตามพระราชอัธยาศัย

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

สารจาก
ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

สามัคคี คือ พลัง

หลังยุคสงครามเย็นไปจนถึงคริสตศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกที่รวดเร็ว รุนแรง และกระทบอย่างกว้างขวาง เป็นระยะที่กระแสโลกาภิวัฒน์เข้มข้นดุเดือดยิ่งกว่าครั้งใดในอดีต ผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ จะทำให้ผู้ที่เข้มแข็งกว่าได้เปรียบผู้ที่อ่อนแอหรือผู้ที่ตามไม่ทัน จนถึงกับทำให้ความเป็นเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ถูกบดบังหรือถูกกลืนหายไปได้ในที่สุด

ด้วยสัญชาตญาณแห่งการอยู่รอดก็ดี หรือด้วยความตระหนักรู้ถึงผลภัยดังกล่าวก็ดี ทำให้กระแสวัฒนธรรมชาติ และกระแสวัฒนธรรมถิ่นได้รับความสนใจ ฟื้นฟู หรือสนับสนุนให้เข้มแข็งขึ้น

งานดนตรีไทยอุดมศึกษามีมาตั้งแต่ยุคสมัยที่สงครามเย็นยังดำเนินอยู่และก็ได้ดำเนินการอยู่ต่อเนื่อง จึงมิอาจกล่าวได้ว่าเจตนาในการจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษาเป็นไปเพื่อต่อต้านกระแสโลกาภิวัฒน์นั้น หากมีเจตนารมณ์ที่จะสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษากลับมาให้ความสนใจและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติต่อ ๆ ไป

การจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งนี้เป็นครั้งที่ 27 มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นเจ้าภาพ ด้วยการที่เป็นมหาวิทยาลัยหลักในภาคตะวันออก ผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิตและเจ้าหน้าที่ จึงประสงค์จะให้การจัดงานครั้งนี้ยิ่งใหญ่สมพระเกียรติขององค์ประธาน ด้วยระลึกในพระกรุณาธิคุณที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีต่อมหาวิทยาลัยบูรพา และทรงมีต่องานดนตรีไทยอุดมศึกษา

ขอให้การจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษาในครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามที่ได้มุ่งหมายไว้ทุกประการ

(ศาสตราจารย์เกษม วัฒนชัย)
ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

สารจากอธิการบดี

เนื่องในโอกาสที่มหาวิทยาลัยบูรพาได้เป็นเจ้าภาพจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27 ขึ้นในระหว่างวันที่ 12-14 กรกฎาคม พ.ศ.2539 ทางมหาวิทยาลัยรู้สึกเป็นเกียรติและยินดีเป็นอย่างยิ่ง กอปรกับยังได้ถือเป็นโอกาสร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสอันเป็นมหามงคลอันยิ่งใหญ่ของปวงชนชาวไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์เป็นปีที่ 50 และเนื่องในวาระที่มหาวิทยาลัยบูรพาได้ดำเนินการมาเป็นเวลา 40 ปี

การจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมความสามัคคี กระตุ้นให้ตื่นตัวในคุณค่าของศิลปดนตรีไทยอันเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ตลอดจนประสบการณ์ด้านศิลปดนตรีไทย รวมถึงการผดุงบำรุงรักษาและเผยแพร่ศิลปะแขนงนี้ให้กว้างขวางยั่งยืนสืบไป

ในนามของมหาวิทยาลัยบูรพา ขอแสดงความชื่นชมและขอขอบคุณทุกท่าน ทุกฝ่าย ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27 จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผาสุข กุลละวณิชย์)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

● เพลงมโหรีโบราณ 105
ยมโดย เพ็งพงศา

● ระบบเสียงซอด้วง 119
ชฎิล นักดนตรี

● ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับจิตรกรรม 127
ชำนิ สุวรรณช่าง

● วัฒนธรรมปี่พาทย์มอญของไทย 131
รศ.ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี

● ดนตรีไทย : ศิลปะที่กำลังจะตายไปจากสังคมไทยจริงหรือ 143
ดร.เพ็ญณี แนรอท

● กรับเสภา 147
อ.ศิริ วิชเวช

● ดนตรีไทยไร้รสหรือ 151
รต.สุวิทย์ แก้วกระมล รน.

● มหาวิทยาลัยบูรพากับนักดนตรีไทยภาคตะวันออก 155
ชูชาติ พิณพาทย์

● ดนตรีไทยนักเรียน : จุดเริ่มต้นของดนตรีไทยอุดมศึกษา 183
ไพพรรณ อินทนิล

● ดนตรีไทย : แนวคิดการวิจัยและพัฒนาบางประเด็น 234
ผศ.มนตรี แย้มกสิกร

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

50 ในรัชกาลปัจจุบัน (ตามปฏิทินหลวง) และจะให้สิ้นสุดในวันที่ 9 มิถุนายน 2539 หรือให้เลยไปจนถึงสิ้นปี 2539 ก็ได้ สำหรับงานพระราชพิธี ควรเป็นวันครบ 50 ปีบริบูรณ์คือ วันที่ 9 มิถุนายน 2539

ทั้งนี้รัฐบาลโดยคณะรัฐมนตรี ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2537 กำหนดให้มีการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณของชาติไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาลกว่า 700 ปีเพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณและพระบุญญาธิการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อน้อมนำจิตใจปวงชนชาวไทยให้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และพร้อมใจกันเจริญรอยตามพระยุคลบาทเพื่อสร้างถาวรวัตถุหรือสิ่งสาธารณะอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ศาสนา และประชาชนอันเป็นอนุสรณ์เนื่องในมหามงคลวโรกาส

พระราชพิธีกาญจนาภิเษก ประกอบด้วย **พระราชพิธี รัฐพิธี และศาสนพิธี** จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2538 จนถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2539 รวม 8 รายการ ประกอบด้วย

1. พระราชกุศลทักษิณานุปทานและพระราชพิธีเฉลิมพระปรมาภิไธย รัชกาลที่ 8 วันเสาร์ที่ 8 มิถุนายน 2539 ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

2. พระราชพิธีบวงสรวงอดีตพระมหากษัตริย์และเสด็จฯออกมหาสมาคมพระราชพิธีกาญจนาภิเษก วันอาทิตย์ที่ 9 มิถุนายน ณ พลับพลาพิธีท้องสนามหลวง

3. พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี กาญจนาภิเษก วันจันทร์ที่ 10 มิถุนายน 2539 ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

4. คณะทูตเฝ้าฯถวายพระพรชัยมงคล วันพุธที่ 12 มิถุนายน 2539 ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

5. งานสโมสรสันนิบาตเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล วันศุกร์ที่ 14 มิถุนายน 2539 ณ ทำเนียบรัฐบาล

6. การสวนสนามแสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทย วันอาทิตย์ที่ 23 มิถุนายน 2539 ณ บริเวณถนนราชดำเนิน จากท้องสนามหลวง ถึงลานพระราชวังดุสิต

7. พระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน โดยขบวนพยุหยาตราชลมารคในวันจันทร์ ที่ 4 พ[illegible]แรม 9 ค่ำ) ณ วัดอรุณราชวราราม

สำหรับสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี นั้นเป็นตราพระราชลัญจกรเป็นตราประจำพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เป็นหลักสำคัญ มีตราพระบรมราชวงศ์จักรีและพระมหามงกุฎอยู่ด้านบน เป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี มีพานเครื่องสูง 2 ชั้น เทินรัฐธรรมนูญที่เป็นเครื่องหมายแสดงถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีช้าง 2 เชือก เทินตราอยู่ภายใต้เศวตฉัตรซึ่งสามารถตีความหมายได้หลายทาง เช่น

ความหมายที่ 1 **ช้างเป็นพาหนะของพระเจ้าแผ่นดิน** เป็นเหมือนข้าช่วงใช้ของพระมหากษัตริย์ จึงเปรียบได้กับประชาชนซึ่งเป็นเหมือนข้ารับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท ในสัญลักษณ์จึงเสมือนพสกนิกรเทิดทูนและเชิดชูองค์พระมหากษัตริย์และราชวงศ์จักรี ขณะเดียวกันก็ได้อยู่เย็นเป็นสุขภายใต้ร่มฉัตร

ความหมายที่ 2 **ช้างเผือกเป็นสัตว์คู่บารมีขององค์พระมหากษัตริย์** อีกทั้งตามความเชื่อทางพราหมณ์ช้างเผือกที่มีลักษณะตรงตามตำราจะมีส่วนช่วยหนุนให้เกิดทั้งทางแสนยานุภาพและพระปรีชาสามารถความรอบรู้แก่พระมหากษัตริย์ จึงแสดงถึงความเป็นผู้มีบุญญาธิการและทรงพระปรีชาญาณ

ความหมายที่ 3 ช้างมีความเป็นมาคู่กับประวัติศาสตร์ของชาติมาโดยตลอด อีกทั้งเป็นสัญลักษณ์ที่เคยใช้ในธงชาติไทยในอดีต และเป็นสัตว์ที่มีอายุยืนยาวจึงเปรียบกับประเทศไทย ซึ่งก็มีอายุและประวัติศาสตร์ยาวนานเช่นกัน

อนึ่งการเฉลิมฉลองที่เกี่ยวกับการฉลองสิริราชสมบัติในประวัติศาตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์ครั้งสำคัญซึ่งมีปรากฏเป็นเอกสารจดหมายเหตุมีอยู่หลายครั้ง ได้แก่

พระราชพิธีรัชดาภิเษก ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ครบ 25 ปีบริบูรณ์

งานพระราชกุศลรัชมงคล ร.ศ.126 (พ.ศ. 2450) เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ยืนยาวเท่าสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเคยเป็นพระมหากษัตริย์ที่เคยครองราชย์ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์คือ 40 ปี (ในปัจจุบันนักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยึดถือและเชื่อว่าพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชย์ยืนยาวที่สุดในประวัติศาสตร์

780.9593
ด311ด
104924

แห่งกรุงศรีอยุธยา คือสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มิใช่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 โดยยึดตามพระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ และรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถมีระยะเวลา 40 ปีเช่นกัน)

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ยืนนานยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทยคือ 41 ปี

งานพิธี ที่สำคัญคือ พระราชพิธีซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายแด่พระมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุกพระองค์ในประวัติศาสตร์ไทยและทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสมโภชสิริราชสมบัติตามความสำคัญของมหามงคลสมัยครั้งนั้นๆ รวมทั้งงานรัฐพิธีที่เหล่าข้าราชการและประชาชน จัดถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาทิ พิธีถวายพระพรชัยมงคล การทูลเกล้าฯ ถวายของที่ระลึกและการศาสนพิธีต่างๆ ที่พุทธศาสนิกชนจัดถวาย

งานเฉลิมฉลอง เป็นการจัดมหรสพและแต่งธงทิวริ้วขบวน ประดับประดาประทีปโคมไฟ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองแก่แผ่นดิน

การจัดสร้างสิ่งอนุสรณ์และถาวรวัตถุ เพื่อเป็นที่ระลึกแห่งมหามงคลสมัยและเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ซึ่งมักจะเป็นไปตามแนวพระราชดำริแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเช่นการจัดสร้างพระบรมรูปทรงม้า การเริ่มการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม ณ พระราชวังดุสิต การสร้างถนนและสะพานหลายแห่งในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการจัดทำเหรียญกษาปณ์และเหรียญที่ระลึกในพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เมื่อ พ.ศ. 2451

ในรัชสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช การเฉลิมฉลองและการพระราชพิธีที่เกี่ยวเนื่องกับการฉลองสิริราชสมบัติตามวาระสำคัญต่างๆ เฉกเช่นเดียวกับในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชเจ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้เกิดขึ้นแล้วครบทุกประการคือ

พระราชพิธีรัชดาภิเษกเมื่อทรงครองราชสมบัติครบ 25 ปี เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2514

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกเมื่อพ.ศ.2531เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองราชย์เสมอด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเวลา 42 ปี 22 วัน ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2531 และหลังจากวันนั้นเป็นต้นมาก็เป็นมหามงคลสมัยอันพิเศษยิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองราชย์ยืนนานยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทย

พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชชนนี พระเชษฐภคินี และพระเชษฐาเพื่อทรงศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนเมียร์มองต์ ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาอังกฤษ จากนั้นทรงเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ณ เอกอล นูแวลเดอ ลา ซืออิส โรมองต์ เมืองแชลลี ซือ โลซานน์ ทรงได้รับประกาศนียบัตรทางอักษรศาสตร์จากยิมนาส กลาซีค กังโดนาล แห่งเมืองโลซานน์ แล้วทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโลซานน์ โดยทรงเลือกศึกษาในแขนงวิชาวิศวกรรมศาสตร์

ในพุทธศักราช 2477 พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 8 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพุทธศักราช 2478 และได้โดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนิวัติประเทศไทยเป็นครั้งแรกในพุทธศักราช 2481 โดยประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เป็นการชั่วคราว แล้วเสด็จกลับไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จนถึงพุทธศักราช 2488 จึงโดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนิวัติประเทศไทยเป็นครั้งที่ 2 ครั้งนี้ประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2489 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จสวรรคตโดยกะทันหัน ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชจึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ในวันเดียวกันนั้น แต่เนื่องจากยังทรงมีพระราชภารกิจด้านการศึกษา จึงต้องทรงอำลาประชาชนชาวไทยเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์อีกครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2489 เพื่อทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยแห่งเดิมในครั้งนี้ ทรงเลือกศึกษาวิชากฎหมาย และวิชารัฐศาสตร์ แทนวิชาวิศวกรรมศาสตร์ที่ทรงศึกษาอยู่เดิม

ระหว่างที่ประทับศึกษาอยู่ในต่างประเทศนั้น ทรงพบกับ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ (พระนามเดิมหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้สถาปนาพระอิสริยยศขึ้นเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านักขัตรมงคล เมื่อพุทธศักราช 2493 และในพุทธศักราช 2495 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็นพระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามว่า พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ) และหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิติยากร ต่อมาทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในวันที่ 19 กรกฎาคม พุทธศักราช 2492 ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

การดนตรี

ความสนพระทัยทางด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เริ่มตั้งแต่ทรงพระเยาว์ โดยทรงศึกษาเรื่องดนตรี และทรงสะสมแผ่นเสียงต่างๆ ทั้งบทเพลงคลาสสิก และเพลงสมัยใหม่ แต่ที่ทรงโปรดที่จะทรงดนตรีมากก็คือ ประเภทดิกซีแลนด์แจ๊ซซ์ จนได้รับการยกย่องว่าทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีประเภทนี้อีกด้วย ส่วนในบรรดาเครื่องดนตรีปรากฏว่าทรงโปรดอัลโตแซกโซโฟน คลาริเนต โซปราโนมากเป็นพิเศษ และยังทรงได้อีกหลายชนิดกีตาร์ก็ทรง เปียโนก็ทรงได้ ทรัมเป็ตก็เคยเป่าทั้งยังทรงมีพระปรีชาสามารถกระทั่งทรงสามารถสนทนาโต้ตอบภาษาดนตรีกับนักดนตรีที่มีชื่อเสียงระดับโลกได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทรงเป็นนักแต่งเพลงที่มีพระปรีชาสามารถอย่างยากที่จะหาที่เปรียบได้อีกด้วย และเพลงแรกที่ทรงพระราชนิพนธ์คือเพลง "แสงเทียน" ปัจจุบันปรากฏว่าทรงมีเพลงพระราชนิพนธ์ในแนวต่างๆ อยู่ถึงกว่า 40 เพลง และด้วยพระปรีชาสามารถ พระองค์ยังทรงเป็นชาวเอเชียคนแรกที่ได้รับเกียรติจากสถาบันการดนตรีและศิลปะแห่งกรุงเวียนนา ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาสมาชิกกิตติมศักดิ์เป็นลำดับที่ 23 ในงานพระราชนิพนธ์เพลง

เมื่อปีพุทธศักราช 2507 และในปีพุทธศักราช 2529 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติยังได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญานามว่าทรงเป็น "อัครศิลปิน" อีกด้วย

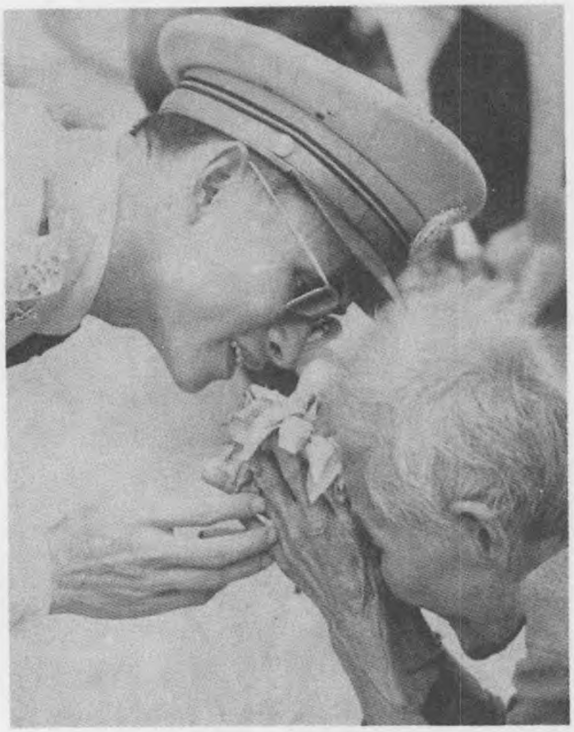

เพลงตับมโหรีของเก่า

หลายปีมาแล้ว เข้าใจว่าราวปี พ.ศ.2519 ขณะที่กำลังเรียนอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้าพเจ้ากับเพื่อนๆ ร้องเพลงตับอุณากรรณลงสวน เพื่อนบางคนเรียกเพลงตับชุดนี้ว่า "ตับมโหรี" ที่เรียกเช่นนั้นเห็นจะเป็นเพราะบทร้อง คือมีเนื้อร้องตอนหนึ่งว่า "จึงตรัสสั่งกิดาหยันทันที ให้เล่นมโหรีที่ในสวน" ข้าพเจ้าก็พลอยเรียกตามเพื่อนๆ ไปด้วยเพราะเห็นง่ายดี คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ มาได้ยินเข้าวันหนึ่ง ก็แก้ให้ว่าเรียกเช่นนั้นไม่ถูก เพลงที่เรียกว่าตับมโหรีจริงๆ เป็นของเก่าแก่นั้น มีหลายตับ เช่น มโหรีตับต้นเพลงฉิ่ง มโหรีตับนางนาค มโหรีตับแขกมอญ มโหรีตับเขนง มโหรีตับมหาฤกษ์ มโหรีตับทะแย และมโหรีตับนกกระจอก กับยังมีของโบราณไปกว่านี้อีกมากมาย

ข้าพเจ้าถามคุณหญิงไพฑูรย์ว่า ตับมโหรีต่างๆ ที่เอ่ยชื่อมานี้ มีเพลงอะไรบ้าง คุณหญิงก็จดมาให้บอกว่าเท่าที่จำได้ที่นายสอนมา (หมายถึง คุณแม่เจริญ พาทยโกศล ได้ต่อให้ไว้) คุณหญิงยังตั้งข้อสังเกตว่าบทร้องตับมโหรีของเก่านี้ มาจากวรรณคดีหลายเรื่อง บางตับปนกันจนไม่รู้ว่าของเดิมมาแต่ไหน เรื่องอะไร

ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจติดตามค้นคว้าเรื่องมโหรีต่อ ทำให้ไม่ทราบรายละเอียดเรื่องมโหรีว่ามีระเบียบในการขับร้องและบรรเลงอย่างไร ทราบแต่ว่าวงมโหรีนั้นประกอบด้วยเครื่องดนตรีอะไรบ้าง เวลาผ่านมาจนถึงราวปีพ.ศ.2525-2526 หลังงานฉลองพระนคร 200 ปี มีผู้ส่งแถบบันทึกเสียงเพลงไทย บรรเลงด้วยวงมโหรีมาให้ แต่ไม่ใช่เพลงมโหรีทั้ง 7 ตับ อย่างที่คุณหญิงไพฑูรย์เคยบอกไว้ จึงปรารภขึ้นว่า น่าจะคิดทำขึ้นไว้ โดยแบ่งงานกันช่วยกันไปตามถนัด ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2527 คุณหญิงไพฑูรย์ ทำบุญอายุครบ 7 รอบ ได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มเล็กๆ ชื่อ "พาทยวรรณ" แจกแก่ผู้มาอวยพร และได้มอบให้ข้าพเจ้าด้วย ในหนังสือนี้มีประวัติเกี่ยวกับมโหรีสั้นๆ และมีบทร้องมโหรีของเก่า รวม 7 ตับดังกล่าวมาแล้ว เรียกว่าได้ดำเนินงานใกล้เข้ามาขั้นหนึ่ง อย่างน้อยก็ได้เห็นบทร้อง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทราบบ้างว่าเพลงตับมโหรีของเก่านั้นเป็นอย่างไร อีกประการหนึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ยกวงดนตรีเครื่องใหญ่ทั้งวงมาให้ข้าพเจ้าชุดหนึ่ง เป็นของเก่าลวดลายงามมาก ซึ่งเวลานั้นข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็นเครื่องมโหรีของเก่าแก่ ก็อยากจะนำมาใช้บรรเลงมโหรี เพื่อให้สมใจท่านผู้ให้จึงให้คุณหญิงไพฑูรย์เทียบเสียงเป็นเครื่องมโหรี ปรากฏว่าต่อมาครูผู้ใหญ่หลายท่านมาเห็นเครื่องดนตรีชุดนี้บอกว่าไม่ใช่เครื่องมโหรี แต่เป็นปี่พาทย์เครื่องใหญ่ที่มีขนาดเล็กกว่าธรรมดา จึงไม่ได้ใช้เครื่องชุดดังกล่าว ในการบันทึกเสียงเพลงตับมโหรีคราวนี้ทั้งหมด (เว้นแต่บางตับ) นับแต่นั้นมา คุณหญิงไพฑูรย์ก็ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่หานักดนตรีมาฝึกซ้อม ตามคนเก่าแก่มาทบทวนเพลง ตามนักร้องมาหัดร้องอันเป็นทางเฉพาะของบ้านวัดกัลยาณ์ สำหรับเพลงต่างๆ นั้น ต้องใช้เวลาฟื้นความจำมาก เพราะไม่ได้เล่นมาช้านานแล้ว ยกตัวอย่างเช่นเพลงชื่อน้ำค้าง และเพลงชื่อราโค ในมโหรีตับเขนงนั้น คุณหญิงเล่าว่า นึกเท่าไรก็นึกไม่ออก อยู่เป็นเวลานาน คืนหนึ่งนึกออกกลางดึกขณะกำลังนอนอยู่ ต้องรีบปลุกครูเฉิด อักษรทับ คนเก่าแก่ที่เคยงานมโหรีมาด้วยกันแต่ครั้งอยู่วังบางขุนพรหม ให้ลุกขึ้นมาสีซอด้วง แล้วช่วยกันคิด ต่อจนจบ

คุณหญิงไพฑูรย์เป็นคนมีพวกพ้องมาก มีทั้งเพื่อนเก่า นักดนตรีเก่าแก่จากแหล่งต่างๆ มีทั้งทหารบกทหารเรือ และยังมีลูกศิษย์อีกหลายคนมาช่วยงานคับคั่งถึงกระนั้นก็ต้องใช้เวลานานร่วมสามปีโดยค่อยๆ ต่อเพลงไปช้าๆ เหตุที่ใช้เวลานานเพราะคุณหญิงเอง

เพลงตับมโหรีของเก่า
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้บันทึกเสียงเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่
พุทธศักราช ๒๕๒๙

มโหรี

การบรรเลงเพลงไทยโดยการประสมวงขึ้นเป็นวงมโหรีนี้ **สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ** ได้ทรงสันนิษฐานไว้ว่า เดิมเป็นการบรรเลงของนักดนตรีผู้ชาย คาดว่ากำเนิดมาจากขอมก่อน ทั้งนี้โดยอาศัยรูปสลักหินที่ค้นพบ ต่อมาไทยได้นำแบบอย่างนั้นมาเปลี่ยนแปลงแก้ไขจัดเครื่องดนตรีไทยผสมเข้าไป เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลายครั้งหลายคราจนในที่สุดก็ลงตัวเป็นแบบฉบับในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

สำหรับรูปแบบการบรรเลงมโหรีแต่โบราณนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงมีพระวินิจฉัยว่า วงมโหรีโบราณเกิดขึ้นจากการบรรเลงเพลงพิณกับวงขับไม้รวมกัน ซึ่งในเรื่องนี้อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้อธิบายขยายความไว้ว่า

บรรเลงพิณ คือการดีดพิณและขับร้องไปด้วย โดยมากมักเป็นบทเกี้ยวพาราสี หรือชมความดีงามของสตรีที่ตนรัก ผู้บรรเลงพิณจะไปนั่งหรือยืนอยู่ในที่ใกล้บ้านของสตรี และดีดพิณและขับร้องเพลงให้สตรีที่รักได้ยิน ทางภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงราย พิณที่ดีดได้แก่ พิณเพียะ (หรือเปี๊ยะ) รูปคล้ายพิณน้ำเต้า

พิณภาคกลางก็คือสิ่งที่เราเรียกกันว่า"กระจับปี่" ในปัจจุบันนี้ เป็นเครื่องดนตรีโบราณ มีคันยาวมี 4 สายใช้ดีดเป็นเสียง ในสมัยสุโขทัยก็เรียกว่าพิณ ไม่ทราบว่ามาเปลี่ยนชื่อเป็นกระจับปี่เมื่อไร นัยหนึ่งว่าเพราะมีรูปเหมือนเต่าจึงเรียกว่ากัจฉปิปีซึ่งมาจากกัจฉปแปลว่าเต่า แล้วกลายเป็นกระจับปี่ แต่ข้าพเจ้าสงสัยว่าจะเป็นการตั้งชื่อเอาอย่างชาติอื่น เพราะชวาและเบอร์เนียวต่างก็มีเครื่องดีดชื่อกระจับปี่ เราก็อยากมีกระจับปี่บ้าง จึงเรียกพิณเป็นกัจฉปิปี

ส่วนการดีดพิณและขับร้องไปด้วยนั้น ในภาคกลางก็มีปรากฏอยู่ในเรื่องกากี ซึ่งคนธรรพ์เป็นผู้มีความชำนาญมาก ได้ดีดพิณและขับลำเย้ยพญาครุฑดังบทร้องที่ว่า

คนธรรพ์ครั้นเห็นกรุงกษัตริย์
แจ้งระหัสให้เนตรดังบัญหาร
น้อมเศียรรับรสพจมาน
จับพิณดีดประสานสำเนียงนวล

ภาพวงมโหรีโบราณที่ฝาผนังพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ปรากฏคนดีดพิณ (กระจับปี่), คนสีซอสามสาย, คนตีกรับพวง รวมเป็น 4 คน **เรียกว่า มโหรีเครื่อง 4** ซึ่งเป็นวงมโหรีขนาดเล็กและเก่าแก่ที่สุด

การเล่นมโหรีเครื่อง 4 หากใช้สตรีเล่นล้วน ๆ ถือเป็นของสูงและเชิดชูเกียรติท่านผู้เป็นเจ้าของ วงสมัยโบราณตั้งแต่กรุงศรีอยุธยามาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีกฎหวงห้ามให้มโหรีผู้หญิงเป็นของพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น วงมโหรีเครื่อง 4 ในพระราชฐาน ใช้บรรเลงขับกล่อมพระบรรทมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและเจ้าฟ้าผู้บรรเลงมโหรีเครื่อง 4 ที่มีฐานะเป็นเจ้าจอมชุดสุดท้ายนั้น ปรากฏนามอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้แก่ เจ้าจอมมารดาวาด เจ้าจอมมารดาเหม เจ้าจอมประคอง และเจ้าจอมสังสาลย์ ในรัชกาลที่ 5 เจ้าจอมมโหรีชุดนี้ได้บรรเลงเพลงกล่อมพระบรรทมถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาจนถึงปีมะเส็ง พ.ศ.2424 จึงเลิกไปเพราะเจ้าจอมมารดาวาดประสูติพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร (ต่อมาทรงกรมเป็นกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินต้นราชสกุล ฉัตรชัย)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีการเพิ่มขลุ่ย และรำมะนาเข้าไปในวงมโหรีเครื่อง 4 กลายเป็น **วงมโหรีเครื่อง 6** ทำให้มีการประสานเสียงไพเราะมากขึ้นเพราะมีเครื่องดนตรีครบ 4 หมู่คือเครื่องดีด (กระจับปี่) เครื่องสี (ซอสามสาย) เครื่องตี (โทน รำมะนา และกรับพวง) และเครื่องเป่า (ขลุ่ย) เพลงที่ขับร้องส่วนมากจะเป็นอัตรา 2 ชั้น (จังหวะปานกลาง) โดยผู้บรรเลงคนหนึ่งคนใดในกลุ่มนั้นจะทำหน้าที่เป็นต้น

บังใน, แฝงใบโอดอ้อน ฝรั่งร่ายร้องถอนสายสมอ
คู่ฝรั่ง, บ้าบ่นบทชอ คู่บ้าบ่นต่อลำดับไป
แขกสวด, แล้วแขกกินเหล้า อีกยาเมาเลสังข์ใหญ่
สังข์น้อยร้อยเรียงระเบียบใน สิบเอ็ดบทบอกไว้ให้เจนจำฯ

สระบุหร่งรับขับอ้าง กะระนะ, นางบุหรงเรื่อยร่ำ
มลากาเสียเมืองลำนำ มลายูหวนซ้ำสืบไป
แล้วคู่มลายูหวน เสนาะนวลเพลงเพื่อนนอนใหญ่
เพื่อนนอนน้อย, ดอกไม้ไทร เป็นลำดับดอกไม้ตานี
แสนพิลาปใหญ่, พิลาปน้อย น้ำค้างย้อยตะวันตกเรื่อยรี่
น้ำค้างตะวันออกโดยมี นกกระจอกต้องที่กระเบื้องร้อน
สมิงทองไทย, รามัญ แขก สิบแปดเพลงแจงแจกจำสอน
ประสานเสียงเพียงชอสวรรค์วอน ที่หกจบกลอนไม่ปิดบังฯ

เพลงเจ็ดนั้นต้องอรชร สายสมร, ปะโตงโอดโดยหวัง
ปะโตงหวน, ปะโตงพันพึงฟัง เป็นห้าเพลงไม่พลั้งเพลินชมฯ

เพลงแปดนั้นสุวรรณมาลา มาก้านต่อดอก, สระสรม
ทั้งนางนาคใหญ่ชื่นชม บรรสมเป็นเพลงแปดปองฯ

พระทอง, คู่พระทอง, ตุ๊ดตู่ คู่ตุ๊ดตู่จงรู้เรื่องสนอง
สี่บทเพราะล้ำทำนอง เรียกร้องเพลงเก้ากล่าวกลอนฯ

เพลงสิบนั้นเรียกดอกไม้ ดอกไม้พันประไพเกสร
อีกดอกไม้โอดเอื้อนชอ้อน สุวรรณหงส์ร่อนคัคณานต์ฯ

นางไห้, ลมพัดชายเขา เบ้าหลุด, ชมทะเล คำหวาน
ห้าบทกำหนดในการ ประมาณที่สิบเอ็ดเพลงมีฯ

อรุ่ม, สร้อยสนระคนกัน อาถัน, ตลุ้มโปง, อาถันสี่
อาถันแปด, เล่าชอต่อคดี เพลงที่สิบสองมีเจ็บครบฯ

ยิกินใหญ่, ล่องเรือนคร แชกช้อนยิกินหน้าศพ
ยิกินยากซ้ำคำรบ เพราะสิบสามจบเจนใจฯ

สิบสี่นั้นคือพระนคร เรื่อยร่อนสำเนียงเสียงใส
อีกทั้งลำนำลำไป ถอยหลังเข้าในคลองจรฯ

เพลงสิบห้านั้นมานางนาคน้อย คู่นางนาคพลอย, นกร่อน
ม้าย่อง, ม้ารำ, อรชร สีสอนตามเรื่องเนื่องกัน
เขนง, กะทงเขียวแลง ขอมแปลง, มอญเล็กสลับคั่น
แยกออกเพลงละเจ็ดจงสำคัญ เพลงสิบห้ารำพรรณจบลงฯ

สิบหกยกบทกำหนดชื่อ คือว่าจันดินอย่าลืมหลง
อีกคู่จันดินโดยจง บทบ้าระบุ่นคงครบกระบวน
จบเพลงเรื่องใหญ่แม้ใครเรียน อุตส่าห์เพียรให้ดีถี่ถ้วน
เพลงพลัดท่านจัดไว้ตามควร สืบสวนโดยระเบียบเรียบร้อยฯ

สิ่งที่น่าสังเกตสำหรับบทเพลงเกร็ดที่ใช้ร้องมโหรีโบราณทั้ง 73 เพลงนั้น ส่วนมากจะมีชื่อเป็นไทย ที่มีชื่อแสดงว่าเป็นสำเนียงภาษาอื่นมีเพียงไม่กี่เพลง เช่น เพลงขอมน้ำเต้า เพลงขอมรำ เพลงยี่ปุ่น เพลงโฉลกแขก เพลงมะลายูหวน และที่ชื่อเป็นแขกเช่น เนรปาตี ส่วนใหญ่จะเป็นเพลงไทยที่ยังคงร้องมาจนทุกวันนี้ได้แก่ เพลงนางนาค พัดชา เหราเล่นน้ำ นาคเกี่ยวพระสุเมรุ พระรามตามกวาง สระสม สระบุหร่ง ดอกไม้ไทร ม้ารำ ย่องหงิด สมิงทอง เขนงแปดบท และสร้อยสน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าเพลงไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเพลงไทยแท้ที่มีสำเนียงชาติอื่นปนมาน้อยมาก

ครั้นถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการชำระวรรณคดีเก่าๆ และแต่งขึ้นใหม่หลายเรื่อง งานพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และของกวีต่างๆ อีกหลายท่านเช่น เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้เริ่มมีขึ้นและเป็นที่รู้จักแพร่หลาย บทร้องสำหรับการเล่นมโหรีจึงถูกจัดขึ้นผิดแผกแตกต่างไปจากสมัยกรุงศรีอยุธยา คือแทนที่จะเป็นตับเพลงต่างๆ หรือเป็นเพลงเกร็ดที่มีเนื้อเรื่องไม่ต่อเนื่องกัน กลับกลายมาเป็นบทขับร้องตับมโหรีที่คุมขึ้นเป็นเรื่องเป็นราวชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งแต่เดิมสมัยกรุงเก่านั้นจะมีบทสำหรับขับร้องมโหรีซึ่งมาจากวรรณคดีเรื่องยาวก็เพียงแต่ตับต้นเพลงฉิ่ง 2 ชั้น จากเรื่องพระรถเมรี มโหรีตับทะแย ซึ่งมาจากเรื่องสุวรรณหงส์และเรื่องมณีสุริยง ซึ่งจัดว่าเก่าแก่มาก ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้เกิดบทร้องมโหรีจากเรื่องอิเหนาหรือตับเรื่องกากี แต่เรียกชื่อตามชื่อของเพลงที่จัดไว้เป็นอันดับแรกของบทมโหรีตับนั้นๆ เช่น บทมโหรีตับนางนาค และบทมโหรีตับแขกมอญ ทั้วสองบทนนี้มาจากเรื่องกากีของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) หรือบทมโหรีตับมหาฤกษ์ บทมโหรีตับเขนง บทมโหรีตับนอกกระจอก ทั้งสามบทนี้มาจากพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นี้เองได้มีการพัฒนาการผสมวงมโหรีขึ้นจากมโหรีเครื่อง 6 เป็นมโหรีเครื่อง 8 โดยเติมระนาดไม้กับระนาดแก้วเข้าไป เสียงระนาดไม้นั้นช่วยอุ้มให้สุ้มเสียงของวงมโหรีไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น ส่วนระนาดแก้วนั้นมีผู้สงสัยว่าจะใช้แก้วหรือกระจกแทนลูกระนาดอย่างที่เห็นอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หรือเป็นระนาดไม้ที่มีเสียงแหลมประหนึ่งแก้ว ยังไม่เป็นที่ยุติ นอกจากนี้ยังปรากฏเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า "ถ่วงน้ำ" ซึ่งบางท่านเข้าใจว่าเคยใช้ผสมในวงมโหรีมาก่อนแต่เลิกไป

ในสมัยรัชกาลที่ 2 ได้ย้ายเอาระนาดแก้วออกแล้วใส่ฆ้องวงขนาดกลางลงไปแทน เรียกว่า ฆ้องกลาง หรือ ฆ้องมโหรี จากนั้นได้ถอนกระจับปี่ออกแต่เพิ่มจะเข้เข้าไปแทน จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่ง-เกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นวงมโหรีเครื่องคู่ โดยเพิ่มระนาดทุ้มกับฆ้องเล็กเข้าไปอีกในสมัยรัชกาลที่ 4 เพิ่มระนาดเหล็กเข้าไปอีก เพิ่มซอด้วงและซออู้ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงกลายเป็นมโหรีเครื่องสายมาจนถึงปัจจุบันนี้

ทุกวันนี้เราอาจจะแบ่งวงมโหรีออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

ก. มโหรีสมัยกรุงเก่า ได้แก่ มโหรีเครื่อง 4 และเครื่อง 6

ข. มโหรีวงเล็ก ประกอบด้วย ซอด้วง ซออู้ ซอสามสาย จะเข้ ขลุ่ย ระนาดเอกมโหรี ระนาดทุ้มมโหรี ฆ้องมโหรี โทนระมะนา และฉิ่ง

ค. มโหรีเครื่องคู่ คือมโหรีวงเล็กในข้อ ข. เติมฆ้องเล็กและเครื่องสายให้ครบเป็นคู่ เครื่องประกอบจังหวะยังคงเป็นโทนรำมะนาและฉิ่ง

ง. มโหรีเครื่องใหญ่ หรือมโหรีเครื่องสายวงใหญ่ เพิ่มระนาดเอกเหล็ก และระนาดทุ้มเหล็กลงไปในวงมโหรีข้อ ค.

เครื่องดนตรีที่เรียกว่าเครื่องมโหรีแท้ๆ นั้นจะมีขนาดย่อมกว่าเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์ทั้งระนาดเอกและระนาดทุ้มมโหรีตลอดจนระนาดทอง (ระนาดเอกเหล็ก) และระนาดทุ้มเหล็กต่างก็มีขนาดเล็กกว่าระนาดที่ใช้ในวงปี่พาทย์ทั้งสิ้น ลูกระนาดจึงมีขนาดเล็กลง และยิ่งไปกว่านั้นเสียงของระนาดในวงมโหรียังเทียบสูงกว่าเสียงของระนาดในวงปี่พาทย์อีกด้วย โดยเฉพาะระนาดเอกนั้นจะเทียบเสียงไว้สูงกว่าระนาดเอกปี่พทาย์ถึง 5 เสียง ทำให้ผู้บรรเลงมีโอกาสที่จะใช้เสียงสูงในการบรรเลงได้มากกว่าและคล่องตัวกว่าการบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ธรรมดา เสียงเพลงที่ได้จากวงมโหรีจึงสูงกว่าและไพเราะกว่าเสียงเพลงที่ได้จากวงปี่พาทย์ ผู้ที่เคยชินกับการตีระนาดปี่พาทย์ เมื่อถึงเพลงที่ขึ้นเสียงสูงมากๆ จะต้องตีลดลงไปในแนวต่ำ แต่ถ้ามาตีระนาดมโหรีแล้วจะสามารถตีได้เสียงสูงขึ้น

บทมโหรีของเก่าบางบทได้นำคำประพันธ์มาตัดต่อให้เนื้อเรื่องกระชับเข้าแล้วละไว้มิได้แก้การส่งสัมผัสตามลักษณะของฉันทลักษณ์ที่ดี หรือบางทีนำเรื่องหนึ่งไปต่อกันกับอีกเรื่องหนึ่งโดยเจตนา และมิได้คำนึงถึงความต่อเนื่องก็มี เช่น เพลงสี่เกลอในมโหรีตับนางนาค เพลงทยอยญวนในมโหรีตับแขกมอญ (ซึ่งผิดการส่งสัมผัส) เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนในมโหรีตับทะแยก็มาจากเรื่องสุวรรณหงส์ต่อติดกับเพลงย่องหงิดซึ่งมาจากเรื่องมณีสุริยง เป็นสองเรื่องรวมอยู่ในมโหรีตับทะแย เป็นต้น

คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ ให้ข้อสังเกตว่า เพลงตับมโหรี 2 ชั้น ของเก่าที่มีมาแต่โบราณนั้นมักจะมีตับละ 5 หรือ 6 เพลงเท่านั้น และเพลงสุดท้ายก่อนจะจบจะต้องเป็นเพลงหน้าทับ 2 ไม้ทุกครั้งไป ซึ่งถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ได้กล่าวว่า ทุกวันนี้เราผสมวงดนตรีไทยขึ้น โดยใช้เครื่องปี่พาทย์ประกอบด้วยเครื่องสายเช่นเดียวกับการผสมวงมโหรี ท่านเรียกวงดนตรีประเภทนี้ว่า "เกือบจะเป็นมโหรีแต่ไม่ใช่" เพราะมิได้ใช้เครื่องมโหรีแท้ๆ ซึ่งสร้างขึ้นสำหรับบรรเลงมโหรีโดยเฉพาะ จึงได้พยายามส่งเสริมให้มีการเล่นมโหรีแท้ๆ ขึ้นในยุคนี้ หาไม่เยาวชนจะเข้าใจผิดว่าการบรรเลงมโหรีนั้นใช้เครื่องดนตรีอะไรก็ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง

วงดนตรีบางวงในปัจจุบันนี้บรรเลงเทียบเสียงมโหรีใช้ฆ้องมโหรี ระนาดมโหรี มีเครื่องสายและโทนรำมะนา แต่ขาดซอสามสาย การผสมวงแบบนี้ก็ "เกือบจะเป็นวงมโหรี" หรือบางบ้านใช้เครื่องปี่พาทย์ผสมซอสามสาย และเครื่องสายแล้วเรียกวงของตนว่าวงมโหรี อย่างนี้ก็เรียกได้ว่า "เกือบจะเป็นมโหรี" หรือบางท่านเรียกว่า "ปี่พาทย์ไม้นวมผสมเครื่องสาย" หรือร้ายไปกว่านั้น บางท่านใช้คำพูดที่รุนแรงกว่า "มโหรีจอมปลอม"

สำนักดนตรีเก่าๆ เช่น บ้านครูจางวางทั่ว พาทยโกศล คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ เล่าว่า ที่บ้านของท่าน ใช้เครื่องมโหรีแท้ๆ มีฆ้องวงเพียงร้านเดียว ซึ่งมีชื่อเฉพาะว่า "ฆ้องสีดอ" เป็นของเก่าแก่มีมาแต่ครั้งหลวงกัลยาณมิตตาวาส คุณปู่ของท่านเป็นหัวหน้าวง เครื่องสายมีครบคือ ซอสามสาย. ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยนั้นมีเลาเดียวประจำเป็นขลุ่ยเพียงออ เครื่องประกอบจังหวะมีโทนรำมะนากับฉิ่ง โดยที่โทนและรำมะนานั้นใช้คนตีคนเดียวกัน ไม่เหมือนวงมโหรีของหลวง บางทีท่านใช้คนตีโทนและรำมะนาแยกกัน ส่วนเพลงที่บ้านท่านบรรเลงนั้นจะบรรเลงและขับร้องเฉพาะตับมโหรี 2 ชั้นของเก่าเท่านั้น มโหรี 3 ชั้นไม่เคยบรรเลงเลย

ในการบันทึกเสียงเพลงตับมโหรีของเก่าตามพระบัญชาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม-บรมราชกุมารีครั้งนี้ คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ ได้ทำหน้าที่เป็นแม่กองในการควบคุมฝึกซ้อมนักร้องและนักร้องโดยยึดแนวปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษของท่านได้ถ่ายทอดไว้ให้ ทางบรรเลงนั้นเป็นทางของเก่าซึ่งจางวางทั่ว พาทยโกศล ได้รับสืบทอดมาจากบิดาของท่าน คือ **หลวงกัลยาณมิตรตาวาส (ทับ พาทย-โกศล)** ซึ่งเป็นตระกูลนักดนตรีเก่าแก่สืบทอดมาแต่ครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับทางขับร้องนั้นคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ ได้เรียนจาก **"คุณแม่เจริญ พาทยโกศล"** ซึ่งคุณหญิงขานนามท่านสั้นๆ ว่า **"นาย"**

"นาย" นั้น ในอดีตเป็นนักร้องคนสำคัญซึ่งอยู่ในกรมมหรสพสมัยรัชกาลที่ 5 เดิมเป็นภรรยาของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ชื่อว่าเป็นนักร้องต้นเสียงคนสำคัญของวังบ้านหม้อ คือ บ้านเจ้าพระยาเทเวศร์ฯ อันเป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า-อยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมผู้คนไว้ภายใต้ความดูแลของท่านเจ้าของวัง คือ เจ้าพระยาเทเวศร์ฯ ทำหน้าที่เป็นกรมมหรสพของหลวง เมื่อจะมีงานต้อนรับขแกเมืองหรืองานการดนตรีและละครต่างๆ ที่เป็นของหลวงก็จะใช้นักร้องนักดนตรีจากสถานที่แห่งนี้

"นาย" ได้สืบทอดแนวการขับร้องต่อมาจากหม่อมศิลาในพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิงหนาทราช-ดุรงค์ฤทธิ์ พระองค์สิงหนาทฯ เป็นบิดาของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าการขับร้องแนวที่ "นาย" หรือ "คุณแม่เจริญ" ได้ปฏิบัตินี้ได้สืบทอดมาจากหม่อมศิลา ซึ่งมีชีวิตอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5

หม่อมศิลา ในพระองค์เจ้าสิงหนาทฯ นั้น เป็นศิษย์ต่อทางขับร้องมาจากเจ้าจอมมารดาศิลาในรัชกาลที่ 2 (ชื่อศิลาเหมือนกัน) เจ้าจอมมารดาศิลานั้นมี

หม่อมส้มจีนนั้นอายุสั้นถึงแก่กรรมในสมัยต้นรัชกาลที่ 6 ในขณะที่คุณแม่เจริญยังมีชีวิตสืบต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 8 การปลูกฝังแนวทางขับร้องให้แก่ศิษย์รุ่นหลัง ๆ ของหม่อมส้มจีนจึงได้ผู้สืบทอดน้อยกว่าสายของคุณแม่เจริญ

ข้อจำกัดของแผ่นเสียงโบราณนั้นมีหลายประการที่ควรจะทราบ กล่าวคือแผ่นเสียงสมัยหม่อมส้มจีนนั้น ไม่ได้บันทึกด้วยไฟฟ้า เสียงจึงไม่เด่นชัด และบางโรงงานไม่สามารถบันทึกเสียงกลองกับเสียงฉิ่งได้ เพราะกลองนั้นเสียงต่ำเกินไป ในขณะที่ฉิ่งนั้นเสียงก็แหลมเกินไป แผ่นเสียงหม่อมส้มจีนสมัยต้น ๆ จึงขาดเสียงกลองเสียงฉิ่ง จนมาถึงต้นรัชกาลที่ 6 แม้ว่าจะยังใช้ระบบเก่าโดยวิธีการกรอกเสียงลงกระบอก แต่ก็เก่งขึ้นจนพอจะได้ยินเสียงฉิ่งเสียงกลองแว่วมาบ้าง

ในปลายรัชกาลที่ 6 จึงได้เริ่มบันทึกเสียงด้วยไฟฟ้า ทว่าไมโครโฟนสมัยนั้นก็มีขีดความสามารถที่จำกัดมาก บางครั้งรับเสียงกลองเข้าไปแทนที่จะดังเป็นเสียงกลอง กลับเป็นเสียงดัง "ถุบ ถุบ หรือ พึบ พึบ" ซึ่งไม่น่าฟัง และเสียงฉิ่งไม่ได้ยิน ได้ยินแต่เสียงฉับ เป็น "กับ กับ" ไม่ไพเราะ ท่านก็เลยให้งดการบรรเลงด้วยฉิ่งกลองออกเสีย

เสียงที่ได้ยินชัดในการบันทึกเสียงสมัยนั้นคือระนาด กับซออู้ ส่วนจะเข้และซอด้วงนั้นบางทีเสียงเบามาก ดังนั้นคุณภาพเสียงจึงไม่สมบูรณ์ ส่วนฆ้องวงนั้น อยู่ที่ว่าตั้งไว้ไกลหรือใกล้ ถ้าใกล้กระบอกเสียงก็จะฟังชัดดีมาก

ข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่งของแผ่นเสียงโบราณคือ ทุกแผ่นจะต้องจบเพลงในเวลา 3 ถึง 3 นาทีครึ่ง ยาวกว่านั้นไม่ได้ บางเพลงร้องไม่ทันจบคำกลอน เวลาก็หมดเสียก่อน บางเพลงร้องแล้วดนตรีรับไม่ทันจบ ก็ต้องรีบทอดลงเสียก่อน ใครที่ไม่ทราบข้อจำกัดนี้จะเข้าใจผิดว่านักดนตรีโบราณบรรเลงเพลงขาด หรือบางทีเวลาเหลือท่านก็รับด้วยดนตรีต่อไปนานกว่าที่ควรก็มี ทั้งแนวการบรรเลงบางทีก็ต้องรีบมากเพื่อให้จบแผ่น กลายเป็นว่าแนวการบรรเลงไม่เรียบร้อย ความจริงเป็นเพราะคุณสมบัติของแผ่นเสียงโบราณไม่เอื้ออำนวยแก่การบรรเลงเพลงไทยที่มีความยาว ๆ นั่นเอง ดังนั้นถ้าจะนำแผ่นเสียงเก่ามาเป็นบรรทัดฐานความถูกต้องทุกเพลงไปย่อมเป็นไปไม่ได้

ครั้นถึง ปี พ.ศ.2471 อันเป็นรัชสมัยของ**พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว** การบันทึกเสียงลงจานเสียงได้เจริญมากขึ้นจนถึงบันทึกด้วยไฟฟ้า คณะวงมโหรีวังบางขุนพรหมในความควบคุมของจางวางทั่ว และคุณแม่เจริญ พาทยโกศล ก็ได้บันทึกเพลงตับมโหรีกับบริษัทพาโรโฟน ณ ห้างสุทธาดิลก (ปัจจุบันคือที่ทำการกรมโยธาเทศบาล เชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ) ในครั้งนั้นคุณแม่เจริญ พาทยโกศล ได้ขับร้องมโหรีไว้หลายตับ ที่สำคัญคือคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ ที่สมัยนั้นยังใช้ชื่อว่า **"นางสาวทูน"** ได้ร้องเพลงมโหรีตับแขกมอญ มโหรีตับมหาฤกษ์ บันทึกเสียงลงแผ่นด้วย เป็นแผ่นเสียงซึ่งขายดีและปัจจุบันหายากที่สุด แม้จะหาแผ่นตัวอย่างไว้ได้บ้างก็ไม่ครบชุดและเสียงไม่สู้จะดี แต่ก็ได้ถ่ายรูปแผ่นเสียงตับมโหรีของวังบางขุนพรหมชุดนี้มาแสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

อนึ่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรองเสียงจากแผ่นเสียงโบราณมาใส่ไว้เป็นเพลงตัวอย่างในครั้งนี้ด้วย โดยได้นำแผ่นเสียงตับมโหรีต้นเพลงฉิ่ง 2 ชั้น ของวงมโหรีวังบางขุนพรหม ขับร้องโดยคุณแม่เจริญ พาทยโกศล (ในแผ่นเสียงยังเขียนชื่อว่าหม่อมเจริญ) มาบันทึกไว้เป็นรายการสุดท้ายในเทปตลับที่ 4 หน้า 2 ซึ่งแผ่นเสียงที่ได้มานี้ได้รับมอบมาจากบ้านคุณครูสมหมาย สุวรรณวัฒน์ โดยการแนะนำของนายเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ ซึ่งได้ไปเห็นแผ่นเสียงชุดนี้จมอยู่ในกองแผ่นเสียงเก่าซึ่งน้ำท่วมขึ้นมาถึง และมีโคลนจับสกปรก จึงได้นำแผ่นเสียงนั้นมาชำระล้างและไม่คิดว่าจะเกิดเป็นประโยชน์ การณ์ก็ปรากฏว่าสามารถนำมากรองเสียงขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายได้ จึงขอบันทึกไว้ในที่นี้

อนึ่ง ในตอนท้ายต่อจากมโหรีตับต้นเพลงฉิ่งของคุณแม่เจริญ พาทยโกศลนั้น ได้นำเสียงของหม่อมส้มจีนซึ่งขับร้องเพลงทะแย 2 ชั้น จากแผ่นเสียงตรารามสูรเมขลา (แผ่นเสียงสำหรับผู้มีบรรดาศักดิ์) ซึ่งร้องไว้ในสมัยรัชกาลที่ 5 มาต่อท้ายไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่าการขับร้องของนักร้องในอดีตนั้นเป็นอย่างไร แผ่นเสียงเพลงทะแยนี้เดิมเป็นของพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าเหมวดี พระราชธิดาในรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมายังนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล เนื่องจากเป็นแผ่นเสียงที่เก่ามาก บันทึกเสียงในราวปี

บทมโหรีตับต้นเพลงฉิ่ง

บทมโหรีตับต้นเพลงฉิ่งนี้ เข้าใจว่าจะเป็นบทเก่าแก่มากที่สุด เนื้อเพลงมาจากเรื่องพระรถเสนหรือพระรถเมรี ซึ่งเล่ากันเป็นนิทานบ้าง แต่งเป็นบทละครพื้นบ้านเล่นกันบ้าง เนื้อเพลงในตับนี้เป็นตอนที่พระรถเสนขี่ม้ากะเลียวไปหายาที่เมืองของนางเมรี เมื่อพระรถเสนไปอยู่กับนางเมรีอย่างมีความสุขได้พักหนึ่งแล้ว สืบทราบว่ามารดาของนางเมรีทำอุบายให้มาขอยาและคิดร้ายต่อพระองค์ พระรถเสนจึงมอมเหล้านางเมรี แล้วลอบหนีกลับเมือง นางเมรีตื่นขึ้นไม่เห็นพระรถเสน จึงให้ช่วยกันค้นหา บทละครชุดนี้ยังมิได้ชำระและพิมพ์เผยแพร่ มีแต่ต้นฉบับตัวเขียนเท่านั้น ดังนั้นบทมโหรีจึงเป็นบทที่ต่อกันด้วยปากสืบทอดมาแต่เดิม ถ้อยคำของแต่ละบทจึงอาจผิดแผกแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม บทมโหรีตับนี้มีชื่อเสียงมากจนบรรดาครูร้องใช้เป็นตำราสำหรับใช้ในการหัดขับร้องเพลงมาแต่โบราณ ประกอบด้วยเพลงในอัตราสองชั้น รวม 5 เพลง ต่อมามีผู้นำมาร้องเป็นตับมโหรีสามชั้น เฉพาะ 4 เพลงแรก แต่เปลี่ยนเพลงสามเส้าเป็นเพลงจรเข้หางยาว (ซึ่งก็คือเพลงสามเส้า สามชั้นนั่นเอง) แม้กระนั้นคนทั่วไปก็นิยมร้องกันในอัตราสองชั้นมากกว่า เพราะร้องง่าย ฟังไพเราะ และจังหวะไม่ยืดยาวเกินไป ตับต้นเพลงฉิ่งนี้ คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ เคยร่วมร้องอัดแผ่นเสียงกับคุณแม่เจริญ พาทยโกศล บรรเลงรับด้วยวงมโหรีวังบางขุนพรหม เมื่อพุทธศักราช 2471

ต้นเพลงฉิ่ง

1. ฝ่ายนาฏเมรีศรีสวัสดิ์	2. บรรทมเหนือแท่นรัตน์ปัจถรณ์
1. ดาวเดือนเลื่อนลับยุคันธร	2. จะใกล้แสงทินกรอโณทัย

สามเส้า

1. ฟื้นกายชายเนตรนฤมล	2. มิได้ยลพระยอดพิสมัย
3. แสนโศกปฏิเทวนา[1] ใน	อรทัยทุ่มทอดสกลกาย
1. ให้เดือดดาลอาดูรพูนเทวษ	2. ชลเนตรคลอคลองลงนองสาย
3. พลางปลุกนางรำจำเรียงราย	นางสนมทั้งหลายก็ฟื้นตน

ตวงพระธาตุ

1. มิได้ทราบเรื่องความโดยคดี	2. เสาวนีย์จึงแจ้งแห่งนุสนธ์
1. ว่าบัดนี้พระยอดนฤมล	2. สถิตบนแท่นแก้วแล้วหายไป

นกขมิ้น

1. เห็นเป็นวิปริตผิดประหลาด	ภูวนาถเยี่ยมยลไปหนไหน
2. หรือจะว่าผ่านฟ้าเสด็จไป	สถิตในโรงราชพาชี
3. ประหลาดใจเมื่อจะใกล้ยามสอง[2]	เสียงอาชาเริงร้องอึงมี[2]

---

[1] น่าจะเป็นคำว่า ปริเทวนา แต่เนื้อเพลงคงรักษาคำตามที่ถ่ายทอดกันมา

[2] บางฉบับว่า ประหลาดใจเมื่อจะใกล้เข้ายามสอง เสียงอาชาเริงร้องอยู่อึงมี

วงมโหรีเครื่องเล็ก

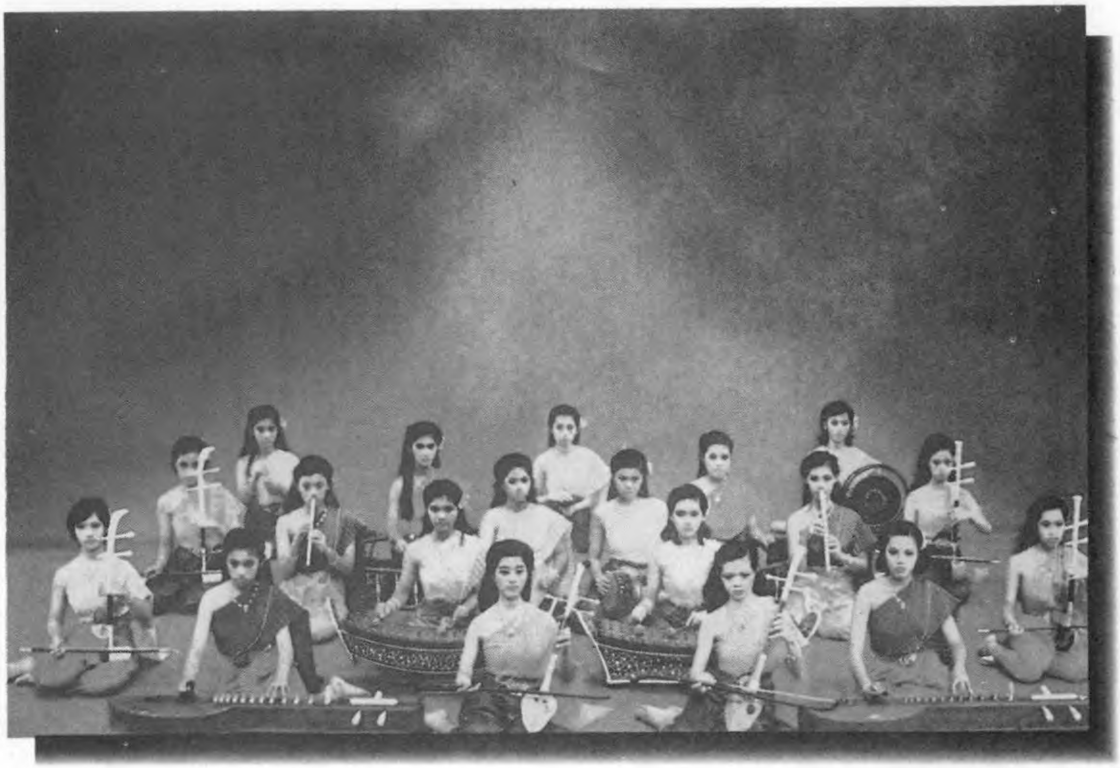

วงมโหรีเครื่องใหญ่

รักราษฎร์ และก็ครองน้ำใจราษฎร์

ธงทอง จันทรางศุ

เคียงข้างกันกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ภาพที่ราษฎรได้เห็นกันอยู่เจนตา ก็คือภาพของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์องค์หนึ่ง โดยเสด็จพระราชดำเนิน สมเด็จพระบรมชนกชนนีไปทุกหนทุกแห่ง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์นั้นทรงพระนามว่า **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระนามเดิมว่าสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ทรงเป็นพระราชธิดาพระองค์ที่ 2 ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชสมภพเมื่อวันที่ 2 เมษายน พุทธศักราช 2498 นับตั้งแต่ทรงพระเยาว์นอกเหนือจากการศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนตามปกติแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังได้ทรงอบรมสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ให้รู้จักหน้าที่ต่อประเทศชาติและประชาชนอยู่เสมอ โดยโปรดเกล้าฯ ให้ตามเสด็จพระราชดำเนินบ้างหรือเป็นผู้แทนพระองค์ไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจบ้าง ยิ่งคืนวันล่วงไปช้านานเพียงใด ความรักและความภักดีที่มหาชนมอบถวายแด่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา

๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาพระราชอิสริยศักดิ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินทรฯ ขึ้นเป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัศสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี

นอกเหนือจากเรื่องการศึกษาตามหลักสูตรโดยตรงที่สมเด็จพระเทพรัตนฯ ทรงสมัครเข้าศึกษาในบัณฑิตวิทยาลัย ทั้งของมหาวิทยาลัยศิลปากรและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนทรงสำเร็จการศึกษาได้รับพระราชทานปริญญาโบราณคดีมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศิลปากร และปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปัจจุบันกำลังทรงศึกษาตามหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร แล้วสมเด็จพระเทพรัตนฯ ยังทรงสนพระราชหฤทัยที่จะศึกษาหาความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอยู่เสมอ อาทิเช่น เมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้เสด็จเข้าศึกษาในหลักสูตรการวิเคราะห์ข้อมูลทางไกล ของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียซึ่งความรู้ ความชำนาญ ที่ทรงได้รับจากการศึกษานี้จะทรงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในโครงการพัฒนาตามพระราชดำริต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

พระราชอัธยาศัยข้อสำคัญข้อหนึ่งของสมเด็จพระเทพรัตนฯที่ทรงยึดถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอก็คือ ทรงพอพระราชหฤทัยที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในทุก ๆ เรื่อง ดังนั้น พระราชกรณียกิจที่ต้องทรงบำเพ็ญในแต่ละวันนั้น ในขณะที่หลายคนอาจจะเห็นว่าเป็นงานหนัก น่าเบื่อหน่าย แต่สมเด็จพระเทพรัตนฯ จะทรงรู้สึกสนุกสนาน พอพระราชหฤทัยกับประสบการณ์ความรู้แปลกใหม่ และบุคคลต่างอาชีพ ต่างทัศนะ ที่ทรงได้พบผลัดเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน

ผู้คนที่ได้ศึกษาติดตามพระราชจริยาวัตรของสมเด็จพระเทพรัตนฯ อย่างใกล้ชิดและสืบเนื่อง บางทีอาจจะได้สังเกตเห็นความผสมผสานกันที่ลงตัวระหว่างอะไรหลายอย่างที่ไม่น่าจะอยู่ในที่เดียวกันได้ระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก ระหว่างวิทยาการที่ล้ำสมัยกับความเป็นไทยที่น่าภาคภูมิใจ ระหว่างพระราชกรณียกิจในฐานะที่ทรงเป็นพระบรมวงศ์ฝ่ายใน กับบทบาทในฐานะที่ทรงเป็นราชนารีนักพัฒนา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่คนไทยรู้จักและคุ้นเคย

ประสบการณ์ที่สมเด็จพระเทพรัตนฯได้ทรงพบเห็นมาตลอดเวลาจนถึงปัจจุบันนี้ มีมากมายมหาศาล บางคราวต้องเสด็จแทนพระองค์ หรือเสด็จพระราชดำเนินตามคำกราบบังคมทูลเชิญไปยังต่างประเทศเช่น

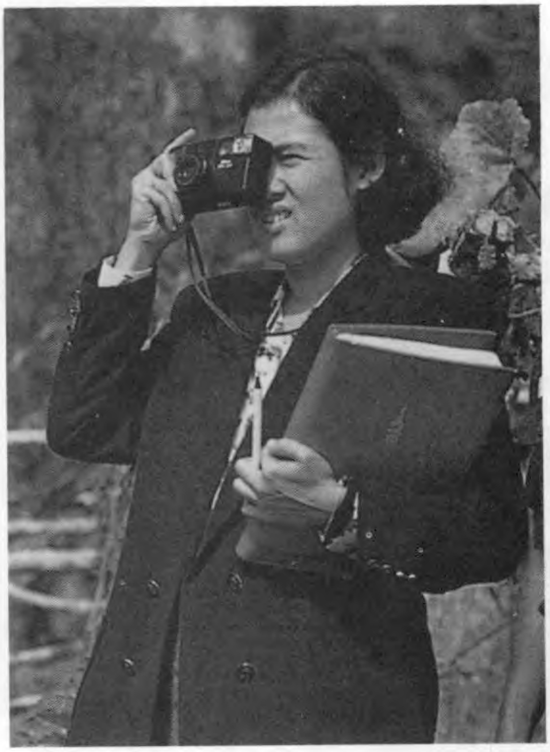

ของมูลนิธิอยู่เสมอแม้เมื่อเร็วๆ นี้ ประธานาธิบดีของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมันและภริยา เดินทางมาเยือนประเทศไทยในฐานะพระราชอาคันตุกะ สมเด็จพระเทพรัตนฯ ก็ทรงนำภริยาของประธานาธิบดีไปเยี่ยมชมศูนย์ศิลปาชีพ พิเศษที่ตำบลบางไทร อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษนั้น ราษฎรชาวไร่ชาวนาผู้มีฐานะยากจนจากจังหวัดต่างๆ ได้รับการฝึกฝนให้มีความรู้ความชำนาญในงานศิลปหัตถกรรมที่เป็นมรดกของชาติมาแต่โบราณกาลประโยชน์ที่ได้พึงได้รับจากงานศิลปาชีพในเรื่องการครองชีพของราษฎรให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นแล้ว ในเวลาเดียวกันงานช่างฝีมืออย่างไทยโบราณที่กำลังใกล้จะสูญ ก็ได้รับการฟื้นฟูและส่งเสริมขึ้นด้วย

ในส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปัจจุบันทรงรับราชการในหน้าที่อาจารย์ ประจำส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระ-จุลจอมเกล้า วิชาที่ทรงรับผิดชอบการสอนเป็นประจำนั้นคือวิชาสังคม นอกเหนือจากการที่ทรงบรรยายตามหลักสูตรโดยปกติแล้ว สิ่งหนึ่งที่ทรงเน้นและทรงพยายามปลูกฝังให้เกิดมีขึ้นในบรรดานายทหารรุ่นใหม่ก็คือ ความรู้สึกที่ว่าทหารนอกเหนือจากหน้าที่ในการต่อสู้กับอริราชศัตรูเพื่อรักษาอิสรภาพของบ้านเมืองแล้วในยามสงบทหารก็ควรที่จะได้มีบทบาทช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศด้วย **"งานพัฒนา"** ที่ว่านี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นโครงการใหญ่โตใช้เงินแสนเงินล้าน โครงการเล็กๆ เช่น โครงการที่นักเรียนนายร้อยออกไปแนะนำการปลูกพืชผักสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์เล็กๆ น้อยๆ ที่เหมาะสมแก่การอาชีพของราษฎรในแต่ละท้องที่ล้วนแต่เป็นโครงการที่เกิดขึ้นโดยกระแสพระราชดำริ และทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ ติดตามผลงานเหล่านั้นอยู่เนือง ๆ

ในทัศนะส่วนพระองค์แล้ว งานทุกหน้าที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ชาติจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ทุกฝ่ายทุกคนต้องทำงานประสานสอดคล้องและสามัคคีกันอย่างมั่นคง งานทุกอย่างตั้งแต่ขั้นพื้นฐานที่สุดเช่นโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กที่มีวัตถุประสงค์ให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนได้รับประทานอาหารถูกต้องตามหลักโภชนาการ ก็เป็นงานที่มีความสำคัญสำหรับสมเด็จพระเทพรัตนฯ เท่าๆ กันกับโครงการอื่นอีกนับร้อยโครงการที่ดำเนินการตามกระแสพระราชดำริ

ราชการที่ทรงเป็นประจำอีกอย่างหนึ่งก็คือพระราชภาระในหน้าที่อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย ซึ่งทรงรับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2520 อัน

เมื่อได้พิจารณาดูโดยถี่ถ้วนว่า ราชการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ต้องทรงรับผิดชอบดูแลอยู่มีอะไรบ้างแล้ว ทุกคนก็คงต้องรู้สึกสนเท่ห์ใจว่าทรงปลีกเวลาที่ไหนมาประกอบพระราชกรณียกิจเหล่านั้นได้ครบถ้วนและทุกคนก็จะต้องประหลาดใจมากขึ้นที่ทราบต่อไปด้วยว่าทรงมีเวลาว่างเหลือพอที่จะทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแต่ก็อีกนั่นแหละ พระราชอัธยาศัยในสมเด็จพระเทพรัตนฯ นั้นไม่โปรดที่จะอยู่ว่าง ถ้าไม่ทรงพระอักษรคืออ่านหนังสือก็ทรงดนตรีไทยไพเราะ ถ้าไม่ทรงขวนขวายเรียนวิชาแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่น่ารู้ ก็ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าอ่านเสียเองบางคราวถ้าทรงว่างเป็นพิเศษจริง ๆ ก็ทรงวาดภาพฝีพระหัตถ์ขึ้นตามพระราชอัธยาศัย ภาพที่ทรงวาดนั้นแม้จะไม่งามวิจิตรพิสดารแต่นักเลงทางศิลปะเห็นเข้าแล้วก็อดออกปากมิได้ว่า ทรงมีพรสวรรค์ในด้านนี้มากอยู่ การสำราญพระราชอิริยาบถยามว่างว่ากันตามตรงแล้ว ก็ยังเป็นการทรงงานในสายตาของอีกหลายคนอยู่นั่นเอง เวลานี้ไม่ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินที่ใดก็ตามจะทรงถือสมุดบันทึกเล่มหนึ่งไว้ติดพระองค์เสมอ สมุดเล่มนี้ ทรงจดบันทึกเรื่องราวทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาในสายพระเนตร โครงการตามพระราชดำริบับไม่ถ้วนโครงการ ถือกำเนิดจากข้อความที่ทรงบันทึกไว้เพียงไม่กี่บรรทัดในสมุดเล่มนี้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช-กุมารี ทรงมีที่สถิตเป็นพิเศษในหัวใจของคนไทยทั้งแผ่นดิน ไม่ใช่เพียงเพราะว่าทรงเป็นสมเด็จเจ้าฟ้า ไม่ใช่เพียงเพราะว่าทรงมีพระราชจริยาวัตรงดงามอ่อนหวานไม่ใช่เพียงเพราะว่าทรงเป็นสัญญลักษณ์ของความเป็นไทยยุคใหม่ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนั่นแหละที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรงได้รับความจงรักภักดีจากทวยราษฎร์ถึงเพียงนี้ หลายคนออกปากอธิบายเพียงสั้น ๆ ว่า

"ราษฎรรักท่าน ก็เพราะท่านรักราษฎร"

สุดท้ายนี้ ขออัญเชิญพระนิพนธ์ซึ่งพระองค์ทรงไว้เมื่อหลายปีก่อน มีข้อความน่ารัก และชวนคิดมาให้ท่านได้อ่านกันดังนี้

ฉันเดินตามรอยเท้าอันรวดเร็วของพ่อโดยไม่หยุด
ผ่านเข้าไปในป่าใหญ่ น่ากลัว ทึบ
แผ่ไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด มืดและกว้าง
มีต้นไม้ใหญ่ใหญ่เหมือนหอคอยที่เข้มแข็ง
พ่อจ๋า....ลูกหิวจะตายอยู่แล้วและเหนื่อยด้วย
ดูซิจ๊ะ...เลือดไหลออกมาจากเท้าทั้งสองที่บาดเจ็บของลูก
ลูกกลัวงู เสือ และหมาป่า
พ่อจ๋า....เราจะถึงจะจุดหมายปลายทางไหม?
ลูกเอ๋ย....ในโลกนี้ไม่มีที่ไหนดอกที่มีความรื่นรมย์
และความสบายสำหรับเจ้า
ทางของเรามิได้ปูด้วยดอกไม้สวยสวย
จงไปเถิด แม้ว่ามันจะเป็นสิ่งที่บีบคั้นหัวใจเจ้า
พ่อเห็นแล้วว่า หนามตำเนื้ออ่อนอ่อนของเจ้า
เลือดของเจ้า เปรียบดั่งทับทิมบนใบหญ้าใกล้น้ำ
น้ำตาของเจ้าที่ไหลต้องพุ่มไม้เขียว
เปรียบดั่งเพชรบนมรกตที่แสดงความงามเต็มที่
เพื่อมนุษยชาติ จงอย่าละความกล้า
เมื่อเผชิญกับความทุกข์ให้อดทนและสุขุม
และจงมีความสุขที่ได้ยึดอุดมการณ์ที่มีค่า
ไปเถิด...ถ้าเจ้าต้องการเดินตามรอยเท้าพ่อ

ประวัติมหาวิทยาลัยบูรพา
สถาบันเจ้าภาพ
ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๒๗

ก่อนจะเป็นมหาวิทยาลัยบูรพา*

รศ.ประเทิน มหาขันธ์**

ก้าวแรก : วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน (พ.ศ. 2498-2517)

เมื่อปีพุทธศักราช 2498 รัฐบาลซึ่งมี ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และมี ฯพณฯ พลเอก มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกสู่ส่วนภูมิภาคประกอบกับในระยะนั้นประเทศกำลังมีความต้องการครูในระดับปริญญาตรีเป็นจำนวนมาก โดยดำริของ ฯพณฯ พลเอกมังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีความเห็นว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษา วิทยาเขตประสานมิตร ซึ่งได้รับการยกฐานะขึ้นจากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงเมื่อปี 2497 ได้ทำหน้าที่ผลิตครูระดับปริญญาอยู่แล้ว หากตั้งอยู่ในส่วนกลางถ้าได้ขยายวิทยาเขตออกสู่ส่วนภูมิภาคก็จะทำให้สามารถตอบสนองต่อนโยบายการกระจายการศึกษาออกจากส่วนกลางได้ ด้วยประการฉะนี้ วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน จึงได้รับการก่อตั้งขึ้น ณ ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งถือว่าเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

เหตุผลสำหรับการขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษา ออกมาสู่ที่บางแสนเป็นแห่งแรกนั้น เพราะคณะผู้บริหารในสมัยนั้น เห็นว่าบางแสนอยู่ในทำเลที่เหมาะสม กล่าวคือ ไม่ไกลจากจังหวัดพระนครซึ่งเป็นแหล่งวิชาการมากนัก สามารถถ่ายเทบุคลากรได้สะดวกประการหนึ่งกับอีกประการหนึ่งบางแสนเป็นศูนย์กลางของสถานที่พักผ่อนตากอากาศที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในสมัยนั้น ซึ่งจะสามารถดึงดูดนิสิตนักศึกษาให้มาศึกษาต่อ ณ สถานศึกษาแห่งนี้และที่สำคัญก็คือ บางแสนเป็นจุดสกัดกั้นที่เหมาะที่สุดที่จะรับเยาวชนในภาคตะวันออกมิให้หลั่งไหลเข้าศึกษาต่อในพระนคร

ขออ้างข้อความตอนหนึ่ง ในหนังสือที่ระลึกวางศิลาฤกษ์ วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2498 ดังต่อไปนี้

"......ระเบียบการปกครองของเรา ได้เป็นแบบสังเกณฑ์มาแต่ต้น คือ ศูนย์กลางการบริหารอยู่ที่เมืองหลวงแห่งเดียวดังนั้นความเจริญทางการศึกษา จึงมาประชุมอยู่ในพระนคร

ผลของการนี้ ทำให้นักเรียนที่ต้องการวิชาชั้นสูงต้องพากันเข้ามาในพระนคร และเกิดความเชื่อว่า การศึกษาดี ๆ จะหาได้ในพระนครแต่แห่งเดียว

การเปิดรับนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ขึ้นที่ตำบลบางแสน จังหวัดชลบุรีนี้ หันเข้ารูปวิเกณฑ์ เป็นการขยายการศึกษาชั้นสูงมายังส่วนภูมิภาค ความเชื่อที่เรามีมาแต่เดิมอาจทำให้นึกไปว่า คุณภาพของการศึกษา

*ปรับปรุงจากเรื่อง อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ในหนังสือ 25 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

**ศิษย์เก่า วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน รุ่นที่ 1 และ อดีตผู้ช่วยรองอธิการบดีฝ่ายวางแผน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล

หลังจากได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์ และเปิดป้ายนามสถาบัน และได้การเรียนการสอนเป็นปกติแล้ว พณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วยความอาทรท่านได้เยือนบรรดาอาจารย์ และนิสิต เป็นการส่วนตัวเสมอ โดยเฉพาะในวันสุดสัปดาห์ท่านจะถือโอกาสมาดูนิสิตทำกิจกรรมต่าง ๆ ท่านปฏิบัติเช่นนี้เนือง ๆ ประหนึ่งว่า ท่านเป็นอาจารย์คนหนึ่งของวิทยาลัย ครั้งหนึ่งท่านเคยปรารภกับพวกเราว่า "ท่านจะเนรมิต บางแสนให้เป็นเมืองมหาวิทยาลัย เพราะเป็นทำเลที่เหมาะสมอย่างยิ่ง โดยจะซื้อที่ดินเป็นของวิทยาลัยติดต่อกันไปจนถึงบางพระ" แต่ความคิดอันกว้างไกลของท่านเป็นอันต้องล้มเลิกไป เพราะความเปลี่ยนแปลงของวิถีทางทางการเมือง

พณฯ พลเอก มังกร พรหมโยธี นอกจากเป็นบุคคลสำคัญที่ริเริ่มก่อตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา บาง-แสน แล้วยังเป็นผู้ให้การสนับสนุนสถาบันแห่งนี้อยู่เสมอมา ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้สึกว่าสถาบันแห่งนี้เป็นของท่าน ท่านได้สร้างขึ้นมาด้วยมือของท่านเอง และท่านก็ภูมิใจในสถาบันแห่งนี้เป็นอันมาก พณฯ ได้กล่าวถึงวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ทุกหนทุกแห่งที่มีโอกาส ได้กล่าวถึงแผนการในอนาคตของสถานศึกษาแห่งนี้ให้แก่ผู้ใกล้ชิดหลายท่าน ในโอกาสหนึ่งท่านได้กล่าวไว้ว่า "วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เป็นสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงและกำลังทำประโยชน์เป็นอย่างมากในปัจจุบัน เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งผลิตครู ซึ่งเป็นบุคคลที่ประเทศกำลังต้องการอย่างยิ่งแล้ว ยังเป็นแหล่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการเผยแพร่แนวความคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษาอีกด้วย...."

ในปีพุทธศักราช 2499 ทางวิทยาลัยได้จัดสร้างอาคารสำเร็จเรียบร้อย 3 หลัง ได้แก่อาคารอำนวยการ หอพักนิสิตชาย และหอพักนิสิตหญิงมีถนนคอนกรีตเชื่อมติดต่ออาคารทุกหลัง จัดระบบน้ำและไฟฟ้า สร้างโรงอาหารชั่วคราวเสร็จจึงรับนิสิตเพิ่มขึ้นในปีนี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 212 คน มีอาจารย์ 33 คน

ในปีเดียวกันนี้เอง สภาวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้อนุมัติให้ใช้วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เป็นสถานที่สำหรับประสาทปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรแก่นิสิตที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาเขตประสานมิตร พิธีนี้ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2499 โดยมี พณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นประธานในพิธี จึงกล่าวได้ว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เป็นสถานศึกษาแห่งแรกในส่วนภูมิภาคที่ได้ประกอบพิธีประสาทปริญญา และจัดการศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา

คณะผู้บริหารวิทยาลัยซึ่งได้ฉายาว่า "เซเว่นอัพ" อันมี ดร.ธำรง บัวศรี รักษาการรองอธิการบดี เป็นหัวหน้านั้น ท่านได้ดูแลเอาใจใส่กิจการตลอดจนเอาใจใส่นิสิตอย่างใกล้ชิดราวกับพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวท่านรองอธิการเอง ท่านต้องทำงานทุกอย่าง นับแต่งานบริหาร งานธุรการ ตลอดจนงานสอนนิสิต ท่านรองอธิการท่านแรกได้กล่าวถึงวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน เมื่อเดือน มีนาคม 2499 ว่าดังนี้ "... วิทยาลัยยังอยู่ในฐานะเยาว์วัยอย่างที่สุด แต่ถึงแม้กระนั้นก็ตามมีข้อน่าสังเกตอยู่ว่า กิจการของวิทยาลัยได้ดำเนินมาด้วยความเรียบร้อย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีอะไรเป็นของตัวเองแม้แต่อย่างเดียวทุกสิ่งทุกอย่างกำลังอยู่ในระหว่างการที่จะต้องสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ทั้งสิ้น ..ความสำเร็จต่าง ๆ นับมาแต่ต้นเป็นความสำเร็จที่เกิดจากการแก้ปัญหาการฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการ เราได้ประสบกับปัญหาการหานิสิตเข้ามาศึกษาในวิทยาลัย ปัญหาการหาอาจารย์มาทำการสอน การจัดที่พักอาศัย การเลี้ยงดู ตลอดจนอาคารเรียน ปัญหาในด้านการเรียนการสอน การ

ในปี 2512 ฯพณฯ สุกิจ นิมมานเหมินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2512 ให้รวมกิจการของวิทยาลัยบางแสน สังกัดกรมวิสามัญศึกษาเข้ากับวิทยาลัยการศึกษา บางแสน สังกัดกรมการฝึกหัดครู เพื่อขยายการผลิตครูปริญญา ตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นไป อย่างไรก็ตามการรวมอย่างแท้จริงได้กระทำเมื่อเดือนมิถุนายน 2514 ทำให้วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน มีพื้นที่และอาคารเพิ่มขึ้น

ในปี 2515 วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน มีหอพักนิสิตเพิ่มเป็น 18 หลัง มีอาคารเรียน 6 หลัง มีบ้านพักอาจารย์ 68 หลัง มีอาจารย์ 110 คน มีนิสิต 1,050 คน ภารโรง และลูกจ้างประจำ 131 คน มีนักเรียนโรงเรียนสาธิต ประมาณ 600 คน

ในระยะนั้น ได้แบ่งสายงานออกเป็น 4 คณะ คือ คณะวิชาการศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ คณะวิชามนุษยธรรมศึกษาและสังคมศาสตร์ และคณะวิจัยการศึกษา

ในปี 2517 โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนคริทรวิโรฒเมื่อวิทยาลัยการศึกษาได้รับการเปลี่ยนฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน จึงมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ไปด้วย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน แบ่งหน่วยงานออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักงานรองอธิการบดี มีกองธุรการวิทยาเขต ซึ่งแบ่งงานดังนี้

1.1 งานสารบรรณ
1.2 งานการเจ้าหน้าที่
1.3 งานการเงินและบัญชี
1.4 งานทะเบียนและสถิติ
1.5 งานพัสดุ
1.6 งานอาคารสถานที่
1.7 งานหอสมุด
1.8 งานเอกสารการพิมพ์
1.9 งานบริการไปรษณีย์
1.10 งานประชาสัมพันธ์
1.11 งานวิชาการทหาร

1.12 งานรักษาความปลอดภัย

2. คณะศึกษาศาสตร์ แบ่งออกเป็นหน่วยงาน และภาควิชาต่าง ๆ ดังนี้

2.1 สำนักงานเลขานุการคณะ
2.2 ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
2.3 ภาควิชาแนะแนว และจิตวิทยา
2.4 ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
(โรงเรียน สาธิต "พิบูลบำเพ็ญ" สังกัดภาควิชานี้)
2.5 ภาควิชาบริหารศึกษา

หลักสูตรที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน มีดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ ศิลปศึกษา และพลศึกษา

2. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ ภาษาและวรรณคดีตะวันออก ภาษาและวรรณคดีตะวันตก

3. หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขา ภูมิศาสตร์ เคมี ชีววิทยา และฟิสิกส์

4. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต เริ่มทำการสอนระดับปริญญาโท มาตั้งแต่ปี 2520 เปิดสอนในสาขาวิชาชีววิทยา

เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลในการให้บริการทางการศึกษาแก่ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ได้เปิดรับนักเรียนที่เรียนดีในภาคตะวันออกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2523 ซึ่งในปีนี้รับเพียงร้อยละ 30 ของจำนวนนิสิตที่จะรับเข้าทั้งหมด คือรับได้เพียง 124 คน ในปีต่อไปจึงเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 35, 40 และ 50 ตามลำดับ

ก้าวทั้งสองของการเริ่มต้นดังกล่าวมาทั้งหมดนี้นับเป็นก้าวสำคัญและมั่นคงเป็นพื้นฐานของการก้าวต่อไปคือการเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศโดยสมบูรณ์ที่มีชื่อว่า "**มหาวิทยาลัยบูรพา**"

มหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 114 หมู่ 7 ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2498 ในนามวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน นับเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทยที่จัดตั้งขึ้นในส่วนภูมิภาค ในระยะแรกเปิดสอนเฉพาะหลักสูตรทางด้านการศึกษาเท่านั้น

ในวันที่ 29 มิถุนายน 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังนั้นวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน จึงมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน และเป็นช่วงเริ่มต้นของการเปิดสอนหลักสูตรต่างๆ คือ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต โดยมีการพัฒนาการมาเรื่อยๆ ในแต่ละหลักสูตรก็มีการเพิ่มสาขาวิชามากขึ้นและเริ่มขยายการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา โดยรับนิสิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ในปี 2524 ได้จัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ทางทะเล โดยรัฐบาลญี่ปุ่นได้ช่วยเหลืองบประมาณในการก่อสร้าง ประมาณ 230 ล้านบาท และศูนย์แห่งนี้ได้พัฒนามาเป็นสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะพยาบาลศาตร์ ได้รับการจัดตั้งในปีต่อมา และได้จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

30 กรกฎาคม 2533 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน ได้รับการยกฐานะให้เป็นมหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งเดียวในภาคตะวันออกหลังจากการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว ก็ได้มีการขยายงานมากขึ้นโดยมีการจัดตั้งคณะวิชาเพิ่มขึ้นจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้น จนปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. สำนักงานอธิการบดี
2. บัณฑิตวิทยาลัย
3. คณะพยาบาลศาสตร์
4. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
5. คณะวิทยาศาสตร์
6. คณะวิศวกรรมศาสตร์
7. คณะศิลปกรรมศาสตร์
8. คณะศึกษาศาตร์
9. คณะสาธารณสุขศาสตร์
10. สถาบันวิทยาศาตร์ทางทะเล
11. สำนักคอมพิวเตอร์

Burapha University, situated at 114 Mooh 7, Tambon Saesook, Muag District, Chonburi Province, was established on 8th July 1955 as the College of Education at Bangsaen. It has been regarded as the first regional higher institution of Thailand. The College of Eduction at Bangsaen initially offered study programs only on Education.

On 29 th July, 1974, the College of Education was upgraded into Srinakharinwirot Unitversity. The sttatus of the College of Education at Bangsaen was, therefore, becoming Srinakharin wirot University, Bangsaen Campus. This was an initial stage for the University in offering undergraduate programs leading to bachelor degrees in both science and sarts. Being Srinakharinwirot University, there has been vast development in Bangsaen Compus. It has offered more study programs leading to the master degree in education in the fields of biology and educational administration.

In 1981, the Center of Marine Science was established under the financial assistance of the Japanese government. The budget for its construction was about 230 million bath. the Center was eventually upgraded into the Institute of Marine Science. In the fillowing year, the Faculty of Nursing was established, offering undergraduate program leading to bachelor degree in nursing.

Again on 30th July 1990, Srinakharinwirot University. Bangsaen Compus has become Burapha University. the only government university in the East of Thailand. After becoming Burapho University, there has been extensive development. More faculties have been established and more graduate programs have been offered. At present, the university is divided into the following divisions.

1. Office of the President
2. Graduate School
3. Faculty of Nursing
4. Faculty of Humanities and Social Sciences
5. Faculty of Sciences
6. Faculty of Engineering
7. Faculty of Fine and Applied Arts
8. Faculty of Education
9. Faculty of Public Health
10. Institute of Marine Science
11. Computer Center

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
มีสาขาวิชา

ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ
ประวัติศาสตร์
การพัฒนาชุมชน
ภาษาจีน

The programs leading to the Bachelor of Arts offered on the following majors.

Thai
English
History
Community Development
Chinese

หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต
มีสาขาวิชา

การบริหารงานบุคคล
การตลาด
การบัญชี
การบริหารโรงแรม

The programs leading to he Bachelor of Business Administration offered on the following majors.

Personnel Adeministration
Marketing
Accountancy
Hotel Administration

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
มีสาขาวิชา

การพยาบาล

The programs leading to the Bachelor of Nursing offered on the following majors.

Nursing

หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต
มีสาขาวิชา

จิตรกรรม
นิเทศศิลป์
ภาพพิมพ์
เซรามิกส์

The programs leading to the Bachelor of Fine and Applied Arts offered on the following majors.

Painting
Visual Arts
Printing
Ceramics

หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต
มีสาขาวิชา

วิศวกรรมเคมี
วิศวกรรมอุตสาหการ

The programs leading to the Bachelor of Engineering offered on the following majors.

Chemical Engineering
Industrial Engineering

หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต
มีสาขาวิชา

เทคโนโลยีทางการศึกษา
การประถมศึกษา
วิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ - เคมี
วิทยาศาสตร์ - ชีววิทยา
วิทยาศาสตร์ - ฟิสิกส์
บรรณารักษศาสตร์
ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ
สังคมศึกษา

The programs leading to the Bachelor of Education offered on the following majors.

Educational Technology
Elementary Education
Sciences-Mathematics
Sciences-Chemistry
Sciences-Biology
Sciences-Physics
Library Sciences
English
Thai
Social Studies

ประวัติชมรมดนตรีไทย

ชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยบูรพากำเนิดขึ้นนับตั้งแต่มหาวิทยาลัยบูรพาอยู่ในสถานภาพวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน (ก่อตั้ง พ.ศ.2498) ในช่วงแรกมี ศาสตราจารย์ ดร.ธำรง บัวศรี เป็นรองอธิการคนแรก การมารวมกลุ่มกันเพื่อเล่นดนตรีไทย คงเป็นการมาร่วมพักผ่อนเพื่อความสนุกสนานมากกว่าที่จะมีการรวมตัวกันเป็นชุมนุมหรือชมรม ดังในปัจจุบัน ในช่วงแรกนั้นมีอาจารย์ที่สนใจเป็นแรงสำคัญ คือ อาจารย์ดัด จันทนโพธิ์ เป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกชักชวนให้ผู้ที่สนใจมาร่วมเล่นดนตรีไทยร่วมกัน

ต่อมาสมัย ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เป็นรองอธิการได้มีการเชิญครูพิเศษมาเป็นผู้ฝึกสอนดนตรีไทยแก่นิสิตคือ ขุนสนิทบรรเลงการ ในปี พ.ศ. 2503 อาจารย์ชฎิล นักดนตรี ได้มาเป็นอาจารย์ผู้ฝึกสอนดนตรีและรับผิดชอบโดยตรง ทำให้มีนิสิตที่สนใจฝึกหัดดนตรีไทยกันมากขึ้น จึงทำให้สามารถก่อตั้งเป็น "ชุมนุมดนตรีไทย" ขึ้น คาดว่าประมาณปี พ.ศ.2507 (ข้อมูลจาก ผศ.มนตรี แย้มกสิกร) และช่วยที่ถือได้ว่ามีความเจริญของชุมนุมดนตรีไทยวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เป็นอย่างมาก ก็คือช่วงปีพุทธศักราช 2509 ซึ่งมีอาจารย์ชวน อยู่สุวรรณ (ปัจจุบันเป็นอาจารย์สถาบันราชภัฏ วิทยาเขตจันทร-เกษม) เป็นประธานชุมนุม จะเห็นได้จากการมีโครงการจะนำดนตรีไทยไปเผยแพร่ในต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ ช่วงหลังจากนั้น ชุมนุมดนตรีไทยก็เริ่มอ่อนล้าลง แต่ถึงกระนั้น ผลผลิตที่เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของชาวดนตรีไทยบางแสน คือ ผลการที่นิสิตเข้ามาฝึกหัดฝึกซ้อมดนตรีไทยกันในช่วงที่ยังเป็นนิสิตนั้น ทำให้หลายคนสำเร็จการศึกษาแล้วออกไปเป็นครูสอนดนตรีไทย หรือไม่ก็เป็นกำลังสำคัญด้านดนตรีไทยในหลาย ๆ สถาบัน อาทิ อาจารย์ชวน อยู่สุวรรณ ผศ.ยมโดย เพ็งพงศา (นักร้องม้องทองคำพระราชทานรุ่นแรก) อาจารย์อำนวย ขำปรางค์ และท่านอื่น ๆ

อีกช่วงหนึ่งแห่งความสำเร็จของชาวดนตรีไทยบางแสน คือ หลังจากปี พ.ศ.2517 ซึ่งเป็นปีที่วิทยาลัยการศึกษา บางแสน ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็น "มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน" ทำให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน มีรองอธิการบดีคนแรก คือ ผศ.ดร.เฉลิมวงศ์ วัจนสุนทร ท่านได้สนับสนุนกิจกรรมนิสิตเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับช่วงนี้เป็นช่วงหลังเหตุการณ์ "14 ตุลาคม 2516" ทำให้รูปแบบของกิจกรรมนิสิตในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน เปลี่ยนไป คือ ได้เปลี่ยนการเรียนชื่อ "ชุมนุมดนตรีไทย" กลายมาเป็น "ชมรมดนตรีไทย" และกิจกรรมของชมรมได้รับการสนับสนุนจากทางมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ได้มีห้องดนตรีไทยใหม่เป็นการเฉพาะ (เริ่มแรกย้ายจากตึกสังคมศาสตร์ (SS) มาอยู่ที่ตึกพลศึกษา ต่อมามหาวิทยาลัยยุบโภชนาคารเล็กลง จึงได้นำโรงอาหารเดิมมาดัดแปลงเป็นห้องดนตรีไทยและนาฏศิลป์ในปัจจุบัน) และยังได้รับงบประมาณจัดสรรเพื่อนำไปซื้อเครื่องดนตรีไทยจนครบประกอบกับมีรองศาสตราจารย์กระแสร์ มาลยาภรณ์ (ปัจจุบันตำแหน่งวิชาการเป็น ศาสตราจารย์) ได้มาเป็นกำลังสำคัญในการก่อตั้งโครงการเผยแพร่ศิลปะ นาฏศิลป์ และดนตรีไทยออกเผยแพร่ไปทั่วประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ โดยเริ่มก่อตั้งโครงการ เมื่อวันที่

8 กุมภาพันธ์ 2518 ซึ่งถือได้ว่า กิจการของชมรมดนตรีไทยได้เจริญรุ่งเรืองมากยุคหนึ่ง

เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2532 ชมรมดนตรีไทย โดยการริเริ่มของ ผศ.มนตรี แย้มกสิกร ได้เชิญชวนศิษย์เก่าชาวดนตรีไทยบางแสน ร่วมกันก่อตั้ง "กองทุนศาสตราจารย์กระแสร์ อาจารย์ชฎิล อาจารย์ชำนิ" ขึ้น เป็นการรำลึกถึงการเสียสละและการทุ่มเทในงานด้านศิลปะวัฒนธรรมของท่านอาจารย์ทั้ง 3 ท่าน ประกอบกับเพื่อเป็นการรวมทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยบูรพาให้มีความเข้มแข็งขึ้น

จากอดีต จวบจนปัจจุบัน จาก "ชุมนุมดนตรีไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน" สู่ "ชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน" สู่ "ชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยบูรพา" ในปัจจุบัน เชื่อว่าจากการพัฒนาการอันยาวนานกว่า 35 ปี ที่ชาวดนตรีไทย บางแสน ได้มีส่วนในการอนุรักษ์ดนตรีไทยมรดกของชาติ และมีส่วนในการปลูกฝังทัศนคติค่านิยมด้านดนตรีไทย ให้แก่เยาวชนไทยมาจำนวนไม่น้อย ช่วยพัฒนาตัวนิสิตเองมาก็เป็นจำนวนมาก พวกเราชาวดนตรีไทย บางแสน จึงหวังในความร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่าย ในการที่จะช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนให้ดนตรีไทย อันเปรียบเสมือน "วิญญาณของชาติ" คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ดนตรีไทยกับพระมหากษัตริย์ไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์

วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นชาติไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่อดีตถึงสมัยปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ได้จรรโลงวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ ให้คงอยู่คู่ชาติทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมและที่รับเข้ามาใหม่ ส่วนที่ดีก็ดำรงไว้ส่วนที่ไม่ดีก็สูญไปตามทฤษฎีของวัฒนธรรม ในลักษณะเช่นนี้ ชาติไทยเราจึงมีเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมอย่างสมบูรณ์ เพราะเรามีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่คงอยู่มานานแล้ว พระมหากษัตริย์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ก็ทรงโปรดด้านการละคร ทรงพระราชนิพนธ์บทละครและวรรณกรรมอื่น ๆ ในรัชกาลที่ 2 นับเป็นยุคทองของวรรณคดีไทยเกิดกวีสำคัญคือ "สุนทรภู่" และที่สำคัญคือพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ท่านทรงโปรดดนตรีไทย และการละครไทยได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมสำคัญไว้หลาย ๆ เรื่อง คือ

1. เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนบางตอน
2. บทละครเรื่องอิเหนา
3. บทละครเรื่องรามเกียรติ์
4. บทละครเรื่องไชยเชษฐ์,สังข์ทอง,คาวี, ไกรทอง,มณีพิไชย
5. กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวาน
6. บทพากย์โขน ตอนพรหมาสตร์, นาคบาศ, นางลอยและเอราวัณ

สำหรับบทละครเรื่องอิเหนานั้นนับเป็นยอดของบทละครรำ บทพระราชนิพนธ์มีความไพเราะ งดงาม บรมครูทางด้านดนตรีไทย ได้นำบทพระราชนิพนธ์จากเรื่องอิเหนานี้ไปใส่ทำนองร้องของเพลงไทยไว้มากมายหลายเพลง ดังเช่น บทร้องเพลงธรณีร้องไห้ดังนี้

แล้วว่าอนิจจาความรัก
พึ่งประจักษ์ดังสายน้ำไหล
ตั้งแต่จะไหลเชี่ยวเป็นเกลียวไป
ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา
สตรีใดในพิภพจบแดน
ไม่มีใครได้แค้นเหมือนอกข้า
ด้วยใฝ่รักให้เกินพักตรา
จะมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์
โอ้ว่าเสียดายตัวนัก
เพราะเชื่อลิ้นหลงรักจึงช้ำจิต
จะออกชื่อลือชั่วไปทั่วทิศ
เมื่อพลั้งคิดผิดแล้วจะโทษใคร

นอกจากทรงพระราชนิพนธ์ บทละครแล้วยังทรงโปรดดนตรีไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงเครื่องดนตรีไทย ซอสามสาย มีคันที่ทรงโปรดตั้งชื่อว่า "ซอสายฟ้าฟาด" ซึ่งซอสายฟ้าฟาดนี้ได้ตกทอดมาถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นอกจากจะทรงดนตรีไทยแล้วยังมีเรื่องเล่าถึงเพลงทรงพระสุบิน เป็นเพลงไทยที่ทรงพระราชนิพนธ์ เนื่องจากทรงพระสุบินว่าได้เสด็จพระราชดำเนินไปในที่แห่งหนึ่ง งดงามมากไม่มีสถานที่แห่งใดในโลกเสมอเหมือน ขณะนั้นได้ทอดพระเนตรเห็นดวงจันทร์ลอยมาใกล้พระองค์สาดแสงสว่างไปทั่วบริเวณ ทันใดนั้น ก็พลันได้ทรงสดับเสียงดนตรีทิพย์อันไพเราะเสนาะพระกรรณเป็นที่ยิ่งพระองค์ จึงเสด็จประทับทอดพระเนตรทิวทัศน์ อันงดงามและทรงสดับเสียงดนตรีอันไพเราะอยู่ด้วยความเพลิดเพลินเจริญพระราชหฤทัย ครั้นแล้วดวงจันทร์ก็ค่อย ๆ เลื่อนลอยถอยห่างออกไปในท้องฟ้า ทั้งสำเนียงดนตรีทิพย์

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยนี้การดนตรีไทยและการละคร เฟื่องฟูมากมีการตั้งวงดนตรีไทยหลายวงตามวังต่าง ๆ เช่น วังบางขุนพรหม ของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์พินิจ วังบูรพาของสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช วังปลายเนิน หรือวังคลองเตยของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัติวงศ์ วังบางคอแหลมของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศ

วังเหล่านี้ต่างก็สนับสนุนการดนตรีไทย มีการประชันขันแข่ง ทำให้การดนตรีไทยเจริญรุ่งเรืองมากทั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงโปรดการละคร ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร และวรรณกรรมอื่น ๆ อีกหลายเรื่องทั้งยังทรงแสดงละครเองด้วย บทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์นั้นเรื่อง "หัวใจนักรบ" วรรณคดีสโมสร ยกย่องให้เป็นยอดของบทละครพูด

ในสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดดนตรีไทยมาก สามารถทรงดนตรีไทยได้หลายเครื่องมือที่ทรงโปรดคือ ซอสามสาย และซออู้ในสมัยนี้การดนตรีไทยก็เจริญรุ่งเรืองมาก สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ก็ทรงดนตรีไทยด้วยเช่นเดียวกันนอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เพลงไทยไว้ด้วยกัน 3 เพลง คือ

1. โหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง 3 ชั้น
2. เขมรละอององค์เถา
3. ราตรีประดับดาวเถา

ทั้งสามเพลงนี้นับเป็นเพลงไทยอมตะที่มีความไพเราะอย่างยิ่งนับว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นอัจฉริยะในทางดุริยางคศิลป์ไทยพระองค์หนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพลงราตรีประดับดาวเถานั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะทรงพระราชนิพนธ์ เพลงสำเนียงมอญ ก็ทรงเลือกเพลงมอญดูดาว 2 ชั้น ของเก่ามาทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเป็นเพลงเถา โดยทรงเพิ่มเติมทำนองเนื้อเพลงบางตอน พร้อมกับทรงเปลี่ยนหน้าทับจากหน้าทับสองไม้ให้ใช้หน้าทับปรบไก่ และทรงพระราชนิพนธ์บทร้องขึ้นสำหรับร้องโดยเฉพาะดังนี้

บทร้องเพลงราตรีประดับดาวเถา

วันนี้

แสนสุดยินดีพระจันทร์วันเพ็ญ
ขอเชิญสายใจเจ้าไปนั่งเล่น
ลมพัดเย็นเย็นหอมกลิ่นมาลี
หอมดอกราตรี
แม้ไม่สดสีหอมดีน่าดม
เหมือนงามน้ำใจแม้นไม่ขำคม
กิริยาน่าชมใจจริงเอย
ชมแต่ดวงเดือน
ที่ไหนจะเหมือนได้ชมหน้าน้อง
พี่อยู่แดเดียวเปลี่ยวใจหม่นหมอง
เจ้าอยู่ขุ่นข้องจงได้เมตตา

หอมดอกชำมะนาด

กลิ่นไม่ฉูดฉาดแต่หอมยวนใจ
เหมือนน้ำใจดีปราณีปราศรัย
ผูกจิตสนิทได้ให้รักจริงเอย
ขอเชิญเจ้าฟังเพลงวังเวงใจ
เพลงของท่านแต่งใหม่ในวังหลวง

หอมดอกแก้วยามเย็น

ไม่เห็นใจพี่เสียเลยเอย
ดวงจันทร์ลั้นลดเกือบหมดดวง
โอ้หนาวทรวงยอดชีวาไม่ปราณี

หอมมะลิกลีบซ้อน

อ้อนวอนเจ้าไม่ฟังเอย
จวนจะรุ่งแล้วนะเจ้าพี่ขอลา
แสงทองส่องฟ้าสง่าศรีเอย

หอมดอกกระดังงา

ชิชะช่างน่าเจ็บใจจริงเอย
หมู่ภมรร่อนหาช่อมาลี
แต่ตัวพี่จำจากพรากไปไกลเอย

หอมดอกจำปี

นี่แน่พรุ่งนี้จะกลับมาเอย

ต่อมาในสมัย รัชกาลที่ 8 เป็นช่วงระยะเวลาสั้น แต่ทางด้านวัฒนธรรมไทย ดนตรีไทยก็มิได้เสื่อมถอยในความเจริญ จนมาเข้าสมัยรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ วัฒนธรรมไทย ดนตรีไทยเฟื่องฟูมาก เพราะพระบาทสมเด็จ

เต่าเห่

เห่เอยค่ำแล้ว อาทิตย์แคล้วครรไลลา
ดาวประดับท้องนภา พระจันทราพารถจร
หลับเถิดนะสายใจ เจ้าอย่าอาลัยอาวรณ์
จักถนอมกล่อมให้นอน จะขอพรปวงเทวัญ
เติบใหญ่ให้แกล้วเกล้า เรืองวิชาทุกสิ่งสรรพ์
มีเลือดไทยในปางบรรพ์ มิเคยหวั่นผองไพรี
จงครองคุณธรรมพร้อม ศรัทธาน้อมปัญญามี
จงละอัคติสี่ มีขันตีออมอดใจ
อุปสรรคจะหนักหนา เจ้าก็อย่าโศกาลัย
เมื่อหวังป้องเทอดผองไทย ก็แกร่งไกรดุจศิลา
แล้วหลับนัยนา นิทราให้สำราญ
(ฟังเสียงจิ้งหรีดร้อง กังวานก้องเสียงประสาน แก้วเกด
สุมามาลย์ ก็เบิกบานชม แสงเดือน)

เต่ากินผักบุ้ง

เที่ยวต้น

ดาวเดือนเลื่อนดับลับฟ้า
ท้องนภาแลสว่างกระจ่างใส
มวลปักษาลาถิ่นบินออกไกล
คงจะไปหาเหยื่อเผื่อลูกน้อย
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกประยงค์
ขอให้สมประสงค์ทุกประการเอย
เจ้าช่องโค เจ้าอย่าโศกาลัย
วันหน้าจะมาใหม่ มารับเอาคู่ใจซงโค

เที่ยวกลับ

นิจจาเอ๋ยเช้าเช้าเคยได้พบพักตร์
จะจากกันนานนักก็เศร้าสร้อย
แม้มิมีใครเขาเฝ้าหวงคอย
รักคงถอยใจคงร้าวราวไฟลาญ
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกรัก
หัวอกจะหักเสียแล้วเอย
เสียงไก่ขันขาน เสียงกังวานหวานแล้ว
มิเทียมเทียบเสียงเพื่อนแก้ว
หวานสุดแล้วยามพาที

ปลาทอง เถา

สามชั้น

ดวงแก้ว
งามเพริศแพร้วประภัสสรรัศมี
เหลือจะหายากหาในราตรี
แต่เคยมีในหล้ามาให้ชม
ดอกเอ๋ย เจ้าดอกเทศ
เฝ้าชะม้อยคอยแล
มองชะแง้ไปเห็นเอย
เคยอำลาจากจรตอนเช้าเช้า
ค่ำ ค่ำ เล่าจะย้อนคืนหา
บ้านนี้ยังมิมา
ได้แต่โศกาคร่ำครวญ

สองชั้น

อันดวงแก้วจักรพรรดิ์จรัสโลก
ล้วนนำโชคสวัสดีสุขศรีสม
ไม่โชติช่วงดังดวงแก้วแววภิรมย์
เลิศอุดมด้วยบุญคุณธรรม
ดอกเอ๋ย เจ้าดอกจำปา
หอมรื่นมาทุกยามเอย
พุทธชาดน้อยน้อย
เก็บมาร้อยบูชา
รำลึกพระเมตตา
ชกเกษาค่ำเช้าเอย

ชั้นเดียว

มวลดอกไม้ดาดดื่นล้วนรื่นรส
สีสวยสดแลอร่ามดูงามขำ
ไม่ประเสริฐเลิศสคราญบานประจำ
เหมือนกลิ่นอบร่ำรำลึก น้ำคำหนหลังเอย
พระพายพัดอ่อนเอย
ไม่ดับร้อนหทัยเอย

สมิงทอง

ชมดวงบุปผาพนาสณฑ์
เผยสุคนธรสรื่นชื่นเกสร
กระไรเลยมายากไร้ในดงดอน
ห่างนิกรเขตเรือนอยู่เถื่อนไกล
ขอนำมาปลูกไว้ในสวนศรี
ในบุรีแจ่มแจ้งด้วยแสงไข

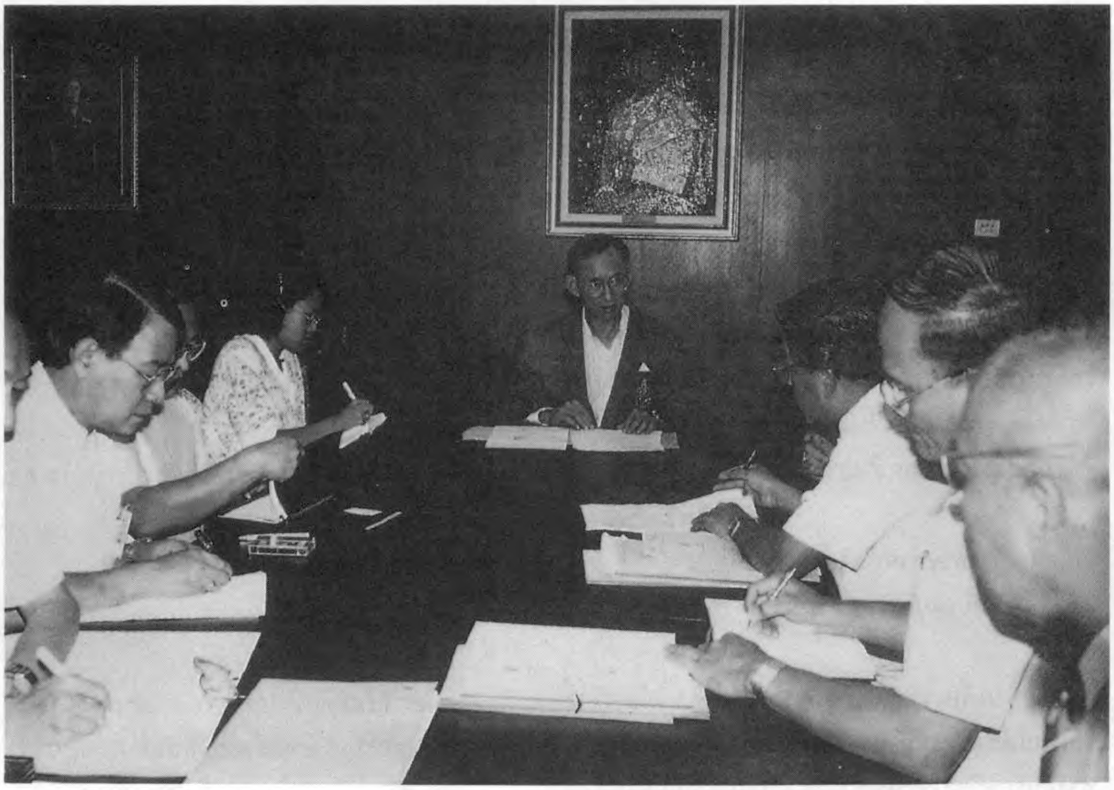

ศิลปของชาติไทย เป็นพยานอันหนึ่งที่แสดงว่าชาติไทยเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาลที่จะรักษาแบบแผนความเจริญรุ่งเรืองนี้ไว้มิให้เสียรูป ควรที่จะได้รวบรวมศิลปะของไทยไว้มิให้เสื่อมศูนย์ เพราะในปัจจุบันนี้มีศิลปของชาติอื่นเข้ามาปะปนอยู่เป็นอันมาก อาจทำให้ศิลปของไทยเรา ซึ่งอยู่ในระดับที่ดีงามอยู่แล้ว ผันแปรไปได้

วิชาดนตรีไทย เป็นศิลปสำคัญที่ชาติไทยเราได้รับเป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคนแล้วโดยครูอาจารย์ในสมัยก่อนได้รับฝึกหัดไว้ แล้วถ่ายทอดให้แก่ศิษยานุศิษย์สืบต่อกันมาด้วยความทรงจำเป็นพื้นด้วยเหตุนี้แต่ละครูละอาจารย์จึงต่างมีแนวทางศิลปผิดแผกแตกต่างกันไปบ้าง บางเพลงแม้จะเป็นเพลงเดียวกันแต่มักจะมีทางแตกต่างกันไปตามแบบของแต่ละครู จึงเห็นสมควรที่จะได้รวบรวมเพลงที่เป็นหลักไว้มิให้เสื่อมศูนย์และผันแปรไปจากหลักเดิม เพื่อเป็นแบบแผนสำหรับการศึกษาวิชาดนตรีไทยต่อไป

ความจริง เรื่องรวบรวมเพลงไทยนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ นายกราชบัณฑิตยสภา ได้ทรงเห็นความสำคัญมาแล้ว ถึงกับได้ทรงเริ่มจัดการให้เจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ เสนาบดีกระทรวงวังเจ้าสังกัดของกรมปี่พาทย์และโขนหลวงสั่งให้ครูดุริยางคดนตรี และผู้ชำนาญการ จดโน้ตเพลงมาร่วมกันบรรเลงและบันทึกลงเป็นโน้ตไว้ ตั้งแต่พุทธศักราช 2473 ณ วังวรดิศ สัปดาห์ละ 2 วัน จนถึงพุทธศักราช 2475 ก็หยุดชะงักไปคราวหนึ่ง ต่อมาเมื่อพุทธศักราช 2479 หลังจากที่ได้โอนงานของกรมปี่พาทย์และโขนหลวงมาสังกัดอยู่ในกรมศิลปากรแล้ว รัฐบาลก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบเพลงไทยและบันทึกเป็นโน้ตสากลขึ้นดำเนินงานบันทึก และตรวจสอบต่อจากที่ค้างไว้และได้รวบรวมเพลงไทยที่บันทึกตรวจสอบกันไว้ได้มีจำนวน 475 เพลง แต่เพลงที่คณะกรรมการได้ตรวจสอบฟังกันดูแล้วและบันทึกไว้ครบทุกแนวนั้นคงบันทึกกันไว้ได้ราว 100 เพลง ก็ต้องยุติลงซึ่งต่อมากรมศิลปากรก็ได้ขวนขวายจัดพิมพ์ขึ้นไว้ได้ 2 ชุด คือ ชุด "โหมโรงเย็น" มี 17 เพลง กับชุด "ทำขวัญ" อีก 16 เพลง รวม 2 ชุด เป็น 33 เพลง นอกนั้นยังมิได้จัดพิมพ์ เวลานี้ต้นฉบับทั้งหมดคงเก็บรักษาไว้ที่กรมศิลปากร ต้นฉบับเหล่านี้ เขียนด้วยดินสอดำลงบนกระดาษอัดสำเนาง่ายแก่การเสื่อมเสียเป็นที่สุด

ข้าพเจ้าเห็นสมควรสนับสนุนให้เพลงไทยที่บันทึกไว้แล้วนั้นคงไว้เป็นหลักฐานยั่งยืนสืบไป มิฉะนั้นงานที่ได้ดำเนินมาแล้วจะกลายเป็นเสียแรงเปล่า และศิลปสำคัญของชาติในประเภทวิชาดนตรีไทยจะผันแปรเสื่อมศูนย์ไป จึงได้มอบเงินให้กรมศิลปากรรับไปดำเนินงานต่อไปให้สำเร็จผลสมประสงค์ โดยให้จัดพิมพ์

หนังสืออ้างอิง

กรมศิลปากร โน้ตเพลงไทยเล่ม 1
โรงพิมพ์การศาสนา พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2521, 235 หน้า

เจริญชัย ชนไพโรจน์ ประวัตินักดนตรีไทย เอกสารทางวิชาการ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2513
วิทยาลัยครูมหาสารคาม และวิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาสารคาม โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์
พ.ศ. 2513,231 หน้า

พูนพิศ อมาตยกุล นายแพทย์
"เมื่อเจ้าฟ้า พระบรมราชกุมารีทรงดนตรีไทย"
หนังสือที่ระลึกงานดนตรีไทยมัธยมศึกษาครั้งที่ 17 หน้า 9-12 วัชรินทร์การพิมพ์
พ.ศ. 2535, 284 หน้า

ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะพร้องซอสามสาย ร่ายลำนำ
หนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูดนตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2538 โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ
พ.ศ. 2538, 96 หน้า

มนตรี ตราโมท และวิเชียรกุลตัณฑ์ ฟังและเข้าใจเพลงไทย อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
ขุนทรงสุขภาพ (นายแพทย์ ทรงบุณยรัตเวช) โรงพิมพ์ไทยเกษม พ.ศ. 2523, 580 หน้า

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 23 โรงพิมพ์ พี เอ ลีฟวิ่ง จำกัด พ.ศ. 2535,
209 หน้า

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี "เบื้องหลังการแต่งเพลงของข้าพเจ้า
หนังสือที่ระลึกงานดนตรีไทย มัธยมศึกษา ครั้งที่ 15 หน้า 25-31 จงเจริญการพิมพ์
พ.ศ. 2533, 220 หน้า

ว่าด้วยมหกรรมกีฬา-วัฒนธรรม

กระแสร์ มาลยาภรณ์

สามปีมาแล้วที่ผู้เขียนมิได้สนใจ/ใคร่รู้เรื่องราวต่างๆ ของมหาวิทยาลัยที่เคยเป็นของ "ตน" มาก่อน ทั้งนี้ก็เพราะผู้เขียน "อาวุโส" หรือเกษียณราชการไปแล้วได้ 3 ปีต่างหาก หาใช่เพราะความไม่สนใจแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้นไม่ คือผู้เขียนพยายาม "ปลดปล่อย (Lilerate)" ตัวเองออกไปจากเครื่องร้อยรัดทั้งหลายแต่ทำได้แค่ "พยายาม" เท่านั้น เอาจริงเข้าก็อดไม่ได้อยู่นั่นเอง อยู่ๆ วันหนึ่งลูกศิษย์ลูกหาก็มาบอกว่าเขาจะมีงานมหกรรมกีฬา-วัฒนธรรมกันขึ้นที่สงขลานี่นี่เป็นข่าวใหญ่และข่าวดีมากทีเดียวสำหรับผู้เขียน

ก่อนอื่นต้องขอแสดงความชื่นชมยินดีกับผู้คิดมหกรรมนี้เสียก่อน การจัดงานวัฒนธรรมประจำปี หรืองานกีฬาประจำปีนั้นเป็นความคิดสามัญ ใครๆ ก็คิดได้ แต่การจัดงานทั้งสองอย่างคือกีฬา-วัฒนธรรมเข้าด้วยกันนี้ อาจจะไกลไปหน่อย แต่ก็เกิด ยังพอตามทันได้ดีเสียอีก จะได้ไม่ต้องเสียเวลามากขึ้นอีกเท่าตัวไปเปล่าๆ นี้พูดถึงมหาวิทยาลัยเดียว ถ้าเป็นหลายมหาวิทยาลัยปัญหาที่จะตามมาก็ทวีความหลายมากขึ้น นี้เป็นเรื่องของผู้ที่มีวิสัยทัศน์ไกล ชนิดที่อาจารย์มหาวิทยาลัยต่างๆ ก็ต้องยอมรับนับถือ ยิ่งถ้ามีหนังสือประกอบ จัดทำโดยช่างผู้ชำนาญในการทำหนังสือแบบนั้นก็ยิ่งดีไปมากขึ้น

เราลองมาช่วยกันคิดไปอีกหน่อย ถึงงานมหกรรมนั้น ในระดับอาเซียน จะดีไหมหรือท่านผู้เป็นต้นคิดเรื่องมหกรรมกีฬา-วัฒนธรรมนี้อาจจะคิดไว้แล้วบ้างก็ได้ แต่ยังไม่เผยแพร่ออกมาเราลองเสนอไปทีหรือถ้าเกิดท่านเห็นพ้องด้วยก็จะดียิ่ง ถ้าไม่เห็นด้วยก็ไม่เป็นไร อย่างน้อยเราก็ได้แสดงออกแล้วซึ่งสิทธิของเราตามระบอบประชาธิปไตย

สมมติว่า เอา มศว เป็นศูนย์กลางของเมืองไทย เราก็จะมีคณะกรรมการมหกรรมกีฬา-วัฒนธรรม โดยประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของ มศว รวมทั้งวิทยาเขตต่างๆ และอาจจะมีคนที่ถูกรับเชิญให้เข้ามาร่วมด้วย คณะกรรมการนั้นจะแยกเป็นกี่คณะย่อยก็แล้วแต่ แล้วก็มีการสัมมนาเป็นการภายในกันเสียก่อนจนกระทั่งเกิดวิสัยทัศน์ขึ้นใหม่ได้ว่าคณะต้องการอะไร นั่นเสียเวลาเป็นปีไปแล้ว แต่ก็ต้องเอา เราคาดเอาว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆ ก็คงคิดแบบเราเหมือนกันเมื่อถึงระยะหนึ่ง เราก็เชิญทุกมหาวิทยาลัยมาร่วมสัมมนากันอีก จนกระทั่งว่าในเวลาต่อไปเราก็อาจเริ่มงานที่เป็นรูปธรรมได้ คือเริ่มฝึกซ้อมการฟ้อนรำได้ นี่พูดถึงด้านวัฒนธรรมด้านเดียว อีกด้านหนึ่งคือกีฬานั้นผู้เขียนขอยกไว้ไม่พูดถึง เพราะรู้ไม่พอ อันที่จริงกีฬาเป็นเรื่องใหญ่หลวงนัก เอาเป็นว่าเขาคงจะจัดการให้มีอะไรๆ อย่างที่เราซึ่งเป็นพวกวัฒนธรรมทำเหมือนกันแต่ตอนนี้ขอให้ถือเป็นเสมือนคนละพวกก็แล้วกัน

เอาเป็นว่าเมื่อสัมมนากันเสร็จ ได้ข้อมูลอย่างที่ต้องการแล้วต่อไปก็คือการฝึกซ้อม ซึ่งเป็นเรื่องที่ชวนปวดหัวอย่างยิ่ง และสนุกอย่างยิ่งด้วย วงดนตรีก็คงจะเริ่มซ้อมเพลง "ไทย-อาเซียนสามัคคี" และนาฏศิลป์ก็คงซ้อม "ระบำไทย-อาเซียน" ตาม ธีม ของอาเซียน คือ "สามัคคีเป็นยาชูกำลังของอาเซียน" เอาเป็นว่าใน 2 ปีหลังจากความคิดนั้นเป็นที่ยอมรับกันแล้วเราก็สามารถจัดทีมมหกรรมกีฬา-วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมให้พรั่งพร้อมได้ เพื่อจะได้ออกตระเวนไปให้ทั่วทุกประเทศในอาเซียนนี้ เป็นทำนอง ambassadors of good will ได้สบาย

การเดินสายคราวนี้ยิ่งใหญ่กว่าคราวที่แล้วๆ มามาก เพราะแทนที่จะออกไปตระเวณทั่วเมืองไทย ก็กลับต้องตระเวนไปทั่วดินแดนของอาเซียนทั้งหมด เริ่มตั้งแต่พม่า ซึ่งคาดว่ากว่าโครงการในฝันของเราจะสำเร็จพม่าก็คงได้เป็นสมาชิกใหม่ของอาเซียนแล้ว เราอาจเริ่ม

กว่าจะมาเป็นเพลงไทย ยุคปัจจุบัน

ป.มหาขันธ์

ในสมัยก่อน ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า คนไทยเรามีเพลงที่ขับร้องกันในหลายลักษณะ มีเพลงที่ขับร้องในละครในละครนอก เพลงที่ใช้ขับร้องในวงมโหรี ปี่พาทย์ และเพลงพื้นบ้าน ที่ใช้ขับร้องกันในโอกาสต่าง ๆ เช่น เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เป็นต้น บรรดาเพลงที่ใช้ขับร้องและบรรเลงในละครใน ละครนอก ละครดึกดำบรรพ์ หรือแม้ที่ใช้ขับร้องในวงมโหรีปี่พาทย์ ตลอดจนเพลงพื้นบ้านของไทยเรา ล้วนแล้วแต่เป็นรากฐานสำคัญของเพลงไทยยุคปัจจุบันทั้งสิ้น

เพลงสามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว เพลงพื้นบ้าน เพลงขอทานหรือแม้เพลงสำหรับสวดคฤหัสถ์มีจำนวนไม่น้อย ที่ได้รับการดัดแปลง เป็นเพลงไทยยุคปัจจุบัน เป็นต้นว่า เพลง ลาวลอดค่าย ที่ดัดแปลงมาเป็นเพลง วิหคเหินลม โดยมี เพ็ญศรี พุ่มชูศรี เป็นผู้ขับร้อง ดังคำร้องที่ขึ้นต้นว่า แสนสุขสม นั่งชมวิหค อยากเป็นนกเหลือเกิน นกหนอนกเจ้าผกเจ้าเผิน ทั้งวันนกเจ้าคงเพลิน เหินลอยละลิ่วล่องลม...หรือ เพลงฉ่อย ที่ขับร้องโดย พุ่มพวง ดวงจันทร์ ดัดแปลงมาเป็นเพลง พี่ไปดูหนูไปด้วย ดังคำร้องที่ขึ้นต้นว่า พี่จำพี่จำพี่ ทวงไว้เมื่อต้นปีว่าถ้าพี่รวย จะแบ่งเงินที่เหลือเก็บ แล้วไปเที่ยวกรุงเทพแดนที่สุดสวย...หรือเพลง ส้มตำ ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ คำร้อง ซึ่งขึ้นต้นว่า ต่อไปนี้จะเล่าถึงอาหารอร่อย คือ ส้มตำกินบ่อยบ่อยรสชาติแซบดี...ก็ได้ทำนองมาจากเพลงที่ใช้แสดงหุ่นกระบอก บรรดาเพลงอันเป็นที่นิยมชมชอบกันในปัจจุบัน มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีรากฐานมาจากเพลงไทยเดิม ดังตัวอย่างที่กล่าวข้างต้น ล้วนมีความไพเราะ เป็นที่ประทับใจของคนรุ่นใหม่ไม่น้อย

เพลงไทยยุคปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า เพลงไทยสากล นั้น มีวิวัฒนาการมาจาก เพลงไทยเดิม ดังที่กล่าวมาแล้วแต่ต้น โดยได้รับการดัดแปลงมาใช้ใน ละครร้อง เป็นเบื้องแรก เพลงไทยเดิมได้รับการวิวัฒน์เป็นอันมาก สำหรับละครร้องในยุคหลัง ๆ ที่เรียกกันว่า ละครเพลง ในยุคของ พรานบูรพ์ และนำมาใช้เป็นเพลงประกอบภาพยนตร์ ในยุคภาพยนตร์เสียงศรีกรุง เพลงไทยที่ได้รับการปรับปรุงในยุคดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นเพลงไทยยุคปัจจุบัน หรือเพลงไทยสากลโดยสมบูรณ์

ในยุคเพลงละครร้องยุคหลัง คือ ละครเพลง และยุคเพลงประกอบภาพยนตร์ เพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงที่นักแต่งเพลง แต่งขึ้นใหม่ โดยมิได้ดัดแปลงมาจากเพลงไทยเดิม และก็มีไม่น้อยที่นำทำนองมาจากเพลงสากล อันนำมาจากเพลงในภาพยนตร์ต่างประเทศ ทำให้เพลงไทยในยุคนี้มีลักษณะเป็นเพลงที่ร้องกันติดปากโดยทั่วไปในสังคม มิได้เป็นเพลงที่มีแต่ในละครหรือภาพยนตร์อย่างเดียวดังแต่ก่อนผู้ที่ไม่มีโอกาสชมละครหรือภาพยนตร์ก็จะร้องไม่ได้ ภายหลังเมื่อมีหีบเสียงและวิทยุกระจายเสียงเกิดขึ้นในเมืองไทย ทำให้เพลงไทยยุคปัจจุบันแพร่หลายในสังคมไทยมาจนทุกวันนี้

ขอเล่าถึงความเป็นมาของเพลงไทย ยุคปัจจุบัน ที่มีวิวัฒนาการมาจากเพลงในละครร้อง ยุคละครหลวงนฤมิตร มาจนถึงเพลงของภาพยนตร์ไทยในยุคแรก ๆ เป็นลำดับไป

ละครร้อง

แต่เดิมนั้น ในการแสดงละครร้องส่วนใหญ่ใช้เพลงไทยเดิมในการขับร้อง เช่น เพลงสองชั้น ชั้นเดียว เป็นต้น การนำเพลงมาใช้ในละครร้อง เริ่มมาตั้งแต่ยุค

The Enchanted Doll ละครเรื่องนี้เป็นที่นิยมชมชอบของชาววังเป็นอันมาก และเมื่อนำมาแสดงในโอกาสต่าง ๆ ก็ปรากฏว่า ประชาชนทั่วไปติดใจกันไม่น้อย จนสามารถจดจำบทเพลงในละครและนำมาร้องกันติดปาก ขอแสดงตัวอย่างบางเพลงดังนี้

สมิงทองมอญ

(กะละมัย)

เฮ้ยเจ้าเถ่อ	อย่าทำเช่อ	กะเร่อกะร่า
มัวถอยหน้า	ถอยหลัง	คลุ้มคลั่งใหญ่
ถ้าโดนตุ๊ก-	ตาแหลก	ล้มแตกไป
เป็นโดนไม้	พลองแบน	แทนตุ๊กตา

(เถ่อ)

เมื่อคืนนี้	ผมฝัน	งูมันรัด
หางตวัด	ตัวมัน	พันแข้งขา
สะบัดเท่าไร	ไม่หลุด	สุดปัญญา
เอามือคว้า	ตัวมันลื่น	เหวี่ยงครืนไป

บทละครเรื่อง ตุ๊กตายอดรัก (2453)

คณะละครหลวงนฤมิตร ได้แสดงที่โรงละครอื่น ๆ และโรงละครปรีดาลัย ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ-กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงสร้างขึ้นจนถึงปี พ.ศ. 2454 จึงมีความจำเป็นต้องเลิกกิจการ ผู้แสดงที่เคยแสดงอยู่กับคณะละครหลวงนฤมิตร ก็ได้แยกตัวกันก่อตั้งเป็นคณะละคร 3 คณะ คือคณะละครปราโมทย์เมือง ประเทืองไทย หรือบรรเทิงไทยและไฉวเวียง คณะละครเหล่านี้ยังเช่าโรงละครปรีดาลัยแสดงอยู่ดังเดิมและยังใช้บทละครซึ่งเป็นพระนิพนธ์พระเจ้าบรม-วงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ แต่ทรงใช้พระนามแฝง เช่น ประเสริฐอักษร พระศรี และหมากพญา เป็นต้น

ในช่วง พ.ศ.2455-2464 ได้มีคณะละครร้องเกิดขึ้นหลายคณะ นอกจากคณะละครปราโมทย์เมือง ประเทืองไทย ไฉวเวียง ดังกล่าวแล้ว ยังมีละครร้อง คณะบรรเทิงสยาม ของ เยื้อน ศรีไกรวิน คณะละครนาครบรรเทิง ของ บุนนาค กัลยาณมิตร เกิดขึ้นด้วย

คณะละครนาครบรรเทิง แสดงเรื่อง กนกนารี เพื่อหารายได้สมทบทุนสร้างสะพานปฐมบรมราชา-นุสรณ์ เมื่อ พ.ศ.2473 เพลงที่จดจำกันได้ดีในยุคนั้นมีดังนี้

แขกสาหร่าย

(ศักดิ์) ยอดกนกนารีศรีสวัสดิ์
อย่าพักปัดให้พี่นี้ใจหาย
เพราะรูปโฉมโน้มจิตติดต้องกาย
สุดจะคลายความสวาทให้ขาดไป

(สร้อย) โอ้เจ้าช่ออัญชันขวัญชีวิต
ยิ่งเพ่ง ยิ่งพิศ ยิ่งต้อง ยิ่งติด
เตือนอาลัย ถึงกลิ่นรส
ไม่สดสบใจ ก็ยังสง่า
น่ารักใคร่ ยิ่งดอกใดใดอีกเลย

(กนก) แต่ใจชายใครจะเชื่อร้ายเหลือนัก
ปากว่ารักแต่ใจไม่เหมือนได้
โบราณกล่าวท้าวความข้อยจำได้
ใครรักไวหน่ายไวไม่แน่นอน

(สร้อย) โอ้เจ้าช่อสายหยุดสุดหอมหวล
เช้าเช้าชวนชวนชื่นรื่นล้วน
รสอาลัย ครั้นแจ้ง ต้องแสง อโนทัย
กลิ่นไอ ก็หายไป ไม่ผิดน้ำใจ ชายเอย

บทละครร้อง เรื่อง กนกนารี (2473)

คณะละครราตรีพัฒนา เป็นละครอีกคณะหนึ่งที่มีนายซ.ซองอ๊วนเป็นเจ้าของคณะตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2468 ละครคณะนี้มี พรานบูรพ์ หรือ จวงจันทร์ จันทรคณา เป็นผู้เขียนบทและกำกับการแสดง พราน-บูรพ์ เป็นผู้ปรับปรุงเพลงร้องในบทละครให้ทันสมัยโดยใส่เนื้อร้องเต็มเข้าไปในลูกเอื้อนของเพลงไทยเดิม ทำให้ผู้ชม ผู้ฟังมีความพอใจ เนื่องจากมีความรวดเร็วทันใจและไพเราะ ร้องง่าย นอกจากนั้นพรานบูรพ์ ยังได้ริเริ่มนำทำนองเพลงสากลเข้ามาใช้ในบทละครด้วย

จนถึงปี พ.ศ.2474 พรานบูรพ์ได้ตั้ง คณะละครจันทโรภาส ขึ้น โดย พรานบูรพ์ เป็นทั้งเจ้าของคณะ เป็นผู้กำกับการแสดง และเป็นผู้เขียนบทละครเอง ในช่วง พ.ศ.2475-2480 คณะละครจันทโรภาส มีความรุ่งเรืองที่สุด ประชาชนทั่วไปทั้งในกรุงเทพ และต่างจังหวัด มีความนิยมชมชอบเพลงของพรานบูรพ์อย่างกว้างขวาง ต่างก็ร้องเพลงของพรานบูรพ์ได้ ขอแสดงตัวอย่างเพลงจากละครเรื่องต่าง ๆ ของคณะจันทโรภาส ซึ่ง พรานบูรพ์เป็นผู้แต่ง และเป็นที่นิยมชมชอบของประชาชนในยุคนั้น ดังต่อไปนี้

อกโอ้ โอ้อกเรา ต้องเปลี่ยวเปล่า เหงาใจ นิราศ ไร้ร้างเพื่อน นิราศเหมือนนกน้อยที่หลงลอยระเริงลม

บทละคร เรื่อง ห้วยแก้ว (2478)

หลังจากที่ พรานบูรพ์ ประสบความสำเร็จจากละครเพลงเรื่อง ห้วยแก้ว ใน ปี พ.ศ.2479 พรานบูรพ์ ก็ได้แต่งบทละครเพลงขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง ได้แก่เรื่องฝนสั่งฟ้า ละครเรื่องนี้ได้รับความนิยมชมชอบจากผู้ชมเป็นอันมาก เพลงเอกของละครก็ถูกนำไปร้องกันอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ดังตัวอย่าง

ฝนสั่งฟ้า

ฝนสั่งฟ้า ลมหนาวมาเยี่ยมเยือน หนาวเตือนให้คนึงถึง รักอันซึ้งตรึงอุรา

ยามเมื่อฝนสั่งฟ้า แล้วลมหนาวพารักไกล เมื่อยามฝนตกหนัก ฝนพรมดอกรัก สดชื่นนัก น่ารักกระไร

ฝนรดดอกกิ่งใบให้รักนั้นฉ่ำชุ่ม เขียวชอุ่มชุ่มช่อ เมื่อยามฝนสั่งฟ้า รักโหยโรยรา ดูไม่น่าพนอ เหงาจริง ทั้งกิ่งกอ ทั้งใบและช่อ รักเจ้าท้อระทม

ฝนสั่งฟ้า ดอกรักราระบม เหมือนรักเราไม่รักสม เหมือนรักเราไม่รักสม ชมรักช้ำระกำอุรา

เมื่อยามฝนสั่งฟ้า แล้วลมหนาวพารักไกล

บทละคร เรื่อง ฝนสั่งฟ้า (2479)

เพลงอีกเพลงหนึ่ง ในละครเรื่อง คืนหนึ่งยังจำได้ ของคณะจันทโรภาส แสดงที่โรงพัฒนากรเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2488 คนทั่วไปในยุคนั้นร้องกันได้ติดปาก และฟังกันจนเจนหู ได้แก่ เพลงหวนไห้ใจหาย ขอนำมาเป็นตัวอย่างดังนี้

หวนไห้ใจหาย

หวนไห้ใจหาย
ไม่นึกรักจักกลายรักกลับละลายหายชื่น
หอมหวานปานกลืน
สดกว่ารสอื่นอื่น ฤาจะเทียมจะทัน
หวานฉ่ำคำหวาน
ว่าหวานล้ำน้ำตาลแล้วรักยังหวานกว่านั้น
ลืมตัวพัวพัน
ลืมคิดจิตกระสันต์หลงลืมวันลืมคืน
ร้างรักหักราน
นึกว่ารสรักหวานสิกลับพาลขมขื่น
ขมระคนเจียมจนทนกลืน
รักเล่นเป็นอื่น รักเคยชื่นจึ่งช้ำ
รักเก่าเราเอ๋ย
ช่างไม่คิดบ้างเลยรักเราเคยชื่นฉ่ำ
หวนไห้ใจจำ
เพราะหลงเหลือเชื่อคำ จึงชอกช้ำจำทน

บทละคร เรื่อง คืนหนึ่งยังจำได้ (2488)

เพลงที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักละครและนักนิยมเพลง ได้แก่ เพลงในละครเรื่อง โรสิตา ซึ่งพราน-บูรพ์ ได้แต่งขึ้น เมื่อ ปี พ.ศ.2477 โดยอาศัยเค้าเรื่องจากภาพยนตร์ฝรั่งเรื่อง เสน่ห์นายร้อยโท นับว่าเป็นละครสมัยใหม่ที่มีลักษณะเป็นละครเพลง ใช้วงดนตรีสากลบรรเลง ตัวละครขับร้องเดี่ยวบ้างโต้ตอบกันบ้าง โดยมีดนตรีคลอ เพลงบางเพลงใช้ทำนองเพลงสากล บางเพลงใช้เนื้อร้องภาษาอังกฤษละครเรื่องโรสิตาเป็นที่นิยมชมชอบของคนในยุคนั้นเป็นอันมากมีหลายเพลงที่นำมาร้องกันทั่วไป ขอแสดงตัวอย่างดังต่อไปนี้

จันทร์โอภาส

แม่เสริฟสาวคราวคะนอง เสนาะสำเนียงเสียงร้อง ช่างแคล่วคล่องทำนองระบำ เลโอนีอย่าทำทีกันท่าแกเคยมาเป็นขาประจำแม่รูปสำรวย สวยสม คมขำ ควรจะต้องแนะนำหน่อยว่าหล่อนนามใด

อยากรู้จักนักหรือวัลเดรี นั่นคือยอดสตรีนามหล่อน โรสิตา เป็นกุหลาบดอกงามหนามคมจะเด็ดจะดมไม่สมสักครา หนามนั้นเหน็บให้กันเจ็บอุรา ทุกคืนวันกันมา เพราะติดตาต้องใจ

เออ รูปงามนามเพราะ อวบละออพอเหมาะเราจำเพาะมาเห็น ให้กันมีช่องลองเกี้ยว ฉลาดเฉลียวเปรียวไม่ใช่เล่น กันคลอเคล้าอยู่ทุกเช้าทุกเย็น หล่อนเหลือเค็มเต็มเข็น ไม่ยากเย็นอะไร

บทละคร เรื่อง โรสิตา (2477)

ปลื้มจิต

ยอดชีวัน วัลเดรี อย่าเพ่อหนีเสน่ห์ทิ้ง อย่าเพ่อนิ่งสวาทหาย รักจะน้อมให้ตรอมตายเหมือนกับกระต่ายตัวที่หมายจันทร์นั้น ทุกคืนวัน มั่นหมาย มิวายว่างเว้นคนึงถึง

ละครร้องในสมัยก่อนนั้นมีบทละครที่พิมพ์เป็นเล่มสำหรับผู้ชมด้วย ลักษณะคล้ายสูจิบัตรในปัจจุบัน สิ่งสำคัญในบทละครได้แก่ เนื้อเพลงซึ่งมีอยู่ทุกเพลงในเรื่อง เช่นนี้จึงทำให้ผู้ชมสามารถฮัมเพลงตามไปขณะที่ผู้แสดงกำลังขับร้อง หรือสามารถนำกลับมาทบทวนที่บ้านได้ทุกเวลา จึงไม่เป็นที่แปลกใจเลยว่าบรรดาผู้ชมละครร้องสมัยก่อน สามารถร้องเพลงในเรื่องได้แทบทุกเพลงแม้ผู้ไม่มีโอกาสชมละครหากได้ยินคนใกล้เคียงร้องกรอกหูอยู่เสมอ ก็สามารถร้องเพลงได้เช่นกัน

นับได้ว่า พรานบูรพ์ เป็นผู้เปิดศักราช นำเพลงไทยยุคปัจจุบันออกสู่ประชาชนทั่วไปโดยผ่านทางละครในขณะเดียวกัน ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง หีบเสียงก็จัดว่า มีส่วนอย่างสำคัญในการเผยแพร่เพลงไทยยุคปัจจุบัน ออกสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

<u>ภาพยนตร์</u>

ภาพยนตร์ เป็นสื่อที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เพลงไทยยุคปัจจุบันแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพยนตร์ไทยที่คนไทยเป็นผู้สร้าง ภาพยนตร์ไทยในยุคแรก ๆ ส่วนใหญ่จะมีเพลงในเรื่องหลายเพลง และในบรรดาเพลงเหล่านั้นก็มีเพลงเอก ๆ รวมอยู่ด้วย พระเอก หรือ นางเอก มักจะร้องเพลงเหล่านี้ คนทั่วไปแม้ไม่เคยชมภาพยนตร์ด้วยตนเอง ก็สามารถร้องเพลงจากภาพยนตร์ได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีผู้ร้องกรอกหูอยู่ทั่วไป

ภาพยนตร์หรือหนังญี่ปุ่นเข้ามาฉายในประเทศไทยครั้งแรก เมื่อประมาณ พ.ศ.2445 โดยชาวญี่ปุ่นเป็นผู้นำเข้ามาฉาย ส่วนภาพยนตร์ไทยนั้น เริ่มขึ้นจากภาพยนตร์เสียงศรีกรุง ซึ่งได้ถ่ายภาพยนตร์การชนช้างในงานยุทธกีฬาของทหารเป็นเรื่องแรก เมื่อปี พ.ศ. 2464 จากนั้นก็สร้างภาพยนตร์ขึ้นอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่องหลงทาง ปู่โสมเฝ้าทรัพย์ เลือดทหารไทย พญาน้อยชมตลาด เมืองแม่หม้าย ลูกชาวนา วิวาห์เที่ยงคืน เลือดชนบท เพลงหวานใจ เป็นต้น

ภาพยนตร์เสียงศรีกรุง ได้สร้างภาพยนตร์ไว้หลายเรื่อง แต่ละเรื่องมีเพลงเอกหลายเพลง ล้วนได้รับความนิยมชมชอบจากประชาชนเป็นอันมากนักแต่งเพลงคนสำคัญได้แก่ ขุนวิจิตรมาตรา มานิต เสนะวีณิน และนารถ ถาวรบุตร นับได้ว่า เป็นผู้เปิดศักราชของภาพยนตร์ไทย จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง การสร้างภาพยนตร์ของภาพยนตร์เสียงศรีกรุงจึงต้องยุติลง

ขอแสดงตัวอย่างเพลงเอกของภาพยนตร์เรื่องต่าง ๆ ที่ประชาชนทั่วไป มีความนิยมชมชอบและนำมาร้องกันจนเจนหู ขุนวิจิตรมาตรา เป็นผู้แต่งคำร้องดังต่อไปนี้

<u>เพลงเงี้ยว</u>

เส่เหลเมา แผ่นดินของไทย แลไปข้างไหน เห็นแต่ใบไม้เขียวเขียว พวกเราอย่าช้า รีบลุกขึ้นมา จับเคียว เห่ย เห่ย ชิ พ่อเห่ย ชินะพ่อนะ มาเถิดมา เมืองไทย ไม่มีอะไร ดีกว่าทำไร่ไถนา

เส่เหลเมา แผ่นดินกว้างกว้าง เป็นป่ารกร้าง บ่มีผู้ถางผู้ถือ มีดพร้าถมไป มาคนละไม้ละมือ เห่ย เห่ย ชิพ่อเห่ย ชินะพ่อนะ มาเถิดมา เมืองไทย จักเจริญได้ก็เพราะทำไร่ไถนา

ภาพยนตร์ เรื่อง หลงทาง (2474)

<u>กล้วยไม้</u>

โอ้ว่ากล้วยไม้เอย
ก่อนนี้เคยเป็นดอกไม้ไพร
หญิงได้เด็ดแซมผม
ชายได้ดมชื่นใจ
นึกจะเด็ดจะดม
ได้สมนึกใน
มาเป็นไม้เมือง
ได้แต่ชำเลืองไกลไกล
ให้แสนอาลัยจริงนา
โอ้กล้วยไม้จ๋า ลาที
โอ้ว่ากล้วยไม้เอย
ก่อนไม่เคยเป็นดอกไม้ใคร
ได้กระเช้าแล้วเหนอ
ทิ้งกระเชอในไพร
ได้ที่ทิ้งถิ่น
แปลกสิ้นเปลี่ยนไป
มามีเจ้าของ
ก็ได้แต่มองถอนใจ
ด้วยความอาลัย
โอ้กล้วยไม้จ๋า ลาที

ภาพยนตร์ เรื่อง ปู่โสมเฝ้าทรัพย์ (2476)

น้ำใจ สนองใจ สดใสสว่าง เด่นงามดี ผ่องศรี สอาง กระจ่างจับดวงชีวา ฉ่ำใจนักหนา จิตมาร่วมพ้อง สนองใจ โอ้รักเอ๋ยรักชื่น ชื่นฉะนี้ นี่นา สมใจเอย ที่ได้ เชยชม สนิทสนม ไม่รู้โรยรา นี่คือใจสนองใจ จึงทำให้ เบิกบานวิญญา

ภาพยนตร์ เรื่อง กลัวเมีย (2479)

เพลงภาพยนตร์ในยุคแรก ๆ ของกองภาพยนตร์ กองทัพอากาศที่มีความไพเราะและประทับใจประชาชน จนสามารถนำมาร้องจนติดปาก ได้แก่ เพลง บ้านไร่นา เรา จากภาพยนตร์เรื่อง บ้านไร่ นาเรา เพลงนี้ ขุน วิจิตรมาตรา เป็นผู้ แต่งคำร้อง พระเจนดุริยางค์ เป็น ผู้แต่งทำนอง ดังตัวอย่าง

บ้านไร่ นาเรา

เรืองแสงทอง	กะดึงก้องกริ๋งมา
เป็นสัญญา	ออกทุ่งนาจับทำงาน
ฟังเสียงกะดึง	ดูผึ้งบินคลุกคลาน
กินน้ำหวาน	เก็บไปสร้างรังถาวร
แสงทองงามตา	เหลืองนาป่าดอน
ตะวันเช้าทำงาน	ตะวันนอนเราก็นอน
สายแล้วเรามา	ฉวยพร้าหาบคอน
ทรัพย์ฝังดิน สินฝังดอน	ช้อนขุดเอา
สมบูรณ์ไหนปาน	บ้านไร่นาเรา
เสรีสำราญ	บ้านไร่นาเรา

ภาพยนตร์เรื่อง บ้านไร่นาเรา (2483)

เพลงภาพยนตร์ในยุคต่อมา เช่น เพลง พรานทะเล เป็นต้น เป็นเพลงประกอบภาพยนตร์ฝรั่งพากษ์ ไทย เรื่อง พรานทะเล เอื้อ สุนทรสนาน แต่งทำนอง แก้ว อัจฉริยะกุล แต่งคำร้อง ดังตัวอย่าง

พรานทะเล

ชีวิตที่คร่ำกลางน้ำเวียนวน ลอยล่องกลางชล ไม่พ้นทนไป อยู่กับเรือเบื่อใจ ผองพรานทะลเร่ไป อยู่ห่างไกลกลางสายชล มองน้ำตรงหน้าจรดฟ้าไกลไกล ว้าเหว่ดวงใจไม่เห็นผู้คน คลื่นและลมสู้ทนทุกข์ใจ ปานใดไม่บ่น สู้แดดฝนลำบากกาย

อยู่หว่างทะเลนานนาน ท้องเรือเป็นบ้าน ท้อง ธารเรือนตาย สิ้นชีพสิ้นชนม์เคราะห์ร้าย ศพฝังโดย ง่าย ฝากเอาไว้ใต้คงคา

เพียงเห็นริมฝั่งสักครั้งดีใจ มาบกทีไรให้แสน ปรีดา ใกล้แผ่นดินเข้ามา เหมือนมีวิมานตรงหน้า ปลื้มหนักหนาแทบจูบดิน

ภาพยนตร์เรื่อง พรานทะเล (2486)

เพลงภาพยนตร์อีกเพลงหนึ่งในภาพยนตร์ไทย เรื่อง สุภาพบุรุษเสือไทย ที่ เอื้อ สุนทรสนาน แต่งโดย อาศัยทำนองเพลงรำรง แก้ว อัจฉริยะกุล แต่งคำร้อง ได้แก่ เพลง วันเพ็ญเดือนสิบสอง ซึ่งเป็นเพลงที่ ประชาชนทั่วไปนำมาร้องกันติดปาก จนทุกวันนี้ ดังตัวอย่าง

วันเพ็ญเดือนสิบสอง

วันเพ็ญเดือนสิบสองน้ำก็นองเต็มตลิ่ง
เราทั้งหลายชายหญิงสนุกกันจริงวันลอยกระทง
ลอย ลอย กระทง ลอย ลอย กระทง
ลอยกระทงกันแล้วขอเชิญน้องแก้วออกมารำวง
รำวงวันลอยกระทง รำวงวันลอยกระทง
บุญจะส่งให้เราสุขใจ บุญจะส่งให้เราสุขใจ

ภาพยนตร์ไทย เรื่อง สุภาพบุรุษเสือไทย (2491)

เพลงภาพยนตร์ที่มีความหาย มีความไพเราะ และร้องติดปากกันมาจนทุกวันนี้ ได้แก่ เพลงใน ภาพยนตร์เรื่อง ศาสนารักของนางโจร ชื่อเพลง ศาสนา รัก ที่แต่งทำนองโดย เอื้อ สุนทรสนาน และ แก้ว อัจฉริยะกุล แต่งคำร้อง ดังตัวอย่าง

ศาสนารัก

หลักศาสนาทั่วไปย่อมมีสรณะยิ่งใหญ่องค์เดียว ยึดไว้แน่นหนา หลักรักควรตรึงติดตรา เช่นศาสนา ที่ บูชานั้นเทียว

ศาสนารักก็มี สั่งสอนซาบซึ้งทวี บูชาสามีผู้เดียว นอกนั้นไม่ปองข้องเกี่ยวมั่นแต่รักเดียวผัวเดียวตลอดไป

มีพระเจ้าแห่งรักเพียงหนึ่ง เป็นที่พึ่งนับถือให้ ซึ้งฤทัย ชู้เท่ากับมารพาลหัวใจ ใช่พ่อพระควรอาลัย ใจอย่าได้นำพา

กงจักรไม่เหมือนดอกบัวเรื่องชายเรื่องชู้เรื่องชั่ว พาตัวหมองมัวหนักหนา ผิดศีลธรรม และต่ำช้า บาปกรรมหนักหนา ชั่วช้า เลวทราม

ภาพยนตร์ไทย เรื่อง ศาสนารักของนางโจร (2494)

จากวิทยุกระจายเสียงก็ดีแผ่นเสียงก็ดีภาพยนตร์ก็ดี ตลอดจนละครเวทีก็ดี ทำให้นักร้องและนักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียง ที่ผลิตเพลงออกสู่สังคม โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก นักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียงในยุคแรก ๆ เช่น ล้วน ควันธรรม เอื้อ สุนทรสนาน แก้ว อัจฉริยะกุล ม.ล.จักรพันธ์ เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ สง่า อารัมภีร์ สมาน กาญจนผลิน เวส สุนทรจามร นารถ ถาวรบุตร ไศล ไกรเลิศ ชาลี อินทรวิจิตร เป็นต้น

เพลงไทยยุคปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า เพลงไทยสากลนั้น ได้วิวัฒน์มาเป็นลำดับ จากเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน เพลงละครร้อง เพลงในภาพยนตร์ เพลงในละครเวที มาจนถึง เพลงไทยยุคปัจจุบัน ที่ใช้ขับร้องกันอยู่ทั่วไปในสังคมอย่างกว้างขวาง แม้เพลงไทย จะมีพื้นฐานมาจากเพลงไทยเดิมซึ่งมีวัฒนธรรมไทยเป็นรากแก้ว แต่ก็สามารถปรับปรุงให้เป็นเพลงที่ทันสมัย โดยใช้หลักเกณฑ์ของเพลงสากลได้อย่างไม่ขัดเขิน ทำเพลงไทยมีความเจริญก้าวหน้าและจะพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

เพลงไทยยุคปัจจุบัน เปรียบดังมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ไพศาลที่เกิดจากการรวมตัวของแควน้อยใหญ่กลายเป็นแม่น้ำทะเลและมหาสมุทรสุดลึกล้ำเหลือคณา อันเพลงไทยที่มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลาอันยาวนาน ก็ยากที่จะพรรณาให้ครบถ้วนได้ จึงขอยุติไว้แต่เพียงนี้

เพลงไทย ดั่งสายธาร ไหลผ่านห้วยละหาน
ลำธาร นที สู่มหาสมุทร ไพศาล
สุดประมาณ ด้วย วจี ประเทืองใจ
ประเทืองไทย ทวี ตราบนิรันดร์
เพลงไทย ประเทืองใจ ประเทืองไทย
ทวี ตราบนิรันดร

หนังสืออ้างอิง

กาญจนาคพันธุ์ (นามแฝง) ยุคเพลงหนังและละคร ในอดีต. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์เรืองศิลป์. 2518.

ประเทิน มหาขันธ์. ศิลปะการละครร้องของไทย. กรุงเทพฯ มูลนิธิเจมส์ ทอมสัน. 2525.

(งานวิจัยเนื่องในวาระสมโภชกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์สองศตวรรษ)

การรักษาเวลา

ในสังคมปัจจุบัน การรักษาเวลาเป็นสิ่งสำคัญ
ผู้ที่ตรงต่อเวลาจะเป็นคนที่น่าเชื่อถือ ผู้ใดที่ไม่รักษาเวลา
ก็มักจะก่อความยุ่งยากให้ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น
อาจถึงขั้นไม่คบหาสมาคมกัน เพราะกิจกรรมทั้งหลาย
ในสังคมมนุษย์ขณะนี้ ต้องทำงานแข่งกับเวลา
การรู้จักตรงต่อกำหนดเวลานัดหมาย นอกจากจะเป็นการ
แสดงความสำนึก รับผิดชอบในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
ยังเป็นการรับรู้คุณค่าของเวลาในสังคม ดังนั้นเราควรเป็นคน
ตรงต่อเวลา เพราะคนที่ตรงต่อเวลาจะเป็นคนที่น่าเชื่อถือ

กาลเวลาแม้เป็นเพียงแค่โลกหมุน
แต่เราควรรู้คุณค่าเวลาหนา
อย่าคิดเพียงการเดินของนาฬิกา
อย่ารอช้าพึงรักษาเวลาเอย

เพลงมโหรีโบราณ

ยมโดย เพ็งพงศา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาควิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เพลงมโหรี หมายถึงเพลงต่าง ๆ ในอัตรา 2 ชั้น ที่นิยมบรรเลงด้วยวงมโหรีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การศึกษารายงานการวิจัย การศึกษาร้อยกรองประเภทกลอนในแง่วรรณศิลป์และคีตศิลป์ไทย เพลงยาวไหว้ครูมโหรีเพลงยาวตำรามโหรี บทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีแต่โบราณ ตับมโหรี บทมโหรีต่าง ๆ และบทละครในเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 หาให้ผู้เขียนทราบเรื่องราวและพัฒนาการของวงมโหรีและเพลงมโหรีตามลำดับ ดังต่อไปนี้

มโหรี คือ การเล่นมหรสพอย่างหนึ่งของไทยมีวงดนตรี ลำนำ และขับร้อง เป็นวงดนตรีประสมวงซึ่งใช้ผู้หญิงเล่นมาแต่โบราณราวสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมมโหรีวงหนึ่งมีเพียง 4 คน คือ คนเสียงสำหรับขับร้องลำนำและตีกรับพวงให้จังหวะ คนสีซอสามสาย คนดีดกระจับปี่ และคนตีโทน (หรือทับ) ต้นเดิมของมโหรีมีเค้าอยู่ในเพลงยาวไหว้ครูมโหรีว่าด้วยคำไหว้ครูบูชาเทพนาม "ปัญจศีขร" และคนธรรพ์ดังคำกลอนดังนี้

ยอกรกิ่งเกล้าบงกชเกศ
ไหว้ไทเทเวศร์เป็นใหญ่
อันเรืองรู้ครูครอบพิณไชย
สถิตในฉ้อชั้นกามา
ทรงนามชื่อปัญจศีขร
ได้สั่งสอนสานศิษย์ในแหล่งหล้า
เป็นตำรับรับร้องสืบมา
ปรากฏเกียรติในแผ่นดินดอน
ข้าขอชลีกรรมคำนับ
พระคนธรรพด้วยใจสโมสร
จะดีดสีขับร้องทำนองกลอน
จงศรีสถาพรทุกประการ

คำกลอนไหว้ครูมโหรีข้างต้นนี้สะท้อนให้ผู้อ่านมองเห็นต้นเค้าลักษณะการประสมวงมโหรีโบราณ มีผู้สันนิษฐานว่า วงมโหรีน่าจะนำวิธีขับร้องของเดิม 2 อย่างมาผสมกัน คือ ขับไม้ กับ บรรเลงพิณ วงขับไม้เป็นดนตรีประสมวงที่ใช้ผู้ชายเล่น ประกอบด้วย คนขับลำนำคนสีซอสามสายและคนไกวบัณเฑาะว์ให้จังหวะรวม 3 คน ส่วนวงบรรเลงพิณ เป็นวงดนตรีที่มีผู้เล่นคนเดียวทำหน้าที่ดีดพิณด้วยและขับร้องด้วย ดังมีต้นเค้าอยู่ในบทมโหรีเรื่องกากีตอนคนธรรพ์ดีดพิณและขับร้องเย้ยพระยาครุฑตอนหนึ่งว่า

คนธรรพ์ครั้นเห็นกรุงกษัตริย์
แจ้งรหัสให้เนตรดังบรรหาร
น้อมเศียรรับรสพจมาน
จับพิณดีดประสานสำเนียงนวล
แกล้งประดิษฐ์คิดขับเป็นกาพย์กลอน
กระแสเสียงลอยร่อนแล้วโหยหวน
โอ้พระพายชายกลิ่นมารัญจวน
หอมหวนนาสาเหมือนกากี

เมื่อพิจารณาลักษณะการประสมวงมโหรีโบราณจะเห็นว่ามีเครื่องขับไม้ครบ แต่เปลี่ยนบัณเฑาะว์เป็นโทน (หรือทับ) และใช้กระจับปี่แทนพิณจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าโบราณาจารย์ดนตรีไทยคงนำการเล่นขับไม้และบรรเลงพิณมาประสมกันเป็นมโหรี และเนื่องจากมโหรีเป็นวงดนตรีที่พัฒนามาจากวงขับไม้ จึงมักบรรยายรวมกันว่า ขับไม้มโหรี ดังคำกลอนในบทละครเรื่องอิเหนาตอนหนึ่งบรรยายไว้ว่า

จึงขึ้นหย่องลองซอประสานเสียง
สำเนียงนิ้วหนักชักคันสี
ร้องรับขับไม้มโหรี
ท่วงทีเป็นทำนองโอดพัน

2.วงมโหรีเครื่องคู่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

1) ซอด้วง 7 คัน
2) ซออู้ 2 คัน
3) ซอสามสาย
4) ซอสามสายหลิบ
5) จะเข้
6) ขลุ่ยเพียงออ
7) ขลุ่ยหลิบ
8) ระนาดเอกมโหรี
9) ระนาดทุ้ม (ไม้)มโหรี
10) ฆ้องกลางหรือฆ้องมโหรี
11) ฆ้องเล็กมโหรี
12) โทน
13) รำมะนา
14) ฉิ่ง
15) ฉาบเล็ก

3. วงมโหรีเครื่องใหญ่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

1) ซอด้วง 2 คัน
2) ซออู้ 2 คัน
3) ซอสามสาย
4) ซอสามสายหลิบ
5) จะเข้ 2 ตัว
6) ขลุ่ยเพียงออ
7) ขลุ่ยหลิบ
8) ขลุ่ยอู้
9) ระนาดเอกมโหรี
10) ระนาดทุ้ม(ไม้) มโหรี
11) ระนาดทอง
12) ระนาดทุ้มเหล็กมโหรี
13) ฆ้องกลางหรือฆ้องมโหรี
14) ฆ้องเล็กมโหรี
15) โทน
16) รำมะนา
17) ฉิ่ง
18) ฉาบเล็ก
19)โหม่ง

ในด้านเพลงมโหรี พบหลักฐานด้านบทเพลงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ลาลูแบร์และนิโคลาสแชร์แวส์ราชทูตฝรั่งเศสได้บันทึกเพลงร้องของชาวไทยสมัยนั้น ถอดเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

เพลงสุดใจ

สุดใจเอย	สายเจ้าจะจำพระ
ไปสู่อันนะนู	อันเจ้ามาชิดตักพี่

เพลงสายสมร

สายสมรเอย	ลูกประคำซ้อนเสื้อ
ขอแนบเนื้อฉอ้อน	เคียงที่นอนในเอย
เพลงนี้ก็เจ้าเอยเพลงใด	เพลงระบำละเจ้าเอยชาวใต้
เพลงนี้ก็ชื่อเอย	เพลงชอนะเอย
พี่เอยหวังละจะเชย	จะเยื้องก้าวย่าง
นางช่าง	จะเลี้ยวจะเดินเอย

เพลงร้องตามบันทึกของราชทูตฝรั่งเศส ทั้ง 2 เพลง ดังกล่าว เป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนให้เห็นฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงและวิธีการขับร้อง เช่น การแทรกสร้อยคำ (นะนู เจ้าเอย นะเอย) การใช้เสียงเอื้อน "เอย" และการใช้คำเฉพาะ เช่นเพลง เพลงระบำ เพลงชอ เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า เพลงสุดใจ และเพลงสายสมรน่าจะเป็นต้นเค้าของคีตศิลป์ไทยในสมัยต่อมาได้แก่ เพลงร้องมโหรี และดอกสร้อย ดังตัวอย่าง บทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีแต่โบราณครั้งกรุงศรี-อยุธยา ร้องนางนกครวญ ดังต่อไปนี้

ร้องนางนกครวญ

เจ้าเอยนกใด	เจ้าบินมาอยู่ยืดยืด
บินมาจนมืด	นางนกจะนอนรังไหน
มีรวงรังรา	ข้าจะให้เจ้าอาศัย
มาแล้วจะกลับไป	ยากแก่ใจนะเจ้าเอย

เพลงมโหรีชื่อ "เหรา" เป็นอีกเพลงหนึ่งที่มีการแทรกสร้อยคำที่คล้ายคลึงกับเพลงสุดใจและเพลงสายสมร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ร้องเหรา

เจ้าเหราเอย	รักแก้วข้าเอยเหรา
สาวน้อยเดินมา	จะชมเจ้าเล่นสบายใจ
เจ้างามละม่อม	เจ้างามพริ้งพร้อมละไม
ในใต้ฟ้าไม่หาได้	ไม่ปานหนึ่งใยเจ้าเอย
เจ้าเหราเอย	รักแก้วข้าเอยเหรา
บิดานั้นนาคา	มารดานั้นเป็นมังกร
มีตีนทั้งสี่	หน้ามีทั้งครีบทั้งหงอน
เป็นทั้งนาคทั้งมังกร	เรียกชื่อว่าเหราเอย

จากคำบรรยายทั้งสองตอนนี้ ผู้เขียนจะได้สรุปเพลงมโหรี 2 เรื่องให้เห็นชัดเจนดังนี้

เพลงเรื่องอรชร เป็นเพลงเรื่องที่ 7 ประกอบด้วยเพลงต่างๆ คือ

(1) อรชร

(2) สายสมร

(3) ปะโตงโอด

(4) ปะโตงหวน

(5) ปะโตงพัน

เพลงเรื่องนางไห้ เป็นเพลงเรื่องที่ 11 ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ คือ

(1) นางไห้

(2) ลมพัดชายเขา

(3) เบ้าหลุด

(4) ชมทะเล

(5) คำหวาน

2) เพลงเรื่องที่มีจำนวนเพลงในเรื่อง 7 เพลง ได้แก่เรื่อง โฉลกแรก เนรปาตี และนางกราย มีคำบรรยายดังนี้

แต่บรรดาเพลงใหญ่ให้รู้ชื่อ
คือโฉลกแรกเรื่อยเฉื่อยฉาน
อักษรโฉลกบรรเลงลาน
วิศาลโฉลกนั้นเป็นหลั่นลด
มหาโฉลกลอยชายเข้าวัง
พราหมณ์เดินเข้ายังอุโบสถ
โยคีโยนมณีโชติชด
เจ็ดบทบอกต้นดนตรี

เพลงเรื่องมโหรีดังคำบรรยายตอนนี้คือ เพลงเรื่องโฉลกแรกเป็นเพลงมโหรีเรื่องที่ 1 ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) โฉลกแรก

(2) อักษรโฉลก

(3) วิศาลโฉลก

(4) มหาโฉลก (บางแห่งว่า มหาวิศาลโฉลก)

(5) ลอยชายเข้าวัง

(6) พราหมณ์เข้าโบสถ์

(7) โยคีโยนมณี

เพลงเรื่องมโหรีบางเรื่อง กวีได้บรรยายจำนวนคำร้องไว้ด้วย เช่น

เพลงชอที่สองรองรับ
นับอีกเจ็ดบทกำหนดสี่
มีนามว่าเนรปาตี
กับศรีสุวรรณชมพูนุท
ทองเก้าน้ำนองทองย้อย
ทองพรายแพร้วพร้อยแสงสุด
ทองสระทองสรมสมมุติ
กลบุตรจงจำลำนำนาม

คำกลอนข้างต้นนี้ระบุให้ทราบว่า เพลงเรื่องเนรปาตีเป็นเพลงเรื่องมโหรีเรื่องที่ 2 มีอยู่ 7 เพลง แต่ละเพลงมีคำร้องจำนวน 4 คำ ประกอบด้วยเพลงต่างๆ คือ

(1) เนรปาตี

(2) ชมพูนุท

(3) ทองเก้า

(4) ทองย้อย

(5) ทองพราย

(6) ทองสระ

(7) ทองสรม

เพลงเรื่องนางกรายเป็นเพลงมโหรีเรื่องที่ 3 ต่อจากเพลงเรื่องเนรปาตี กวีได้บรรยายไว้ดังนี้

นางกรายแล้วย้ายนางเยื้อง
เรียงเรื่องเรียบร้อยสร้อยต่าน
นาคเกี่ยวพระสุเมรุพาดพาน
พระอวตารติดตามกวางทอง
ราเมศออกเดินดงดอน
พระรามคืนนครควรสนอง
เจ็ดเพลงบรรเลงล้ำทำนอง
ที่สามต่อสองประสานกัน

คำบรรยายข้างต้นนี้อาจสรุปได้ว่า เพลงเรื่องนางกราย ประกอบด้วยเพลงต่อไปนี้

(1) นางกราย

(2) นางเยื้อง

(3) สร้อยต่าน

(4) นาคเกี่ยวพระสุเมรุ

(5) พระรามตามกวาง

(6) พระรามเดินดง

(7) พระรามคืนนคร

3) เพลงเรื่องที่มีจำนวน 10 เพลงขึ้นไปมีอยู่ 2 เรื่อง คือ เพลงเรื่องบังใบและเพลงเรื่องสระบุหร่ง

เพลงเรื่องบังใบมี 11 เพลง ได้แก่

เพลงสิบห้ารำพันจบลง

เพลงเรื่องนางนาคนี้ บางตำราได้แยกออกเป็นเพลงเรื่อง 3 เรื่อง คือ

1) เรื่องนางนาคน้อย มี 3 เพลง คือ

(1) นางนาคน้อย

(2) คู่นางนาค

(3) นกร่อน

2) เรื่องม้าย่อง มี 4 เพลง คือ

(1) ม้าย่อง

(2) ม้ารำ

(3) อรชรสี่

(4) พิไสน้ำทอง

3) เรื่องแขนง มี 9 เพลง คือ

(1) เขนง

(2) กะทงเขียว

(3) ขอมแปลง

(4)มอญเล็ก

(5) ชัดกระแจะ

(6) ชัดน้ำ

(7) ระวังระไว

(8) สิงโตเล่นแก้ว

(9) หนุ่มน้อย

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเพลงเรื่องที่กวีมิได้ระบุจำนวนเพลงไว้มีจำนวน 7 เรื่อง จำแนกออกเป็น

1) เพลงเรื่องที่มีจำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลงเรื่องพระนคร และเพลงเรื่องจันดิน กวีบรรยายว่าดังนี้

สิบสี่นั้นคือพระนคร

เรื่อยร่อนสำเนียงเสียงใส

อีกทั้งลำนำลำไป

ถอยหลังเข้าในคลองจร

และบรรยายเพลงเรื่องจันดิน ดังต่อไปนี้

สิบหกยกบทกำหนดชื่อ

คือว่าจันดินอย่าลืมหลง

อีกคู่จันดินโดยจง

บทบ้าระบุ่นคงครบกระบวน

สรุปเพลงมโหรี ทั้ง 2 เรื่องได้ดังนี้

เพลงเรื่อง 14 เพลงเรื่องพระนคร ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ คือ

(1) พระนคร

(2) ลำไป

(3) ถอยหลังเข้าคลอง

เพลงเรื่อง 16 เพลงเรื่องจันดิน มี 3 เพลง คือ

(1) จันดิน

(2) คู่จันดิน

(3) บ้าระบุ่น

2) เพลงเรื่องที่มีจำนวน 4 เพลง ได้แก่ เพลงเรื่องสุวรรณมาลา เพลงเรื่องดอกไม้ และเพลงเรื่องยิกิน

เพลงเรื่องสุวรรณมาลาเป็นเพลงมโหรีเรื่องที่ 8 ประกอบด้วยเพลงดังต่อไปนี้

(1) สุวรรณมาลา

(2) ก้านต่อดอก

(3) สระสรม

(4) นางนาคใหญ่

กวีได้บรรยายเพลงเรื่องสุวรรณมาลา ไว้ว่า

เพลงแปดนั้นสุวรรณมาลา

มาก้านต่อดอกสระสรม

ทั้งนางนาคใหญ่ชื่นชม

บรรสมเป็นเพลงแปดปอง

ส่วนเพลงเรื่องดอกไม้ เป็นเพลงมโหรีเรื่องที่ 10 ประกอบด้วยเพลงต่อไปนี้

(1) ดอกไม้

(2) ดอกไม้พัน

(3) ดอกไม้โอด

(4) สุวรรณหงส์

กวีบรรยายเพลงเรื่องดอกไม้ไว้ดังนี้

เพลงสิบนั้นเรียกดอกไม้

ดอกไม้พันประไพเกสร

อีกดอกไม้โอดเอื้อนชะอ้อน

สุวรรณหงส์ร่อนคัคนานต์

และเพลงเรื่องยิกินซึ่งเป็นเพลงมโหรีเรื่องที่ 13 กวีก็ได้บรรยายไว้ว่า

ยิกินใหญ่ล่องเรือนคร

แชกซ้อนยิกินหน้าศพ

ยิกินยากซ้ำคำรบ

เพลงสิบสามจบเจนใจ

เพลงเรื่องยิกินตามคำบรรยายข้างต้นจะประกอบด้วยเพลง ต่าง ๆ คือ

(1) ยิกินใหญ่

(2) ล่องเรือนคร

(3) ยิกินหน้าศพ

บทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีแต่โบราณ บทที่ 1 ร้องพัดชาขับร้องบทเพลงว่า

ข้าทูลละอองนั่งอยู่ทั้งหลาย
เหล่าถวายสังคีตบันลือเสียง
บำเรอลำนำจำเรียง
เคียงข้างพระแท่นบัลลังก์ใน
บังเกิดสำหรับขับกล่อม
เพราะพร้อมสำเนียงเสียงใส
จงเสวยสุขรมย์บรรทมไท
ไสยาสน์อรแอบแนบเนื้อ

เพลงยาวเก่าตอนหนึ่ง บรรยายการเล่นมโหรีที่บ้านของเจ้าพระยาพระคลัง(หน)ไว้ดังนี้

เจรจาพลางทางชวนขึ้นหอนั่ง
เรานิ่งฟ้าเสียงทับกระจับปี่
ทั้งซอรับขับขานประสานดี
เรื่องนี้นางไห้พระนคร
ครั้นพระกรุณาจะใกล้หลับ
มักให้ขับนางกรายสายสมร
แล้วไปเรื่องมลายูคู่เพื่อนนอน
ถ้าจวนตื่นแล้วจึงย้อนมาทางใน

เพลงมโหรีโบราณที่ใช้สำหรับขับกล่อมนี้ต่อมา เมื่อนำมาใช้ร้องเป็นเพลงละคร ทำนองเพลงมโหรีบางเพลงก็มีบทบาทในการใช้ขับร้องในบทขับกล่อมด้วย เช่น บทอิเหนาขับกล่อมนางบุษบา ใช้เพลงมโหรีชื่อพัดชาและลีลากระทุ่มว่าดังนี้

พัดชา

สายสมรนอนเถิดพี่จะกล่อม
เจ้างามจริงพริ้งพร้อมดังเลขา
นวลละอองผ่องพักตร์โสภา
ดังจันทราทองกลดหมดมลทิน
งามเนตรดังเนตรมฤคมาศ
งามขนงวงวาดดังคันศิลป์
อรชรอ้อนแอ้นดังกินริน
หวังถวิลไม่เว้นวายเอย

ลีลากระทุ่ม

พี่ปรารมภ์ตรมตรอมหฤทัย
กลัวเกลือกจะไม่เหมือนหมาย
บวงสรวงเทพเจ้าทุกเพรางาย
ให้ชักโฉมฉายมาเชยชิด
เป็นบุพเพนิวาสาสนอง
จึงได้น้องมาภิรมย์สมสนิท
พลางกล่อมถนอมนวลชวนชิด
จนนิทราหลับไปเอย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีเรื่องราวสำคัญเกี่ยวกับมโหรีอยู่บางประการได้แก่เรื่องราวของเจ้าจอมมโหรีเครื่องสี่บรรเลงและขับร้องถวายในเวลาดึกหลังทรงว่างพระธุระ เจ้าจอมประคองทำหน้าที่สีซอสามสาย เจ้าจอมสังวาลย์ดีดกระจับปี่ เจ้าจอมเหมและเจ้าจอมวาดขับร้องและตีเครื่องประกอบจังหวะ และมีเรื่องเล่าของเจ้าจอม ม.ร.ว.สดับพระสนมเอกเกี่ยวกับมโหรีกับบทละครเรื่องเงาะป่า กล่าวถึง ปี พ.ศ.2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประชวรไข้มาเลเรีย หมอฝรั่งถวายยาควินินแล้วกราบบังคมทูลให้ทรงพักราชการ 8-9 วัน ระหว่างที่ทรงว่างราชการนี้ได้ทรงผูกเรื่องราวที่นายคนัง มหาดเล็กเงาะซาไกแห่งเมืองพัทลุงเล่าถวายนั้นขึ้นเป็นบทละครเรื่องเงาะป่า ในระหว่างประทับอยู่ในห้องพระบรรทมชั้นสาม พวกมโหรีบรรเลงอยู่ที่ระเบียงห่างจากห้องพระบรรทมไม่มากนักพอที่จะทรงได้ยินเสียงขับร้องพระองค์ท่านทรงบอกกลอนเป็นตอน ๆ ราว 4-6 คำ แล้วสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้านิภานพดล กรมขุนอู่ทองเขตขัตติยนารีทรงบันทึกลงในเศษกระดาษแผ่นเล็กทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใช้วงมโหรีบรรจุเพลงขับร้องในทันทีที่ทรงแต่งเสร็จพระยาเสนาะเป็นคนบรรจุเพลงบ้าง ทรงเขียนชื่อเพลงพระราชทานลงมาด้วยพระองค์เองบ้าง วงมโหรีก็ร้องกันไป ตรงไหนไม่ดีร้องไม่สนิทกับทำนองก็ทรงแก้ทันทีหากตกลงว่าใช้ได้แล้ว สมเด็จเจ้าฟ้านิภานพดลฯ ก็จะทรงบันทึกลงในสมุดปกแข็งทันที นอกจากนี้ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์บทมโหรีใช้ร้องส่งในวงมโหรีหลวงได้แก่ เพลงสร้อยเพลงเทพ บรรทมนารายณ์เกษียรสมุทร อาเฮีย จีนแสโศกา พระยาโศกสุดสงวน บุหลัน จระเข้หางยาว สี่บท เขมรปี่แก้ว ทยอยนอก เขมรโพธิสัตว์ และอกทะเล เพลงมโหรีโบราณทั้งเพลงเรื่องและเพลงเกร็ดดังที่ได้กล่าวมานี้ต่อมาได้พัฒนาการเป็นเพลง 3 ชั้นบ้าง เพลงเถาบ้าง เช่น เหราเล่นน้ำ 3 ชั้น พัดชา 3 ชั้น ลมพัดชายเขา 3 ชั้น ลีลากระทุ่ม 3 ชั้น ตะลุ่มโปง เถา (พระราม) ตามกวางเถา ถอนสมอเถา พราหมณ์เข้าโบสถ์เถา(อังคาร)สี่บทเถา (ยิกิน) หกบท เถา (ยิกิน) แปดบทเถา ม้าย่อง เถา ม้ารำ เถา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

บทละครอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 พระนคร ; โรงพิมพ์ คุรุสภา , 2492.

พูนพิศ อมาตยกุล . นักร้องสตรีไทยในอดีต (พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานฌาปนกิจศพคุณแม่ทัพ คุณครูอุษา (ทัพ) สุคันธมาลัย ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม วันจันทร์ที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2529)

มนตรี ตราโมท "บทมโหรีเรื่องรถเสน," ในนิตยสารศิลปากร 1(3). โรงพิมพ์พระจันทร์. 2500.

ยมโดย เพ็งพงศา. รายงานการวิจัยการศึกษาร้อยกรองประเภทกลอนในแง่วรรณศิลป์และคีตศิลป์ไทย. สงขลา; มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. 2538.

อรนุช ฉายางกูร. **บทร้องเพลงไทยเดิม.** พระนคร; โรงพิมพ์. แพร่การช่าง , 2505

อุทัย สินธุสาร. สารานุกรมไทยเล่ม 17. กรุงเทพฯ; โรงพิมพ์ บำรุงนุกูลกิจ, 2521.

บูชาครู

ครูคือผู้มีภาระอันหนัก วิชาความรู้ที่ครูมีเป็นภาระอันหนัก การถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ศิษย์เป็นภาระอันหนัก ความรู้ในโลกนี้มีอยู่ สามระดับ คือ รู้จัก รู้จริง และรู้แจ้ง รู้จัก คือ รู้จักว่ารู้ รู้ตามคำบอกเล่า รู้ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งนี้โดยชื่อ รู้จริง คือรู้ตามอำนาจของเหตุผล รู้ว่าสิ่งนี้เกิดขึ้นเพราะสิ่งนี้มีอยู่ ส่วนรู้แจ้ง คือรู้จากการกระทำที่เป็นจริง เช่นรู้รสหวานจากการชิมน้ำตาลจริงๆ ผู้รู้ทั้งสามระดับ คือ รู้จัก รู้จริง และรู้แจ้ง พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ทั้งสามระดับ ให้ศิษย์ได้รับรู้ครบถ้วน ย่อมสมควรแก่คำว่าครูที่แท้ ครูจึงเป็นผู้มีภาระอันหนัก สมควรแก่การบูชาเป็นปูชนียบุคคล

ครูคือผู้รู้รอบรู้ชอบแท้
ครูคือแม่แบบอย่างผู้สร้างศิษย์
ครูคือคนควรคู่การบูชิต
ครูคือกัลยาณมิตรใกล้ชิดธรรมฯ

บทความเรื่อง

ระบบเสียงของซอด้วง

โดย อาจารย์ ชฎิล นักดนตรี

อาจารย์พิเศษ ภาควิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ระบบเสียงซอด้วง

ระบบเสียงซอด้วง ด้วยเหตุที่ซอด้วงนั้นมีสายที่ทำให้เกิดเสียงและใช้นิ้วแตะให้เกิดเสียงต่าง ๆ ตามต้องการได้ ดังนั้นในกรณีที่ผู้เล่นต้องการจะเลื่อนเสียงจากเสียงหนึ่งขึ้นไปเสียงหนึ่งหรือหลาย ๆ เสียง หรือจากเสียงเลื่อนลงมาหาเสียงที่ต่ำกว่าอีกเสียงหนึ่งหรือหลาย ๆ เสียง ซอด้วงสามารถทำได้สะดวกและดีกว่าเครื่องดนตรีอีกหลายชนิด

นี้เป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งยังมีเทคนิคอื่น ๆ อีกมากอันจะกล่าวภายหลังต่อไปตามลำดับแต่ก่อนอื่นจะขอกล่าวถึง ระบบเสียงของซอด้วงเป็นลำดับแรกเสียก่อน

ลักษณะทั่วไปของซอด้วง

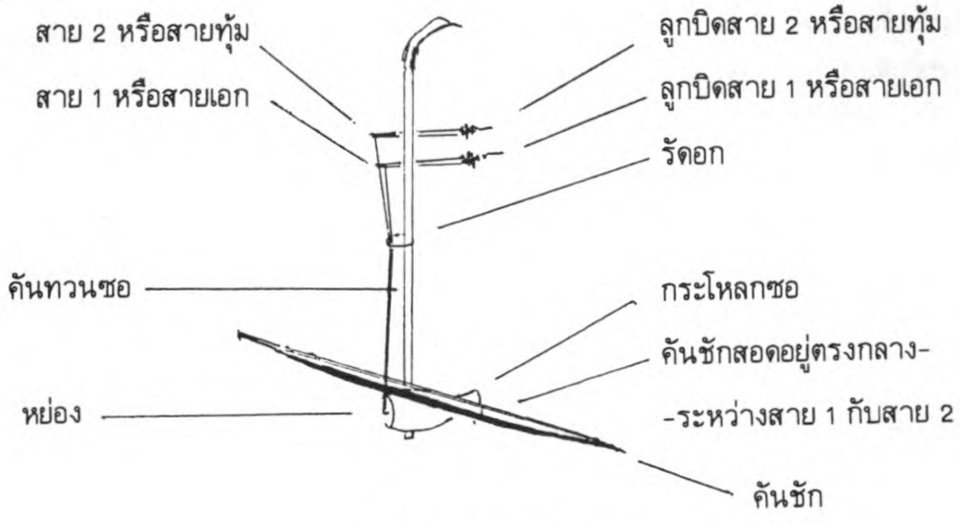

ระบบเสียงซอด้วง

สาย 2	สาย 1
ซ	ร
ล	นิ้วชี้ ม
ท	นิ้วกลาง ฟ
ด	นิ้วนาง ซ
	นิ้วก้อย ล

ด=DO
ร=RE
ม=MI
ฟ=FA
ซ=SOL
ล=LA
ท=SI

ระดับเสียง เพียงออล่าง

ระดับเสียง เพียงออบน

ระดับเสียง ขวา

ในสมัยโบราณเรามีวงดนตรีอยู่ไม่กี่ลักษณะวง เราจึงมีระดับเสียงไม่กี่ระดับเสียง และแต่ละระดับเสียงก็จำกัดใช้ไปตามโอกาส ซึ่งจะขอกล่าวเฉพาะเสียงหลักเท่านั้น คือ

1. ระดับเสียงเพียงออ จะใช้กันในวงเครื่องสาย วงมโหรี วงปี่พาทย์เครื่องมอญเท่านั้น
2. ระดับเสียงกลาง จะใช้บรรเลงกับวงปี่พาทย์ไม้แข็ง เพื่อประกอบการแสดงหนังใหญ่
3. ระดับเสียงใน จะใช้บรรเลงกับวงปี่พาทย์ไม้แข็ง และบรรเลงประกอบละครในโขน (ระดับเสียงหลักของหญิง)
4. ระดับเสียงนอก จะใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ไม้แข็งเหมือนกันแต่จะบรรเลงประกอบเฉพาะละครนอก (ระดับเสียงหลักของชาย)

ขออธิบายเสริมเฉพาะข้อ 3 และ 4 ในข้อที่ 3 บอกว่าใช้กับละครในและข้อที่ 4 บอกว่าใช้กับละครนอก ทั้งสองหัวข้อนี้มีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องของระดับเสียง กล่าวคือ ละครในเป็นละครในพระราชฐานของเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์ จะใช้ผู้หญิงแสดงล้วน แม้กระทั่งตัวพระซึ่งเป็นชายก็ใช้ผู้หญิงแสดงแทน ดังนั้นระดับเสียงของดนตรีที่นำบรรเลงประกอบจะต้องใช้ระดับเสียงของผู้หญิงตลอดเวลาการแสดง ในทางดนตรีได้กำหนดระดับเสียงของหญิงกับชายต่างกัน ดังนี้

หญิง ระดับเสียงจะตรงกับโน้ตสากลตัว SOL (เสียงใน)

ชาย ระดับเสียงจะตรงกับโน้ตสากลตัว RE (เสียงนอก)

ดังนั้นถ้านำวงดนตรีไปบรรเลงประกอบการแสดงละครนอก ระดับเสียงของดนตรีก็จะต้องใช้ระดับเสียงนอกตลอดเวลาการแสดง ทั้งนี้เพราะละครนอกนั้นใช้ผู้ชายแสดงล้วน แม้กระทั่งตัวนางซึ่งเป็นหญิงก็ใช้ผู้ชายแสดงแทน

ขอย้อนไปกล่าวถึงเรื่องระบบเสียงของซอด้วงที่กล่าวไว้ข้างต้น ในช่วง 8 เสียงที่ดนตรีไทยเรียกว่าคู่ 8 นั้น จะมีเสียงอยู่ 2 ตำแหน่งที่มีช่วงความถี่ใกล้กัน และช่วงความถี่ใกล้กันนี้จะอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ กัน ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับเสียงต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เช่น

1. ระดับเสียงเพียงออ ช่วงตำแหน่งความถี่จะอยู่ตามตำแหน่งดังนี้

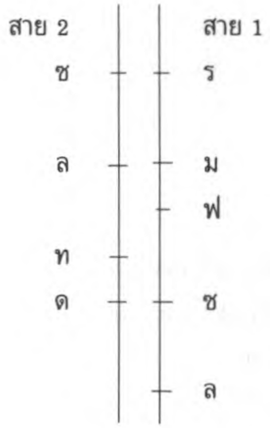

ดังแผนผังข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่า ตำแหน่งเสียง ท. กับ ฟ. นั้นมีช่วงความถี่ไม่เป็นไปตามปรกติ คือ โดยปรกติตำแหน่งเสียงจะเป็นสาย 1 ก็ดีหรือสาย 2 ก็ดี ตามระบบเสียงของดนตรีไทยจำพวกเครื่องตีนั้น จะมีความถี่แต่ละช่วงเท่า ๆ กันหมด ระนาดเอกหรือทุ้มของไทยนั้นไม่มีเสียงครึ่งอย่างของเครื่องดนตรีสากลก็เป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของดนตรีไทยแต่จำพวกซอไทยนั้น สามารถที่จะทำเสียงครึ่งอย่างดนตรีสากลได้ เพราะเสียงต่าง ๆ นั้นผู้เล่นจะต้องทำเอง (เสียงครึ่งของสากลนั้นมีอยู่ 2 ตำแหน่ง คือ FLAT ใช้สัญลักษณ์ b และ SHARP ใช้สัญลักษณ์ #)

เพราะฉะนั้นในระดับเสียงเพียงออของไทยถ้าเล่นด้วยซอด้วง เมื่อไล่เสียงจากต่ำไปหาสูงก็จะเป็น

1.SOL
2. LA
3. SI^b
4. DO
5.RE
6.MI
7. FA$^\#$ โปรดดูภาพหน้า ประกอบ

ทีทันใด ครูไม่มีเวลาที่จะมาฝึกหัดตามขั้นตอนแบบโบราณ นี้เป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้วงการดนตรีไทยเราอาจจะขาดผู้สืบทอดที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงได้

ในเรื่องคันชัก ได้กล่าวเป็นเบื้องต้นไปแล้ว จากนี้จะขอกล่าวเรื่องคันชักเป็นลำดับต่อไป แต่แรกนั้นครูก็คงจำกัดเรื่องคันชักเข้าออกและเน้นเป็นเรื่องสำคัญ แต่เมื่อผู้ฝึกหัดซอได้ผ่านขั้นตอนเบื้องต้นไปแล้วครูก็จะเริ่มอธิบายถึงเรื่องคันชักเป็นลำดับต่อไป คือครูจะให้เริ่มฝึกใช้คันชักยาวลากไปช้า ๆ (เข้าหรือออกก็ได้) แต่ให้ใช้ตัวโน้ตหรือเสียงหลายเสียงในคันชักเดียว เช่น คันชักยาวครั้งแรกให้ใช้นิ้วแตะไปตามตำแหน่งเสียงขึ้นหรือลงตามลำดับตั้งแต่ 4 ตัวโน้ตหรือ 4 เสียง คันชักต่อไปอาจจะให้ใช้ตัวโน้ตหรือเสียงจาก 4 เป็น 5-6-7-8 ในคันชักเดียวเท่านั้นเหล่านี้เป็นต้น ในกรณีที่กำหนดให้ใช้คันชักยาวหลาย ๆ เสียงนี้ ก็เพื่อเป็นการดำเนินทำนองเพลงที่อ่อนหวานหรือโศกเศร้า แต่ถ้าเป็นทำนองเพลงที่รวดเร็วจังหวะกระชับ ก็จะต้องกลับไปใช้คันชักละ 1 ตัวโน้ต หรือ 1 เสียงตามปรกติ ในกรณีที่เล่นเก็บ 1 ตัวโน้ต ต่อ 1 คันชักนี้ก็ไม่ใช่กฎตายตัวเสมอไป ในบางตอนในขณะที่กำลังเก็บหรือเล่น 1 ตัวโน้ต ต่อ 1 คันชัก ผู้เล่นอาจจะต้องการเล่นแบบขัดขวางจังหวะ หรือเล่นในลักษณะเหลื่อมทำนอง หรือลากทำนองยาว ๆ เพื่อที่จะให้ตัวโน้ตที่ลากยาวนี้ไปลงตัวกับจังหวะข้างหน้าซึ่งเป็นตัวโน้ตเดียวกัน หรือเพื่อปรับคันชักให้จบลงเป็นคันชักเข้าเพื่อจบประโยคของเพลง หรือจบท่อนของเพลง เหล่านี้ต้องรวมคันชักเป็น 2 ตัวโน้ตหรือ 3 ตัวโน้ต แล้วแต่กรณี

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงการใช้คันชักอีกลักษณะหนึ่ง คือการเล่นเรียกว่า *สะบัด*

คำว่า สะบัด หมายถึงการเล่นทำนอง เพลงที่ใช้ตัวโน้ตเล่นเรียงกัน 3 ตัวโน้ตด้วยคันชักเดียวและรวดเร็วทั้ง 3 ตัวโน้ตนี้อาจจะเป็น ดรม รมซ ซลท หรือ ซลด ก็สุดแล้วแต่ลักษณะของทำนองเพลงที่จะต้องสะบัดลง แต่การสะบัดของจำพวกซอที่ใช้คันชักนั้น มีปัญหาอย่างหนึ่งคือ ถ้าเป็นการสะบัดที่มีเสียงอยู่ในสายเดียว จะเป็นสาย 1 หรือสาย 2 ก็ตาม ก็ทำได้โดยไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าหากเป็นการสะบัดที่ต้องใช้ถึง 2 สาย เช่น ดรม มรด หรือ ลทร ของซอด้วง เหล่านี้ล้วนแต่ต้องใช้ถึง 2 สาย ใน 3 เสียงทั้งสิ้น

ด้วยเหตุที่การสะบัดนั้นกำหนดให้เล่นให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ดังนั้นการเปลี่ยนคันชักจากสายหนึ่งไปอีกสายหนึ่งนั้นย่อมทำได้ยากกว่าการสะบัดที่ใช้ 3 เสียงในสายเดียวกันปัญหาดังกล่าวนี้ครูมักจะเน้นให้ฝึกทั้งสะบัดขึ้นและสะบัดลง โดยความเป็นจริงและโดยทั่ว ๆ ไปการสะบัดลง เช่น มรด นั้นจะเล่นกันเป็นส่วนมากและออกจะง่ายกว่าการสะบัดในตำแหน่งเสียงอื่น ๆ ที่ต้องสะบัดข้ามสายด้วยกันทั้งหมด

หมายเหตุ ลักษณะของการสะบัดนี้จะใช้เล่นกันทุกเครื่องมือดนตรี ไม่ว่าจะเป็นเครื่อง ดีด สี ตี และ เป่า

วิธีการเล่นอีกอย่างหนึ่งที่มีความใกล้เคียงคล้ายกับการสะบัดคือ คำว่า *เสดาะ* คำว่า *เสดาะ* หมายถึงการเล่นทำนองที่ใช้ตัวโน้ตตัวเดียวกัน และคันชักเดียวด้วยความรวดเร็ว ถึง 3 ครั้งแบบเดียวกับสะบัด เช่น ดดด รรร หรือ ซซซ เป็นต้น

หมายเหตุ การเสดาะก็มักจะมีใช้กันทุกเครื่องมือดนตรีเหมือนกัน

วิธีการแก้ไขซอที่มีปัญหาเรื่องเสียง

ตำแหน่งหรือจุดตรวจที่พบบ่อยและจะต้องแก้ไขเป็นลำดับแรกก็คือ ตำแหน่งรัดอกและตัวหย่อง โดยเฉพาะซออู้สายสองหรือสายทุ้ม ซออู้บางตัวที่คุณภาพไม่สู้ดีนั้นเมื่อใช้คันชักออกเสียงจะสูง และเมื่อใช้คันชักเข้าเสียงจะต่ำวิธีการแก้ไขคือ ลองเลื่อนรัดอกขึ้นและลงหลาย ๆ ตำแหน่งจนกว่าจะพบว่าตำแหน่งไหนดีที่สุด คือเสียงซอเมื่อเลื่อนคันชักเข้าออกแล้วเสียงจะเป็นเสียงเดียวกัน หรือจะต่างกันก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนของซอด้วงนั้นไม่ค่อยจะมีปัญหา เช่น ซออู้

อีกปัญหาหนึ่งคือหย่อง เสียงซอนั้นไม่ว่าจะเป็นซอด้วงหรือซออู้ก็ตาม บางตัวเสียงแหลมเล็กจนเกินไป ไม่มีเสียงทุ้ม หรือเสียงอ้อที่เป็นลักษณะสำคัญของซอเลย เสียงซอที่ดีนั้นต้องมีเสียง สูง กลาง ต่ำ อย่างครบถ้วน แต่จะเน้นให้น้ำหนักเสียงใดออกมามากกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับซอแต่ละชนิด เช่น

ซอด้วง ซอด้วงในขณะที่เล่นรวมอยู่ในวงนั้นมีหน้าที่เป็นผู้นำของวง จึงจำเป็นที่จะต้องมีเสียงที่ค่อนข้างเด่นที่สุดในวง คงจะเน้นหนักไปในทางเสียงแหลมและสูงมากกว่าเสียงกลางและเสียงต่ำ

ซออู้ ซออู้ในขณะเล่นรวมวงมีหน้าที่ตกแต่งเพลงให้มีความคมคาย ดังนั้นซออู้จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องเล่นแบบล่วงหน้า หรือเหลื่อมทำนอง หรือย้อยทำนอง (คือเล่นทำนองตามหลัง) เหล่านี้เป็นลักษณะอันสำคัญของซออู้

ต้นเพลงฉิ่ง 2 ชั้น (โน้ตมือฆ้องวงใหญ่)

1. อักษรบน = มือขวา	---ฟ ---ฟ	-ซซ -ซ-ซ	---ล ---ล	--ซซ -ซ-ซ	-ซ-- -ซ-ฟ	ฟฟ-- ---ซ	ซซ-- ---ล	ลล-ด ---ด
อักษรล่าง = มือซ้าย	---ล ---ม	--ดด -ด-ด	---ร ---ร	--ดด -ด-ด	-ซ-- -ซ-ฟ	ฟฟ-- ---ซ	ซซ-- ---ล	ลล-ด ---ด
	--ซล -ฟ--	-ด-ร -ด-ร	-ฟ-ร -ฟ-ร	-ด-ฟ -ด-ด	--ด- -ล-ซ	ลซ-- --ฟร	---- -ด-ร	-ฟ-ซ -ด-ร
2	---- ---ล	-ล-ล ---ม	--ซล -ฟ--	-ด-ร -ด-ร	-ม-ม -ม-ซ	-ม-- -ม-ร	รร-- ---ด	ดด-ล ---ม
	--ซล -ฟ--	-ด-ร -ด-ร	-ฟ-ร -ฟ-ร	-ด-ฟ -ด-ด	--ด- -ล-ซ	ลซ-- --ฟร	---- -ด-ร	-ฟ-ซ -ด-ร

ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับจิตรกรรม

ชำนิ สุวรรณช่าง
อาจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

จากประสบการณ์ที่ได้รับในการแสดงการวาดภาพประกอบดนตรีไทย เป็นเวลาเกือบ 20 ปีพอจะกล้ากล่าวได้ว่า หากนำเอาศิลปะด้านดนตรีมาร่วมกับจิตรกรรม จะเกิดเป็นรูปแบบศิลปะของการแสดงบนเวทีขึ้นได้อีกแบบหนึ่ง นั่นคือ การวาดภาพประกอบดนตรี ซึ่งศิลปะทั้งสองแขนงนี้มีกระบวนการสร้างสรรค์ที่เกือบจะเหมือนกัน และมีความสัมพันธ์กันได้ ขอยกตัวอย่าง เนื้อร้องของบทเพลง เปรียบได้กับ เส้น รูปร่าง รูปทรงในงานจิตรกรรม เสียงสูงต่ำ แผ่วเบา หนักแน่น เน้นในบางตอนเพื่อก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจในดนตรี เปรียบได้กับสีในงานจิตรกรรมที่มีทั้งสีอ่อน สีจางกระจายหายไป และเข้มข้น หนัก ลึกคมชัด ให้อารมณ์ได้ทั้งดูสงบเยือกเย็น สดชื่นเบิกบาน หรือลึกลับ ซ่อนเร้น หวาดระแวงน่าสะพรึงกลัว ตื่นเต้นระทึกใจ จังหวะของดนตรีเปรียบได้กับ ทิศทางช่องว่างจังหวะในงานจิตรกรรม

ด้วยเหตุที่ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับจิตรกรรมมีมากเช่นนี้ ถ้าจะเอาศิลปะทั้งสองแขนงมาแสดงร่วมกัน ดนตรีจะบรรเลงพรรณาออกมาเป็นรูปแบบทางนามธรรม ส่วนจิตรกรรมจะพรรณาออกมาเป็นรูปแบบของรูปธรรมที่ถ่ายทอดออกมาให้เข้าใจได้ง่ายเวลาดูและได้ฟังเพลงพร้อม ๆ กัน ผู้ชมจึงได้ฟังความไพเราะของดนตรีได้ดูภาพที่ถ่ายทอดมาจากบทเพลง เห็นความงดงามในภาพที่ปรากฏตามหลักของการจัดองค์ประกอบที่ให้ความสำคัญของเส้นรูปร่างรูปทรง แสงเงา สีและน้ำหนักไปพร้อม ๆ กัน

โครงการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยบูรพา นับตั้งแต่ถือกำเนิดมาเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 โดย ศ. กระแสร์ มาลยาภรณ์ ท่านเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโครงการนี้ โดยนำเอาชมรมดนตรีไทยและชมรมนาฏศิลป์ของมหาวิทยาลัยบูรพาออกไปเผยแพร่ยังสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนนำไปเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ทั่วทุกภาคในประเทศไทย และไปในหมู่ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในโครงการนี้จะมีการแสดงการวาดภาพประกอบดนตรีไทยอยู่ด้วยขณะไปเผยแพร่ทุกครั้ง เพลงที่ใช้ประกอบการวาดภาพ ที่แสดงมาแล้วมีเพลงตับภุมริน เพลงราตรีประดับดาว เพลงเขมรไทรโยค เพลงช้างประสานงา นอกจากนี้ยังมีเพลงไทยสากลที่ใช้ประกอบการวาดภาพก็มี เพลงบ้านบนดอย เพลงบางปะกง เพลงมนต์รักลูกทุ่ง เพลงภูกระดึง และเมื่อวันสายใจไทย เมื่อวันที่ 1 เมษายนศกนี้ ผู้เขียนได้รับเชิญจากมูลนิธิสายใจไทย แสดงการวาดภาพประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ ใกล้รุ่ง และสายลม เนื่องในวโรกาสมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี และในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ทำการถ่ายทอดทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ระหว่างเวลาประมาณ 21.00-00.10น. นับเป็นสิริมงคลอย่างยิ่งต่อผู้เขียน

จากการติดตามเพื่อประเมินผลของการแสดงการวาดภาพประกอบดนตรีแต่ละครั้ง จึงทราบว่าผู้ชมยังให้ความนิยม สนใจที่อยากจะได้ชมกันอีกต่อไป คงเป็นเพราะได้ฟังเพลงที่มีความไพเราะ ทั้งเนื้อร้องและท่วงทำนอง ยังได้เห็นภาพที่เขียนตามเนื้อร้องประกอบบทเพลงอีกด้วย ทำให้ผู้ชมไม่ต้องคิดจินตนาการจากการฟังอย่างเดียวได้เห็นภาพพร้อม ๆ กับได้ฟังเพลงที่สัมพันธ์กับจิตรกรรม ยิ่งผู้แสดงออกท่าทางการป้ายสี

แตะแต้มลงจังหวะพู่กันให้สะบัดพริ้วไปพร้อมกับจังหวะของเพลงไปด้วย ก็ยิ่งเพิ่มความสนุกสนานเร้าอารมณ์ให้ครื้นเครงมากขึ้น ผู้ดูได้รับรู้ ช่วยลุ้นเหมือนตนเองได้ร่วมแสดงด้วย สิ่งนี้กระมังที่เหมือนสะกดจิตผู้ดูให้มีสมาธิ จิตจดจ่อ หูคอยฟังเสียงเพลง ตาก็จับจ้องมองไปที่มือของผู้เขียน จะสะบัดพู่กัน ใช้แปรงปาดป้าย แตะแต้มสีไปทางทิศใด ให้เกิดเป็นรูปปรากฏออกมาทันตา ทันใจได้เพียงไร จึงน่าติดตาม เร้าใจผู้ดูตลอดเวลาในการแสดง เมื่อเสียงเพลงจบลง ภาพก็สำเร็จเสร็จสมบูรณ์ทันทีเหมือนกัน แต่จะให้สวยงามเหมือนภาพที่ใช้เวลาเขียนตามสบาย ๆ ไม่ได้ เพราะถูกจำกัดด้วยเวลาอันสั้น ที่ต้องเขียนตามเสียงเพลงของแต่ละเพลงที่ใช้เวลาไม่เท่ากัน เช่น เพลงราตรีประดับดาว ใช้เวลา 18 นาที เพลงเขมรไทรโยค 12 นาที เพลงมนต์รักลูกทุ่ง 5 นาที เพลงพระราชนิพนธ์ใกล้รุ่งและสายลม ใช้เวลาเพลงละ 2 นาทีกับ 30 วินาที ส่วนเพลง ช้างประสานงา ใช้เวลา 13 นาที ต้องยอมรับว่าเขียนยากที่สุดเพราะเป็นภาพบุคคล เป็นภาพสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงยุทธหัตถีกับพระมหา-อุปราช นอกจากนี้ยังมีภาพช้างออกศึกอีกด้วย เพลงช้างประสานงา แสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2532 ณ โรงเรียนนายร้อย จปร. เขาชะโงก จังหวัดนครนายก

การแสดงการวาดภาพประกอบดนตรีนี้ เพื่อเสนอแนวทางความคิดสร้างสรรค์หารูปแบบการแสดงบนเวทีที่นำเอาศิลปะสองแขนงมาแสดงร่วมกัน เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับจิตกรรม สิ่งที่มุ่งหวังสำคัญต้องการให้เยาวชนหันมาสนใจดนตรีไทย รู้จักฟังและได้รับรู้ความไพเราะของเพลงไทยพร้อม ๆ กับเกิดความสนใจจิตรกรรมไปด้วย หวังให้ความเป็นไทยอยู่ในสายเลือดและจิตวิญญาณของเยาวชนไทยตลอดไป รายการแสดงการวาดภาพประกอบดนตรีไทย ในโครงการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยบูรพา จึงมุ่งสร้างบุคลิก-ภาพของความ เป็นคนไทยให้กับเยาวชนโดยตรง

เป็นการยากยิ่งที่จะสะกดจิตโดยใช้ศิลปะที่จะทำให้ผู้ชมจำนวนมากนับพันคนสนใจอยู่ในจุดเดียวกัน มีสมาธิทั้งการใช้หูฟังเพลงใช้ตาดูการวาดภาพประกอบเพลง จึงเป็นความภูมิใจอย่างยิ่งของผู้แสดงที่ทำได้เช่นนักสะกดจิตเมื่อจบการแสดงแล้ว หากไปแสดงให้นักเรียนชมตามสถานศึกษาต่าง ๆ จะถือโอกาสตอนนี้ให้ข้อคิด แนะนำตักเตือน อบรมให้นักเรียนรู้คุณค่าของศิลปะ ทั้งด้านดนตรีและจิตรกรรมที่สามารถช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้ละเอียดอ่อน มองเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ไม่ควรเบียดเบียนกัน ควรเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อความสงบสุขในสังคม ศิลปะทำให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรมของไทย เป็นหน้าที่ของเยาวชนไทย จะต้องเป็นผู้รับและสืบสานอนุรักษ์ และเผยแพร่กันต่อไป เพื่อดำรงเอกลักษณ์ของชาติ ผู้แสดงจึงจำเป็นต้องช่วงชิงเวลาสำคัญตอนนี้ อบรม ตักเตือน กระตุ้นเสนอความคิดให้นักเรียนทันทีในขณะที่เขายังศรัทธา มีอารมณ์ร่วมกับผู้แสดง

ดังที่บรรยายความมาทั้งหมดข้างต้นนี้ เพื่อเสนอความคิดให้มองเห็นความสัมพันธ์ของดนตรีกับจิตรกรรมที่แสดงออกในทางการวาดภาพประกอบดนตรีไทย เพื่อจุดประสงค์ร่วมกันพัฒนาความคิดในด้านจินตนาการสร้างสรรค์ จุดหมายก็เพื่อให้มองเห็นคุณค่า และความสำคัญของวัฒนธรรมไทยในที่สุด

วัฒนธรรมปี่พาทย์มอญของไทย

ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
รองศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ชื่อเรื่องของบทความ "วัฒนธรรมปี่พาทย์มอญของไทย" โดยขีดเส้นใต้คำว่า "ของ" เพื่อต้องการย้ำให้เห็นว่า สาระที่จะกล่าวถึงต่อจากนี้ ไม่ใช่หมายถึงดนตรีปี่พาทย์จากมอญ ที่ชาวมอญครั้งที่อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารได้นำติดตัวมาและสั่งสอนสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องยังคนรุ่นปัจจุบัน แต่หมายความถึงวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์ของชาวมอญที่สืบทอดกันต่อมา และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการพัฒนาบนผืนแผ่นดินไทย โดยบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง มีทั้งที่เป็นชาวมอญและไทยสัญชาติต่าง ๆ

ภูมิหลังของมอญในประเทศไทย

ประชากรที่อาศัยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีกำเนิดและเชื้อชาติที่หลากหลายแตกต่างกันออกไปในบรรดากลุ่มเชื้อชาติเหล่านั้นชนเชื้อชาติมอญจัดเป็นชนชาติเก่าแก่ชนชาติหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นชนชาติที่มีความเจริญทางด้านอารยธรรมที่สูง วัฒนธรรมเหล่านี้ปรากฏให้เห็นทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย การฟ้อน การดนตรี และประเพณีอื่น ๆ เป็นต้น

มอญเป็นชนชาติที่อาศัยอยู่บริเวณตอนใต้ของประเทศเมียนมาร์ หรืออดีตประเทศสหภาพพม่า เป็นชนชาติที่เคยมีอำนาจปกครองดินแดนของประเทศเมียนมาร์ในปัจจุบัน โดยครั้งนั้นมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองหงสาวดี

ร่องรอยอารยธรรมที่เก่าแก่ของมอญปรากฏชัดเจนบนแผ่นดินไทยในช่วงสมัยทวารวดี ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนักประวัติศาสตร์ยังมีทัศนะเกี่ยวกับเรื่องอาณาจักรทวารวดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือทรรศนะแรกเชื่อว่าทวารวดีเป็นอาณาจักรของชนชาติมอญ ในขณะที่นักประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีกกลุ่มหนึ่งมีทรรศนะว่า การพบอักษรมอญบริเวณศูนย์กลางของอดีตอาณาจักรทวารวดีไม่ใช่เป็นเครื่องชี้ว่าประชากรของทวารวดีต้องเป็นชนชาติมอญด้วย อย่างไรก็ตามไม่ว่านักประวัติศาสตร์จะมีทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร แต่สิ่งที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้คือหลักฐานข้อมูลที่เป็นภาษามอญ ที่แสดงถึงอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองของชาวมอญในอดีตที่ได้แผ่ขยายเข้ามาในดินแดนของไทย

ชาวมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันรวมหลายครั้งด้วยกัน ครั้งแรกในราวปี พ.ศ. 2074 พม่ารุกรานชนชาติมอญซึ่งอยู่ทางตอนใต้และยึดเมืองหงสาวดีของมอญไว้ได้ พวกมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย แต่การอพยพในครั้งนั้นชาวมอญเข้ามาในประเทศไทย แต่การอพยพในครั้งนั้นชาวมอญเข้ามาอาศัยอยู่แถบชายแดนที่เมืองเชียงกราน ซึ่งในอดีตเคยเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของประเทศไทย

ปีพุทธศักราช 2171 ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าทรงธรรม กษัตริย์องค์ที่ 21 แห่งกรุงศรีอยุธยา พวกมอญได้ก่อกบฏขึ้นที่เมืองหงสาวดี แต่ได้ถูกพม่าปราบปรามอย่างหนัก ในครั้งนั้นมีชาวมอญถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก บางส่วนอพยพเข้ามาดินแดนไทย

ปีพุทธศักราช 2206 ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พวกมอญที่เมืองเมาะตะมะเป็นกบฏต่อพม่า เมื่อถูกปราบปรามจึงพากันอพยพเข้ามาดินแดนไทยเป็นจำนวนมาก ชาวมอญที่อพยพมาครั้งนี้จัดให้อยู่ที่สามโคก เมืองปทุมธานี และบางตะนาวศรี ปากเกร็ด เมืองนนทบุรี

ครั้นถึงรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี พวกมอญก่อกบฏในพม่าอีก พระยาเจ่งกับมอญจำนวนหนึ่ง

ฟังคุ้นหูเป็นอย่างดีซึ่งคำบอกเล่าสามารถจำแนกได้เป็น 3 กระแสดังนี้

กระแสคำบอกเล่าแรก เล่าขานต่อกันว่า ครูสุ่ม ดนตรีเจริญ เดิมอยู่ที่ปทุมธานี ภายหลังย้ายไปอยู่กรุงเทพเป็นผู้แบกฆ้องมอญเฉพาะส่วน "หน้าพระ" และ "หางแมงป่อง" จากมอญอพยพเข้ามายังประเทศไทย และได้สร้างส่วนกลางของร้านฆ้องขึ้นในประเทศไทย ครูสุ่มผู้นี้เป็นผู้สนิทสนมและถ่ายทอดเพลงมอญให้แก่หลวงประดิษฐ์ (ศร.ศิลปบรรเลง) เป็นจำนวนมาก

กระแสที่สองเป็นกระแสที่ผู้เขียนได้รับทราบมาด้วยตนเอง เมื่องครั้งที่คลุกคลีอยู่กับวงปี่พาทย์เมื่อครั้งอดีต กระแสนี้มีครูเจิ่น ดนตรีเจริญ เป็นผู้แบกหามส่วน "หน้าพระ" และ "หางแมงป่อง" โดยแบกใส่มาในเข่ง ส่วนกลางนั้นมาสร้างขึ้นใหม่ที่ประเทศไทย ซึ่งฆ้องวงดังกล่าวนี้ยังหาดูได้ที่บ้านนายชะอุ่ม ดนตรีเจริญ ใกล้วัดหงส์ปทุมาวาส อ.เมือง จ.ปทุมธานี ฆ้องวงนี้มีขนาดเล็ก เบาและเตี้ยกว่าฆ้องมอญในปัจจุบัน ลวดลายโบราณต่างจากลายไทย บริเวณร่องชาดจะเจาะเป็นรูเกือบทั้งหมดเพื่อให้เสียงลอดออกมา ที่น่าสนใจเป็นอย่างมากได้แก่ กรณีการนำเอาฆ้องกระแตมาบรรเลงร่วมในวงเสมอ ๆ ตามกระแสระบุว่า นายชะอุ่มเป็นทายาทรุ่นโหลนของครูเจิ่ม

กระแสสุดท้าย ระบุว่าต้นตระกูลดนตรีเจริญ 3 คนพี่น้องได้ช่วยกันแบกฆ้องมอญมาจากเมืองมอญ เมื่อครั้งอพยพเข้ามาพึ่งแผ่นดินไทย โดยการนำมานั้นสามคนพี่น้องได้แยกฆ้องออกเป็น 3 ส่วนและช่วยกันแบกหาม หลังจากนั้นนำมาต่อกันที่เมืองไทย ฆ้องวงที่ว่านี้สามารถหาดูได้ที่บ้านปี่พาทย์ดนตรีเจริญ ปากคลองบางโพธิ์ ต.บางโพธิ์ อ.เมือง จ.ปทุมธานี

ถึงแม้ว่ากระแสการเผยแพร่เข้ามาของปี่พาทย์มอญจะต่างกันในด้านตัวบุคคล แต่มีประเด็นที่ทั้ง 3 กระแสมีลักษณะที่เหมือนกันคือ 1) เกี่ยวข้องกับจังหวัดปทุมธานี 2) สกุลดนตรีเจริญเหมือนกัน และ 3) นำมาโดยวิธีแยกส่วนและนำประกอบขึ้นที่เมืองไทย

กระแสที่หนึ่งที่ครูสุ่มเป็นผู้แบกหามมานั้น เผยแพร่ในวงกว้างทั้งนี้เพราะครูสุ่มใช้ชีวิตอยู่กับแวดวงนักดนตรีที่มีชื่อเสียงหลายท่าน การแพร่ขจรขจายของกระแสจึงเป็นไปได้อย่างรวดเร็วลักษณะเช่นเดียวกันกระแสของสามพี่น้องตระกูลดนตรีเจริญ แพร่กระจายทั่วไปทั้งนี้เพราะลูกหลาน เหลน โหลน ในสายตระกูลนี้รับราชการกระจัดกระจายอยู่ตามแผนกดุริยางค์ของกรมกองต่าง ๆ ที่อาภัพที่สุดคือสายครูเจิ่น ดนตรีเจริญ ที่นักดนตรีในสังกัดรุ่นโหลนล้วนดำรงตนอยู่ตามอัตภาพ ไม่ค่อยได้ยุ่งเกี่ยวกับนักดนตรีตามแบบฉบับของดนตรีไทยราชสำนักเท่าใดนัก ในส่วนหนึ่งอาจจะเป็นสิ่งดีที่ทำให้ความบริสุทธิ์ของดนตรีสำเนียงมอญโบราณสามารถดำรงอยู่ได้

เหล่านี้การประมวลสรุปกระแสคำบอกเล่า ที่ยังคงต้องมีการตรวจสอบในรายละเอียดอีกระดับหนึ่ง ซึ่งไม่อยู่ในวิสัยที่จะนำเสนอในบทความขนาดสั้นนี้ได้ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่ากระแสคำบอกเล่าทั้ง 3 กระแสจะเป็นเครื่องชี้สำคัญถึงการแพร่เข้ามาของปี่พาทย์มอญ ทั้งนี้เพราะหากพิจารณาจากบทบาทของพิณพาทย์รามัญตามที่ระบุในพิธีสมโภชพระแก้วมรกต เมื่อครั้งสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีแล้ว เป็นหลักฐานที่มีทั้งความชัดเจนและความเก่าแก่กว่า ต่อกรณีที่ต้องการจะย้อนกลับไปถึงอดีต

เอกลักษณ์ของปี่พาทย์มอญ

ดนตรีของชนชาติต่าง ๆ ล้วนมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความเป็นตัวแทนของกลุ่มชน ในกรณีของปี่พาทย์มอญก็เช่นกัน ถึงแม้ว่าวงปี่พาทย์มอญที่บรรเลงอยู่ในเมืองไทยทุกวันนี้จะเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการหลอมรวมเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวรามัญและวัฒนธรรมดนตรีราชสำนักไทยเข้าไว้ด้วยกันก็ตาม ที่ภาพที่ปรากฏออกมาก็ยังสามารถสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนได้เป็นอย่างดี เอกลักษณ์เฉพาะตนที่โดดเด่นของปี่พาทย์มอญ สามารถประมวลได้ดังนี้

ระบบเสียงฆ้องมอญวงใหญ่ เสียงที่ใช้สำหรับบรรเลงในวงปี่พาทย์มอญประกอบด้วย 7 ระดับเสียง เช่นเดียวกับที่ใช้ในวงปี่พาทยไม้แข็งแตกต่างกันเฉพาะวงปี่พาทย์มอญบรรเลงโดย "ทางเพียงออ" ส่วนปี่พาทย์มอญจะบรรเลงโดย "ทางใน"

การจัดเรียงเสียงทั้ง 7 ของเครื่องดนตรีในสังกัดวงปี่พาทย์มอญเครื่องดนตรีส่วนใหญ่จะใช้ระบบการจัดเรียงเสียงเช่นเดียวกับเครื่องดนตรีในสังกัดวงปี่พาทย์ไม้แข็ง กล่าวคืออาศัยการจัดเรียงลำดับเสียงให้แต่ละขั้นห่างกัน 1 ขั้นคู่เสียง เช่นในกรณีของระนาดเอก ยกเว้นเฉพาะฆ้องวงใหญ่ ซึ่งใช้การจัดเรียงเสียง

ทิศทางตรงกันข้ามกับการจัดวงดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ ที่มีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเข้าไปร่วมสังกัดด้วย

การขึ้นเพลง ในการเริ่มบรรเลง หากเป็นกรณีของเพลงประเภทร้อง-รับ เกือบทุกกรณีที่เครื่องดนตรีทุกเครื่องจะสวมร้องพร้อมกันทั้งวง แต่ในกรณีที่เป็นเพลงบรรเลง การนำขึ้นทำนองเพลงจะต้องกระทำโดยเครื่องดนตรีเครื่องใดเครื่องหนึ่ง เช่น วงปี่พาทย์ไม้แข็งนิยมใช้ปี่ใน วงเครื่องสายนิยมใช้ซอด้วง และในวงมโหรีนิยมใช้ซอสามสาย

กรณีของวงปี่พาทย์มอญ การขึ้นเพลงจะกระทำโดยเครื่องดนตรีที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของเพลงเป็นสำคัญ ในกรณีของเพลงประโคม เช่น เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน ตะโพนมอญ จะมีหน้าที่ขึ้นนำเป็นสัญญาณให้แก่เครื่องดนตรีอื่น ๆ กรณีของเพลงย่ำค่ำ โหม่งมอญ หรือโหม่ง 3 ใบ จะทำหน้าที่ขึ้นนำ สำหรับกรณีของเพลงมอญสองชั้น-ชั้นเดียว ฆ้องมอญวงใหญ่จะทำหน้าที่ในการขึ้นเพลงเป็นการนำเป็นทำนอง

อย่างไรก็ตามหากเปรียบเทียบกับการขึ้นเพลงของวงดนตรีไทยประเภทอื่น ซึ่งล้วนแต่เป็นเครื่องดนตรีประเภทผลิตทำนองทั้งสิ้น ในกรณีเช่นนี้ การขึ้นทำนองเพลงในวงปี่พาทย์มอญจะเป็นบทบาทหน้าที่ของฆ้องมอญวงใหญ่

** ประเภทของเพลงมอญ ไม่ใช่เพลงในอัตราจังหวะสองชั้น-ชั้นเดียวที่แต่งขึ้นตามหลักดุริยางค์ไทย*

รู้จักตน

*ความรู้จักตนจะทำให้สามารถรักษาขนบธรรมเนียม
จารีตประเพณีไว้ได้ ในขณะที่ความไม่รู้จักตนจะทำลายให้สิ้นไป
ทีละน้อย โดยเฉพาะขนบธรรมเนียมไทยนั้นงดงามงามประณีต
จึงต้องการความประณีตในการรักษาให้ดำรงอยู่ตลอดไปด้วย
ฐานะผู้ใหญ่ก็ต้องปฏิบัติเป็นผู้ใหญ่ ฐานะผู้น้อยก็ต้องปฏิบัติเป็นผู้น้อย ไม่ลดต่ำ
ผิดฐานะ ไม่ก้ำเกินผิดฐานะ เช่นนี้จึงจะงดงาม หน้าที่ของตน
ก็สำคัญ ต้องทำหน้าที่เต็มสติปัญญาความสามารถ ไม่อ่อนแอพ่ายแพ้ด้วย
อำนาจ ความรัก ความโกรธ ความหลง ความกลัว*

*รู้จักตัว รู้จักตน ผ่อนปรนจิต
เพ่งพินิจ ชีวิตงาม มีความหมาย
ด้วยมุ่งมั่น รักษาจิต รักษากาย
สำเร็จได้ ด้วยจิตมั่น นิรันดร์กาล*

เป็นต้น ในขณะที่ปี่พาทย์มอญในบรรเลงในพิธีศพ เพื่อให้การฝึกหัดเป็นไปตามลำดับจากง่ายไปหายาก * ชาวปี่พาทย์จึงเริ่มฝึกหัดนักดนตรีรุ่นใหม่โดยเริ่มจาก วงปี่พาทย์ไทยหรือวงปี่พาทย์ไม้แข็ง เพลงที่ใช้ในการ ฝึกหัด จะมีลักษณะที่คล้ายกันเกือบทุกวง เพลงที่ ฝึกหัดในเบื้องต้นนอกจากจะต้องให้พื้นฐานที่ถูกต้อง แก่ผู้ฝึกหัดได้แล้ว เพลงกลุ่มนี้ยังต้องครอบคลุมภาระ กิจหลักในการรับจ้างบรรเลงที่นักดนตรีเรียกกันว่า "เพลงหากิน" ซึ่งประกอบด้วยโหมโรงเย็น โหมโรงเช้า เพลงช้า เพลงฉิ่งพระฉัน เป็นต้น กว่าจะจบเพลงหา กินได้ในเบื้องต้น จะต้องใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี ซึ่งใน เวลานั้นพอมีศักยภาพในการออกงานประเภทสวดมนต์ เย็นและฉันเช้าได้

สำหรับในการฝึกหัดปี่พาทย์มอญ จะเริ่มหลัง จากจบกลุ่มประเภทเพลงหากิน และต่อเพลงเถาและ เพลงเรื่องได้ระยะหนึ่งแล้ว โดยการศึกษาเพลงมอญ ทุกคนจะต้องเริ่มที่ฆ้องวงใหญ่ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพราะ หลักการ วิญญาณ และเสน่ห์ของเพลงมอญ ล้วน ปรากฏอยู่ในลีลาการดำเนินทำนองของฆ้องวงใหญ่ทั้ง สิ้น การฝึกหัดจะเริ่มจากเพลงประจำวัด เมื่อจบเพลง ประจำวัดแล้วครูจะต่อเพลงประจำบ้านโดยปรับเปลี่ยน เฉพาะส่วนเริ่มต้นของเพลงประจำวัด ทั้งนี้เนื่องจาก ส่วนหลังถัดจากนั้นจะมีท่วงทำนองที่เหมือนกัน หลัง จากนั้นจะเป็นการต่อเพลงประเภทมอญสองชั้น-ชั้น เดียว เช่น แน ดาวกระจ่าง มะลิวัลย์ พุ่งหอก มอญ ยอดแหล บางนางเกร็ง พม่าใหญ่ พม่าเล็ก พม่ากลาง เป็นต้นและเพลงพระฉันมอญ เมื่อต่อเพลงถึงระดับนี้ แล้วสามารถที่จะบรรเลงในงานศพทั่วไปได้ แต่เพื่อให้ เกิดความสมบูรณ์สูงสุด ระยะเวลาถัดมาครูก็จะต่อ เพลงย่ำค่ำ ย่ำเที่ยงและเชิญ

ในระยะแรกของการเปลี่ยนการฝึกหัดจากวงปี่ พาทย์ไม้แข็งมาเป็นวงปี่พาทย์มอญ เป็นช่วงเวลาที่ผู้ ฝึกหัดเกิดความสับสน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่ผู้ ฝึกหัดเป็นเด็กที่เพิ่งผ่านการเรียนดนตรีมาประมาณปีที่ 3การสับสนเกิดจากลักษณะการบรรเลงที่จะต้องเปลี่ยน ระดับเสียง หรือ "ทาง" จาก "ทางใน" ที่บรรเลงในวง ปี่พาทย์ไม้แข็งมาเป็น "ทางเพียงออ" สำหรับวงปี่พา ทย์มอญความสับสนจะเพิ่มเป็นทวีคูณ เมื่อมีการนำ เอาเพลงไทย มาบรรเลงโดยวงปี่พาทย์มอญ อย่างไร ก็ตามความสับสนนี้จะเกิดขึ้นช่วงระยะแรกเท่านั้น

เพลงมอญ

เพลงมอญที่ใช้บรรเลงอยู่ในวงปี่พาทย์มอญ ทุกวันนี้ ปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมา โดยอาศัยวิธีการ จำเป็นหลัก ลักษณะเช่นนี้สภาพไม่แตกต่างไปจาก ดนตรีของชาติตะวันออกโดยทั่วไป การจำสืบทอดกัน มานั้นเป็นการจำเฉพาะแกนของทำนองหรือลูกฆ้อง โดยนักดนตรีส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดละเลยถึง ความเป็นมาของบทเพลง ดังนั้นจึงปรากฏพบว่ามีเพลง มอญเป็นจำนวนมากที่ปราศจากประวัติความเป็นมา นอกจากนั้น จากการที่เพลงมอญเข้ามาอยู่ในเขตแดน ของ "พวกปี่พาทย์" ที่โดยธาตุแท้แล้วนิยมหันหลังให้ กับการศึกษาค้นคว้าส่วนอื่น ๆ นอกเหนือจากการ ตี-เป่า ขณะที่นักดนตรีในขอบเขตของเครื่องสายไม่มี โอกาสได้สัมผัสกับบทเพลงประเภทนี้ หรือหากมีก็เป็น เพียงส่วนที่ผิวเผินเท่านั้น เหตุนี้จึงทำให้เพลงมอญ หรือความรู้เกี่ยวกับเพลงมอญจึงหอมกรุ่นอยู่ในแวดวง แคบ ๆ เฉพาะในหมู่ "พวกปี่พาทย์" ด้วยกันเองเท่านั้น

หากพิจารณาตามเงื่อนไขของเวลา เพลงมอญ ที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์มอญสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นเพลงมอญโบราณ เพลงในกลุ่มนี้ เกือบทั้งหมดไม่ทราบประวัติความเป็นมา ได้แก่ เพลง เชิญผี ประจำวัด ประจำบ้าน ย่ำค่ำ ย่ำเที่ยง พระฉันมอญ พม่าใหญ่ พม่ากลาง สี่พระยาอาษา เป็นต้น โดยเพลงหลัก ๆ ที่ใช้บรรเลงประกอบในพิธีศพ จะเป็น เพลงในกลุ่มนี้ทั้งสิ้น กลุ่มที่สองเป็นเพลงที่แต่งขึ้น ใหม่ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-เจ้าอยู่หัวเรื่อยมา เพลงในกลุ่มนี้จะทราบประวัติความ เป็นมาแน่ชัด เช่น พม่านิมิตร สวดมอญ เป็นต้น เพลงในกลุ่มหลังนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม โดยตรง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เพลงกลุ่มนี้เผยแพร่อยู่ใน วงแคบ

ถึงแม้ว่าในอดีตปี่พาทย์มอญจะใช้บรรเลงใน

** การฝึกหัดปี่พาทย์จะต้องเริ่มจากการฝึกหัดฆ้องวงใหญ่ในเบื้องต้น การฝึกหัดฆ้องวงใหญ่ของไทยจะง่ายกว่าการฝึกหัด ฆ้องมอญ ทั้งนี้เนื่องจากฆ้องวงใหญ่ เป็นการจัดเรียงเสียงแบบก้าวกระโดด ในขณะที่ฆ้องวงใหญ่มีการจัดเรียงเสียงที่ละ หนึ่งขั้นเสียง*

ก็ตามเมื่อเวลาเปลี่ยนไป สภาพสังคมและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมก็แปรเปลี่ยนไปด้วยเช่นกับ จากสังคมที่ผู้คนที่มีเวลามาก กลายเป็นผู้คนที่รีบเร่ง เมื่อสังคมรีบเร่ง ก็เร่งพระสงฆ์ให้สวดเร็ว ๆ ไม่ต้องหยุดพักนาน ซึ่งเท่ากับตีกรอบให้กับปี่พาทย์ไม่ต้องบรรเลงหลายเพลง และห้ามบรรเลงเพลงยาว ๆ โดยปริยาย ดังนั้นจึงพบว่าปัจจุบันพระสงฆ์ที่สวดพระอภิธรรมตามวัดในเมืองใหญ่ จะสวดทีเดียว 2 จบ โดยเว้นโอกาสให้ดนตรีบรรเลงเฉพาะเพลงสั้น ๆ 1 เพลง

เพลงแห่ศพ เป็นเพลงที่มีหลายท่อนบรรเลงติดต่อกัน แต่ละท่อนมีขนาดที่สั้น มีลักษณะโครงสร้างของคีตลักษณ์คล้ายคลึงกับเพลงเชิดที่ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ไม้แข็ง กล่าวคือทุกท่อนจะมีทำนองจบเป็นทำนองเดียวกัน ในลักษณะของ Rondo form

เพลงแห่ศพ ใช้บรรเลงในขณะที่มีการเคลื่อนย้ายศพจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เช่น จากที่บรรจุศพมายังศาลาบำเพ็ญกุศล หรือจากศาลาบำเพ็ญกุศลไปยังเมรุ

เพลงไฟชุม ใช้บรรเลงขณะประกอบพิธีประชุมเพลิง เนื่องจากทำนองเพลงไฟชุมจริง ๆ นั้น มีขนาดสั้น ดังนั้นในการบรรเลงประกอบในพิธีประชุมเพลิง จึงนิยมทำเอาทำนองเพลงไฟชุมมาบรรเลงต่อจากเพลงประจำบ้าน

เพลงประจำบ้าน เพลงประจำบ้านเป็นเพลงที่มีทำนองเหมือนกันกับเพลงประจำวัดแตกต่างเฉพาะส่วนขึ้นต้นของทำนองเพลงเท่านั้นโดยทั่วไปใช้บรรเลงประโคมในกรณีที่มีการบำเพ็ญกุศลศพที่บ้าน ในกรณีที่การบำเพ็ญกุศลศพกระทำที่วัด เพลงประจำบ้านจะบรรเลงใน 2 กรณีคือ 1) กรณีสิ้นสุดการบรรเลงช่วงกลางคืน และ 2) ขณะที่ทำพิธีประชุมเพลิงศพ

เพลงย่ำรุ่ง เพลงย่ำรุ่งเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงเป็นเพลงแรกช่วงเช้ามืดของวันใหม่ ทำนองเพลงย่ำรุ่งเป็นการนำเอาทำนองของเพลงทั้งสองเพลง คือ เพลงประจำ (หากบรรเลงที่วัดใช้เพลงประจำวัด และหากบรรเลงที่บ้านใช้เพลงประจำบ้าน) และส่วนสุดท้ายของเพลงย่ำค่ำมาบรรเลงต่อกัน

เพลงย่ำเที่ยง เพลงย่ำเที่ยงใช้บรรเลงช่วงเวลาเที่ยงระหว่างเวลาประมาณ 12.30-13.30 น. จัดเป็นเพลงประเภทชุด มีอยู่หลายเพลงด้วยกัน การจบแต่ละเพลงจะใช้วิธีถอนจังหวะให้แต่ละเพลงมีอิสระแยกจากกัน ทำนองเพลงย่ำเที่ยง นอกจากจะใช้บรรเลงอิสระในช่วงพลบค่ำแล้วนิยมใช้บรรเลงประกอบการรำที่เรียกกันทั่วไปว่า "รำมอญ"

ที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพลงมอญที่เป็นเพลงหลักสำคัญสำหรับการบรรเลงปี่พาทย์มอญประกอบพิธีศพ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้การนำเพลงไทย* มาบรรเลงร่วมในวงปี่พาทย์มอญมีมากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องปกติทั่วไปในเมื่อนักดนตรีที่บรรเลงวงปี่พาทย์มอญและวงปี่พาทย์ไทยล้วนเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน แม้จะมีการนำเพลงไทยไปบรรเลงร่วมบ้างก็ตาม แต่นักดนตรีจะเลือกบรรเลงเฉพาะช่วงเวลาที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพิธีกรรมโดยมากนิยมบรรเลงช่วงเวลาที่พระฉันภัตตาหาร หรือช่วงกลางคืนหลังจากพระสวดพระอภิธรรมจบ

เพื่อให้สะดวกต่อการทำความเข้าใจ ใคร่ขอเสนอตารางการบรรเลงเพลงต่าง ๆ ของวงปี่พาทย์มอญ ในพิธีศพกรณีที่บำเพ็ญกุศลที่วัดดังนี้

** เพลงที่ประพันธ์ตามหลักวิชาดุริยางค์ไทย*

วันที่สองของงาน

เวลา	พิธี/เหตุการณ์	เพลงที่บรรเลง	
05.00 น.	ไม่มี	เพลงย่ำรุ่ง	
05.00-07.00 น.	ไม่มี	เพลงประจำวัด	สลับบรรเลงไปมาได้ตามความเหมาะสม
		เพลงนางหงส์*	
		เพลงมอญสองชั้น-ชั้นเดียว	
		เพลงเร็วชั้นเดียว	
07.00 น.	พระมาถึง	เพลงพระฉันมอญ หรือเพลงเถา **	
07.00-08.00 น.	พระฉันภัตตาหารเช้า	เพลงเร็วชั้นเดียว	
08.10 น.	พระกลับ	เพลงประจำวัด	สลับบรรเลงไปมาได้ตามความเหมาะสม
08.10-11.00 น.	ไม่มี	เพลงนางหงส์ *	
		เพลงมอญสองชั้น-ชั้นเดียว	
		เพลงเร็วชั้นเดียว	
11.00 น.	พระมา	เพลงพระฉันมอญ หรือเพลงเถา **	
11.00-12.00 น.	พระฉันภัตตาหารเพล	เพลงเร็วชั้นเดียว	
12.00 น.	พระกลับ	เพลงย่ำเที่ยง	
12.30-13.30 น.	ไม่มี	เพลงประจำวัด	สลับบรรเลงไปมาได้ตามความเหมาะสม
13.30-14.00 น.	ไม่มี	เพลงนางหงส์ *	
		เพลงมอญสองชั้น-ชั้นเดียว	
14.00 น.	พระมา	เพลงเร็วชั้นเดียว	
14.00-15.00 น.	พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา		
15.00-16.00 น.	ไม่มี	เพลงมอญสองชั้น-ชั้นเดียว	เลือกบรรเลงตามความเหมาะสม
		เพลงมอญอ้อยอิ่ง**	
		เพลงยอเร**	
16.00 น.	ประชุมเพลิง	เพลงประจำบ้านออกไฟชุม บางกรณีอาจเริ่มจากมอญร้องไห้	

* เพลงนิยมบรรเลงในวงปี่พาทย์นางหงส์

** เพลงที่ใช้บรรเลงในวงดนตรีไทยทั่วไป

ถึงแม้ว่าวงปี่พาทย์มอญจะเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยเป็นเวลานาน จนถือได้ว่าเป็นดนตรีไทยแล้วก็ตาม แต่ความรู้ที่เกี่ยวกับปี่พาทย์มอญ แท้จริงแล้วยังไม่มีการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง เนื้อหาสาระสำคัญของบทความเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่เขียนออกมาจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ในช่วงระยะเวลาครั้งหนึ่งของชีวิตเคยได้สัมผัสและคลุกคลีอยู่กับวงปี่พาทย์ แต่ด้วยระยะเวลาการเตรียมต้นฉบับที่สั้น อาจทำให้สาระสำคัญบางประเด็นขาดหายไป ผู้เขียนจึงหวังเพียงว่าบทความบทนี้จะเป็นจุดเริ่มที่ก่อให้เกิดการขยายผลทางการศึกษาค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับเรื่องนี้ในโอกาสต่อไป

ดนตรีไทย : ศิลปะที่กำลังจะตายไปจากสังคมไทยจริงหรือ

ดร.เพ็ญณี แนรอท

ถ้าคำถามนี้ถูกหยิบยกมาถามในกลุ่มผู้เรียน ผู้เล่นดนตรีไทยก็คงจะพากันตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าเป็นไปไม่ได้ แต่ถ้าเราจะมองสังคมโดยรวมและไม่เข้าข้างตัวเองมากจนเกินไป แล้วร่องรอยที่หลงเหลือให้เห็นว่าดนตรีไทยยังเป็นส่วนหนึ่ง "ของชีวิตไทย" ของเราก็เห็นจะมีเพียงดนตรีไทยที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมต่าง ๆ และเกร็ดทำนองที่ถูกนำไปผสมผสานกับดนตรีลูกทุ่งเท่านั้น ในประเด็นหลังนี้คนไทยเรารับฟังโดยการถูกแทรกซึมไม่ได้ตระหนักเท่าไรนักว่าเป็นดนตรีไทยและก็เป็นรูปแบบที่ถูกประยุกต์ไปแล้ว แต่ในส่วนของดนตรีพิธีกรรมนั้นผู้ฟัง (คนไทย) ก็ยอมรับว่าเป็นวิถีชีวิตไทยแต่ดูเหมือนก็ไม่ได้ให้ความสนใจจริงจังนัก

ผู้เขียนก็ไม่สามารถที่จะวิเคราะห์ว่าเหตุได้ทั้งหมด แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้เป็นรูปธรรม คือ เยาวชนไม่ได้เติบโตในสิ่งแวดล้อมที่มีดนตรีไทยอยู่ในชีวิตประจำวัน หรือไม่ได้รับความรู้จนเกิดความรู้จักและความเข้าใจในดนตรีไทยมาตั้งแต่เยาว์วัย การมโหรสพต่าง ๆ เปลี่ยนรูปแบบสิ่งบันเทิงเริงรมย์ต่าง ๆ เปลี่ยนรูปแบบไป ฉะนั้นบทบาทของดนตรีไทยเพื่อความรื่นรมย์เพื่อการพักผ่อน เพื่อการสันทนาการจึงหายไปจากชีวิตของคนไทยจนเกือบหมด แม้สื่อสารมวลชนซึ่งเมื่อ 20 กว่าปีก่อน เรานิสิต นักศึกษา ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ คงจำกันได้ว่าเราจะมีรายการวิทยุโทรทัศน์หมุนเวียนกันไปอย่างน้อยสถาบันละ 1 ครั้ง ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือประชาชนต่างให้ความสนใจ แต่มายุคนี้ประเทศเราพัฒนาไปสู่ยุคอุตสาหกรรมใหม่ ทุก ๆ อย่างเป็นเรื่องของเศรษฐกิจและการลงทุน ฉะนั้นรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกำไรก็จะไม่มีโอกาสได้เผยแพร่หรือได้รับการส่งเสริม ดังนั้นเราจะไปโทษคนรุ่นใหม่ว่าไม่รักดนตรีไทยซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติคงจะไม่ถูกนัก ในการส่งเสริมสินค้าผู้ผลิตเขาจะเริ่มด้วยการนำตัวอย่างสินค้าออกสู่ผู้บริโภค ถ้าเราจะให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักและตัดสินใจว่าเขาจะชอบหรือไม่ชอบดนตรีไทยเขาก็น่าจะได้มีโอกาสได้เห็นได้ฟังบ่อย ๆ ยุคนี้เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีเราน่าจะนำเทคโน-โลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์

ในดนตรีตะวันตก คีตกวีตะวันตกได้ประพันธ์บทเพลงแนะนำเครื่องดนตรี และคุณลักษณะของเสียงของเครื่องดนตรีนั้น ๆ ลงในบทเพลง "Peter and the Wolf" บทเพลงนั้นให้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ความไพเราะและความสนุกสนานไปพร้อม เพราะเป็นบทเพลงประกอบนิทาน ฉะนั้นเด็กหรือผู้ที่เริ่มสนใจดนตรีจะรับฟังบทเพลงนี้ได้โดยไม่รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่แปลกแยกหรือยากเกินจะเข้าใจได้

ผู้เขียนไม่แน่ใจว่าจะฝันไปหรือไม่ถ้าอยากแนะให้ผู้มีความสามารถทางดนตรีไทยได้ร่วมแรงกับผู้มีความสามารถทางเทคโนโลยี ได้ผลิตวิดีโอเทป แนะนำดนตรีไทยในเชิงสนุกและแฝงไว้ด้วยการให้ความรู้เพื่อเยาวชนในโรงเรียนได้มีโอกาสเห็นและฟังดนตรีอย่างเพลิดเพลินดังเช่นในดนตรีตะวันตกได้ประสบผลสำเร็จมาแล้ว พร้อมกันนี้ใคร่ขอถือโอกาสนำบทประพันธ์ของอาจารย์คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง ซึ่งมีเจตนาที่จะแนะนำดนตรีไทยเรามาเสนอไว้เพื่อที่ท่านผู้มีความพร้อมสามารถนำไปใช้ได้ อาจารย์เขียนไว้ดังนี้ (ลอกจากบันทึกลายเขียนของอาจารย์)

อยากใคร่เล่า	เกี่ยวกับ	เรื่องดนตรี
เท่าที่มี	ผู้นำ	มากล่าวขาน
ว่าเครื่องดนตรี	ที่มี	แต่โบราณ
ผู้เชี่ยวชาญ	ฟังรู้	เป็นเรื่องราว
ดังนี้ว่า	วันหนึ่ง	วงดนตรี
มี ลุง, พ่อ	น้า, ปู่, พี่	และลูกสาว
อีกคนใช้	มาพบกัน	หนึ่งครั้งคราว

เราด้วยกันเอง หรือชาวต่างประเทศก็ตาม ผู้เขียนอยากให้เรามองว่าเป็นการวิจารณ์เพื่อเสนอแนะจุดอ่อนของดนตรีไทยเรา ฉะนั้นเราผู้ซึ่งเป็นกลุ่มที่สนใจดนตรีไทย รักดนตรีไทยและอยู่ในแวดวงดนตรีไทย ก็น่าจะรับฟังและปรับปรุงส่วนบกพร่องของเรา เพราะสิ่งนี้คือปัจจัยหนึ่งที่จะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความอยู่รอดอย่างสง่างามของดนตรีไทยเรา

ในท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนได้อ่านพบบทความของบางท่าน ที่กล่าวว่าอยากจะฝากอนาคตของวงดนตรีไทยเราไว้กับวงฟองน้ำและวงกังสดาล ผู้เขียนเองคิดว่านั่นเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้นแต่ปัจจัยที่จะทำให้ศิลปะดนตรีไทยยืนยาวอยู่ได้นั้นก็คือความร่วมมือกันสนับสนุนและส่งเสริมจากทุกฝ่ายและที่สำคัญที่สุดก็คือความผูกพันทางใจของคนหนุ่มสาวในสถาบันอุดมศึกษาทีมีต่อดนตรีไทยที่ได้ร่วมเป็นสมาชิกชมรม หรือสโมสรดนตรีไทยของสถาบันตนเอง ซึ่งคนกลุ่มนี้รวมถึงนักเรียนในระดับมัธยมหรือประถม ที่ฝึกดนตรีไทยอยู่นี้เขาเหล่านี้จะเป็นแรกสำคัญที่จะสืบสานศิลปะดนตรีไทยให้อยู่คู่สังคมไทยต่อไป.

สัมมาคารวะ

ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของไทย
เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนต่างชาติทั้งหลาย คือความมี
สัมมาคารวะ สัมมา หมายถึง ที่ดีที่ชอบ คารวะ หมายถึง เคารพ สัมมนา
คารวะ หมายถึง ให้ความเคารพคารวะที่ดีที่ชอบ คือที่งดงามเหมาะสมต่อผู้
เกี่ยวข้องทั้งหลายทั้งปวง นี่คือขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ซึ่งเป็นที่ภาค
ภูมิใจอย่างยิ่ง ควรได้รับการรักษาให้ดำรงอยู่
ยั่งยืนตลอดไป การแสดงสัมมาคารวะนั้น แม้จะเหมือนเป็นการ
ยกผู้ได้รับว่าสูง และผู้ให้ว่าต่ำ แต่ที่จริงมิได้เป็นเช่นนั้น ผู้แสดง
สัมมาคารวะนั่นเอง เป็นผู้ประกาศความสูงของตนให้ปรากฏแก่ตาผู้รู้ทั้งหลาย ผู้
ได้รับมีฐานะ อย่างไรก็คงอยู่ในฐานะเดิม ไม่อาจสูงขึ้นได้เพราะ
สัมมาคารวะที่ได้รับ สัมมาคารวะเป็นกรรมดี ผลดีจึงเกิดแก่ผู้ทำ
แม้มีความรู้สึกไม่อยากจะแสดงสัมมาคารวะเมื่อใด ก็ควรนึกถึงความจริงนี้
ไม่มีใครไหนอื่นจะได้รับผลดี จากการแสดงสัมมาคารวะ
นอกจากเจ้าตัวเองเท่านั้น

"กรับเสภา"

โดยอาจารย์ศิริ วิชเวช

"กรับเสภา" เป็นเครื่องดนตรีประเภทหนึ่ง ใช้ตีกระทบกันเป็นจังหวะประกอบการขับเสภา[1] ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าการนำกรับเข้ามาประกอบการขับเสภามีมาแต่เมื่อใด แต่สันนิษฐานได้ว่าคงมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะปรากฏหลักฐานในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่ามีพนักงานกรอกรับกลบเสียงไขพระวิสูตร และถือว่าเป็นเสียงที่เป็นมงคล ต่อมาได้นำกรับมาใช้ประกอบในการขับเสภา จึงเรียกว่า "กรับเสภา"

การขับเสภาก็คือการเล่านิทาน แตกต่างกันที่การขับเสภา เป็นลักษณะการนำนิทานมาผูกเป็นกลอนสำเนียงที่ใช้เล่าไว้ขับเป็นลำนำ และใช้ขับกันในเรื่องขุนช้างขุนแผนเรื่องเดียว สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า เหตุที่มีคนคิดขับเสภาขึ้นแทนการเล่านิทานก็ด้วยเหตุผลที่ว่า "เล่านิทานฟังกันนานเข้าออกจะอืด จึงมีคนคิดจะเล่าให้แปลก โดยกระบวนแต่งเป็นกลอนว่าให้คล้ายกันให้น่าฟังกว่าที่เล่านิทานอย่างสามัญประการ 1 เมื่อเป็นบทกลอนจึงทำนองลำนำตามวิสัยการว่าบทกลอน ให้ไพเราะกว่าการเล่านิทานอีกประการ 1 ส่วนสาเหตุที่การขับเสภามีเฉพาะเรื่องขุนช้างขุนแผนเรื่องเดียว ทรงสันนิฐานว่า "คงจะเป็นด้วยนิทานเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นเรื่องที่ชอบกันแพร่หลายในครั้งกรุงเก่ายิ่งกว่านิทานเรื่องอื่น ๆ ด้วยเป็นเรื่องสนุกจับใจ แลถือกันว่าเป็นเรื่องจริง" (สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ , **"เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน"**,2513 หน้า 3) ส่วนเหตุผลที่นำกรับเสภามาประกอบการขับเสภาก็น่าจะด้วยเหตุที่การกรอกรับ ถือเป็นสิ่งที่เป็นมงคล ส่วนการขับก็นิยมขับกันในงานที่เป็นมงคล เมื่อกรอกรับประกอบด้วยก็จะเป็นมงคลยิ่งขึ้น และน่าฟังมากขึ้นด้วย ต่อมาเมื่อการกรอกรับประกอบการขับเสภาได้รับความนิยม จึงมีผู้ค้นคิดวิธีการกรอกรับเป็นลักษณะต่าง ๆ มีจังหวะและเสียงแตกต่างกันไปจนเป็นแบบแผนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

<u>ลักษณะวิธีการกรอกรับเสภา</u>

การกรอกรับหรือขยับกรับเป็นลักษณะการทำให้ไม้กระทบกันเป็นเสียงต่าง ๆ ตามจังหวะหน้าทับ วิธีการขยับกรับเสภาตามแบบแผนของหมื่นขับคำหวาน (เจิม นาคะมาลัย) จำแนกตามลักษณะวิธีการขยับกรับเป็นไม้ต่าง ๆ ดังนี้

1. ไม้ไหว้ครู คือ ไม้ที่ใช้ตีประกอบการ ไหว้ครูเสภา มี 2 ลักษณะคือ
   - 1.1 ไม้ที่ใช้ตีเลียนแบบหน้าทับปรบไก่สามชั้น และทำนองที่ขับซึ่งต่างจากการขับเสภาทั่วไป
   - 1.2 ตีตามลักษณะหน้าทับพิเศษ เฉพาะไหว้ครูเสภา แต่ครูเสภาบางท่านใช้หน้าทับปรบไก่ 2 ชั้น
2. ไม้กรอ คือ การกรอกระทบให้เกิดเสียงต่อเนื่อง
3. ไม้สกัด คือ การกรอกระทบ สอดรับกันเป็นช่วง ๆ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ
   - 3.1 ไม้สกัดสั้น เป็นการกรอกกระทบสอดรับกับการขับเป็นจังหวะสั้น
   - 3.2 ไม้สกัดยาว เป็นการกรอกระทบสอดรับกับการขับเป็นจังหวะยาว
4. ไม้รบ คือ การกรอกระทบให้เป็นจังหวะเท่า ๆ กันโดยตลอด สอดรับกับการขับ มีลักษณะการกรอต่าง ๆ กัน เป็น 5 ไม้[2] ดังนี้คือ

---

[1] *การขับเป็นการเปล่งเสียงออกไปอย่างเดียวกับการร้อง แต่การขับมักใช้ทำนองที่มีความยาวไม่แน่นอน การเดินทำนองเป็นแนวทางเท่านั้น และถือถ้อยคำเป็นสำคัญ ทำนองต้องน้อมเข้าหาถ้อยคำ เช่น ขับเสภา (มนตรี ตราโมท, ศัพท์สังคีต, 2)*

[2] *เดิมไม้รบมีเพียง 4 ไม้ ภายหลัง อาจารย์ศิริ วิชเวช นำวิธีการกรอกรับเสภาที่สืบทอดมาจากพระยาเสนาะ ดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ในไม้ที่มีลักษณะพิเศษ ตีลากจังหวะ มารวมอยู่ในกลุ่มของไม้รบของหมื่นขับคำหวาน (เจิม นาคะมาลัย) เป็นไม้รบที่ 5 แล้วให้ชื่อว่า "ถอดไม้เดิน" (อาจารย์ศิริ วิชเวช ศึกษาไม้รบนี้จากนายคงศักดิ์ คำศิริ)*

วิถีชีวิตไทย

สองมือที่กุมไถจับคราด สองมือที่ประคองเคียวเกี่ยวข้าว
คือสองมือที่กระพุ่มพนมน้อม ดั่งรวงข้าวที่โค้งค้อมลง
ขอบคุณแผ่นดิน คือวิถีแห่งอารยธรรมไทย สร้างชีวิตวิญญาณไทย
ให้กลายเป็นวัฒนธรรม ตราบเท่าทุกวันนี้ เคารพธรรมชาติ
เคารพการทำงาน และเคารพตัวเองได้
คือคุณสมบัติที่ดีเลิศของความเป็นไทย

ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ
เอกราช เอกลักษณ์ เอกศักดิ์ศรี
เป็นคันฉ่องส่องความงามและความดี
เป็นโคมฉายช่วยชี้วิถีชน

"ดนตรีไทยไร้รสหรือ"

ร.ต.สุวิทย์ แก้วกระมล ร.น.

ขอย้อนเวลากลับเข้าอดีตสักยี่สิบปี มีผู้ที่ผมเคารพนับถือท่านหนึ่งคือ ท่านศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ผู้ที่ทรงคุณ วิทยากรชั้นปรมาจารย์ของดนตรีไทย ซึ่งผมได้มีโอกาสเป็นสมาชิกคนหนึ่งในวง "ดร.อุทิศ แนะดนตรีไทย" ของท่านซึ่งท่านได้เป็นผู้ส่งเสริมงานดนตรีไทยอย่างจริงใจและจริงจังมาโดยตลอดจนถึงแก่กรรม ตลอดเวลาที่ผมได้ไปร่วมแสดงกับท่าน ทั้งทางโทรทัศน์และไปแสดงตามสถาบันต่าง ๆ ผมจะได้ยินท่านปลุกจิตสำนึกความเป็นคนไทยกับผู้ชมผู้ฟังโดยตลอด

มีคำพูดของท่านอยู่ตอนหนึ่ง ซึ่งจับใจผมมาตลอดและท่านมักจะพูดอยู่เสมอว่า "ไปเมืองแขกก็ได้ยินแต่เพลงแขก ไปเมืองญี่ปุ่นก็ได้ยินแต่เพลงญี่ปุ่น ไปเมืองฝรั่งได้ยินแต่เพลงฝรั่ง แต่อยู่เมืองไทยเปิดวิทยุฟังทีไรก็ได้ยินแต่เพลงฝรั่ง จะเห็นได้ว่าคำพูดนี้ยังทันสมัยอยู่และก็เป็นจริงอย่างที่กล่าวไว้เมื่อผมได้มีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศหลายประเทศ เพื่อไปแสดงดนตรีไทยร่วมกับวงฟองน้ำ ได้พบได้เห็นก็เป็นไปอย่างที่ท่านกล่าวไว้ทั้งสิ้น ไปถึงเมืองไหนก็ได้ยินแต่เพลงภาษานั้น เพราะนั่นเป็นสิ่งที่บอกถึงวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ ทั้งสิ้นลองหันกลับมามองเมืองไทยของเรา ปัจจุบันนี้พ.ศ. 2530 แล้ว เปิดโทรทัศน์ดูแทบจะหาดูรายการดนตรีไทยอย่างเต็มที่นานทีจะมีให้ดูสักครั้ง ยิ่งรายการทางวิทยุด้วยแล้วหาฟังแทบจะไม่ได้เอาเสียเลยเมื่อก่อนตอนเที่ยงวันจะมีให้ฟังรู้สึกว่าจะเป็นรายการ "รื่นรสดนตรีไทย" จัดโดยคุณสุจิต ดุริยปราณีต แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีให้ฟังเสียแล้ว คุณหมอพูนพิศ อมาตยกุล ก็เห็นเคยจัดแต่เดี๋ยวนี้ก็ไม่มีเช่นกันขณะนี้วงการดนตรีไทยได้ขาดการส่งเสริมและเผยแพร่ไปแล้วหรือ

ผมได้เคยรับทราบมาว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะขาดผู้ที่สนับสนุน พูดง่าย ๆ ก็คือ ขาดสปอนเซอร์นั่นเอง ถ้าจะเหมาเอาว่าขาดการสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชนก็เห็นจะได้ สำหรับภาคเอกชนก็ต้องเห็นใจเขาที่ไม่สนับสนุนด้านเงินทุนเพราะในเชิงธุรกิจแล้ว เขามองว่าให้คุ้มค่าเพราะมีผู้ฟังน้อยไม่ค่อยมีคนสนใจ กลุ่มเป้าหมายโฆษณาต่ำคนที่จัดรายการก็เลยต้องถอยรามือไป ส่วนภาครัฐทางด้านสื่อสารด้านนี้มองดูหมิ่นดนตรีไทยมาก ถึงแม้ว่ามีนโยบายและจัดสรรเวลาให้ก็ทำแบบไม่จริงใจและไม่จริงจัง คือเอาเวลาที่ไม่มีใครเขาจะดูจะฟังแล้วนั่นแหละมาให้หรือจะว่าไม่จริงก็ลองดูซิ เอารายการดนตรีไทยไปเล่นเกือบสองยามแล้วจะมีคนฟังสักกี่คน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเขาก็มองข้ามไป วิทยุก็มีคลื่นสถานีเสียถี่ยิบ สถานีที่จัดรายการดนตรีไทยก็น้อย กว่าจะหาคลื่นเจอก็โดนรายการอื่นชิงตัดหน้าไปเสียก่อน ยิ่งถ้าเป็นระบบเอเอ็มละก็ต้องตะแคงหูฟังกันทีเดียว

อีกอย่างหนึ่งมักจะได้ยินผู้ที่ไม่ค่อยจะรู้แต่ทำตัวว่ารู้วิจารณ์ว่าดนตรีไทยไม่มีการพัฒนาไม่เห็นจะมีเพลงใหม่ ๆ เล่นกันเลย ได้ฟังทีไรก็เพลงเก่าโบราณมาเล่นเสียทุกทีร่ำไป อันข้อนี้ต้องเรียนให้ทราบว่าไม่ได้เป็นเช่นนั้นดอก ครูดนตรีไทยที่มีความรู้ความสามารถในปัจจุบันให้แต่งเพลงไทยขึ้นมาใหม่อยู่เรื่อย ๆ จะขอยกตัวอย่างเช่น ครูประสิทธิ์ ถาวร, ครูสุพจน์ โตสง่า, ครูอุทัย แก้วละเอียด, ครูสำราญ เกิดผล และยังมีอีกมากที่ไม่ได้กล่าวถึง ผลงานที่ครูเหล่านี้แต่งขึ้นไม่มีโอกาสที่จะได้เผยแพร่เพราะไม่มีบุคคลที่จะนำเสนอต่อสาธารณชนแต่ก็ได้บรรเลงในหมู่ลูกศิษย์เท่านั้น อันนี้ก็เกี่ยวไปกับงานด้านส่งเสริมอีกนั่นแหละ

เมื่อเป็นกาลฉะนี้แล้ว พวกเรานี้แหละที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจกันส่งเสริมดนตรีไทยของเราให้เจริญต่อไปจะไปเรียกร้องกับใครก็ยากเต็มที อย่าได้เอาดนตรีไทยมาเป็นงานอนุรักษ์โดยเด็ดขาด เพราะตามความคิดของผมแล้ว การอนุรักษ์เป็นการเก็บรักษาของที่เสื่อมโทรมหรือใกล้จะสูญพันธุ์ ให้อยู่ในสภาพนั้นหรือดีขึ้น ดนตรีไทยเรายังไม่ถึงขั้นนั้นดอก แต่เราควรต้องส่งเสริมด้วยการสืบสานที่ดีระลึกอยู่ตลอดเวลาว่า

มหาวิทยาลัยบูรพากับนักดนตรีไทยภาคตะวันออก

ชูชาติ พิณพาทย์

ดนตรีไทยเป็นศิลปะและวัฒนธรรมที่คนไทยสร้างขึ้นไว้โดยมีการรักษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์จนปัจจุบันถือได้ว่าดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมประจำชาติและยังเป็นวิชาชีพของคนไทยที่มีระบบและระเบียบยึดถือปฏิบัติกันมาทำให้ดนตรีไทยมีความประณีตที่ละเอียดอ่อนจนเกิดความงามที่จัดได้ว่ามีสุนทรียะจนเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ที่พบเห็นโดยเฉพาะกลุ่มที่ศึกษาดนตรีไทยจะมีความหลงใหลกับเสียงดนตรีเมื่อได้ยินได้เห็นที่ไหนก็จะแวะเวียนไปดูเพราะดนตรีไทยนั้นจะมีทั้งโศก,เศร้า,สนุกสนาน,รื่นเริงและยังมีสำเนียงชาติต่าง ๆ อีกจัดได้ว่าดนตรีนั้นเป็นดนตรีบริสุทธิ์

การพัฒนาดนตรีนั้นมีการพัฒนากันทั่วโลกดนตรีแถบยุโรปก็มีการพัฒนาดนตรีกันอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกมีคำเรียกชื่อดนตรีว่า "ดนตรีสากล" และเรียกชื่อดนตรีไทยว่า "ดนตรีไทย" ถ้าเรียกชื่อเพลงจะเรียกว่า "เพลงไทยเดิม" "เพลงสากล" การพัฒนาดนตรีสากลนั้นมีทั้งข้อดีข้อเสีย ข้อดีคือสามารถดึงดูดความสนใจกลับกลุ่มคนได้มากโดยเฉพาะเยาวชนและวัยรุ่น นอกจากจะได้คนหมู่มากแล้วยังทำให้ประหยัดผู้บรรเลงและประหยัดค่าใช้จ่ายข้อเสียก็คือผู้ที่ได้รับฟังดนตรีจะได้รับแต่เสียงดนตรี ที่แปลงจากกระแสคลื่นไฟฟ้าออกมาเป็นเสียงดนตรีเพราะเครื่องดนตรีประเภท key board ใหม่ ๆ ปัจจุบันสามารถทำเสียงเครื่องดนตรีได้หลายชนิดและยังทำเครื่อง Percussion ได้อีกเมื่อเครื่องดนตรีชนิดเดียวสามารถบรรเลงได้ทั้งวงทำให้เสียงดนตรีที่ออกมานั้นเป็นเสียงที่ไม่บริสุทธิ์เพราะเครื่องดนตรีที่ได้รับการพัฒนามานั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับการพัฒนามาเพื่อธุรกิจ อันเป็นการทำลายดนตรีโดยสิ้นเชิง เหตุดังกล่าวทำให้ผู้ที่ต้องการศึกษาดนตรีและผู้ที่ต้องสัมผัสดนตรีอันแท้จริงต้องการที่จะค้นหาดนตรีอันบริสุทธิ์ เป็นที่น่าดีใจและโชคดีสำหรับดนตรีไทย ที่บรรพบุรุษไทย รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดนตรีไทยไว้เป็นอย่างดี

ยุคโลกาภิวัฒน์ เป็นยุคที่ประเทศทั่วโลกสามารถสื่อสารได้รวดเร็วทำให้โลกแคบลง ดนตรีไทยจึงมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง และมีการนำดนตรีไทยกับดนตรีสากล มาประยุกต์เข้าด้วยกัน ทำให้ดนตรีไทยเป็นที่รู้จักแก่ชาวต่างชาติ ได้รับความนิยมจนได้รับเชิญไปแสดงยังต่างประเทศ นับว่าดนตรีไทยได้พัฒนามาอย่างถูกต้อง ถึงแม้ดนตรีไทยจะประสบความสำเร็จเพียงใดแต่ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จคือนักดนตรีไทยหรือผู้ที่นำดนตรีไทยไปประกอบวิชาชีพรับจ้างตามงานต่าง ๆ นักดนตรีไทยเหล่านี้ได้มีการถ่ายทอดดนตรีให้กับบุตร-หลาน และผู้ที่สนใจทั่วไป เมื่อผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็นำความรู้ความสามารถมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่นงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ก็จะมีกลุ่มพวกนี้เข้ามาร่วมบรรเลงดนตรี ทำให้ได้พบ ได้เห็นกลุ่มนิสิต, นักศึกษา ที่ร่วมบรรเลงดนตรีไทยด้วยกัน ทำให้เกิดการพัฒนาดนตรีในทางที่ดี แต่ยังมีนักดนตรีอีกมากที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาและไม่มีการพัฒนาดนตรี นักดนตรีเหล่านี้ยังไปบรรเลงดนตรีตามงานตามสถานที่ต่าง ๆ อยู่ไม่ใช่นักดนตรีจะไม่พัฒนา เป็นเพราะนักดนตรีเหล่านั้นต้องการครูคอยแนะนำเพราะแต่เดิมวิชาชีพดนตรีไทย

กลุ่มผู้สำรวจ

ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.เป็นหัวหน้าวงหรือลูกวงปี่พาทย์ (ไทย-มอญ) หรือเครื่องสาย

2.รับจ้างเล่นดนตรีไทยเป็นอาชีพ

3.เป็นผู้มีความรู้และสามารถปฏิบัติดนตรีไทยจนเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักดนตรีไทย

4.เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลอื่นซึ่งเป็นนักดนตรีอาชีพมาก่อน

5.จะต้องเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ๆ สำรวจไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยสามารถตรวจสอบได้

6. จะต้องมีอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป

จังหวัดที่ทำการสำรวจ

จังหวัดในภาคตะวันออกทั้งหมดได้แก่

1. จังหวัดชลบุรี
2. จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. จังหวัดระยอง
4. จังหวัดจันทบุรี
5. จังหวัดตราด
6. จังหวัดปราจีนบุรี
7. จังหวัดนครนายก
8. จังหวัดสระแก้ว

พื้นที่ทุกอำเภอ-ตำบลในจังหวัดภาคตะวันออก

จุดประสงค์ในการสำรวจนักดนตรีไทย

1. รวบรวมนักดนตรี จัดทำทำเนียบนักดนตรีภาคตะวันออก
2. ทราบปัญหาและความต้องการของนักดนตรีไทยในภาคตะวันออก
3. ให้ความรู้ความเข้าใจในการฝึกดนตรีไทยอย่างถูกวิธี
4. ช่วยส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านให้พัฒนาเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทยของทบวงมหาวิทยาลัย
5. สามารถนำความรู้ความสามารถในบริการได้อย่างถูกต้อง
6. เพื่อส่งเสริมให้ดนตรีไทยมีความเป็นมาตรฐานสากล
7. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาดนตรีไทยในภาคตะวันออกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง
8. มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นจุดศูนย์กลางของดนตรีไทยในภาคตะวันออก
9. ทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

สภาพดนตรีไทยในจังหวัดชลบุรี

ดนตรีไทยในจังหวัดชลบุรี เป็นเขตที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ทำให้มีการถ่ายทอดและสะสมเรื่องวัฒนธรรมของดนตรีคล้ายกัน มีความสัมพันธ์ไปมาหาสู่กับครู และนักดนตรีทางกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น นายชฎิล นักดนตรี ได้มารับราชการที่มหาวิทยาลัยบูรพา ได้มีส่วนช่วยเผยแพร่ดนตรีไทยจนมีลูกศิษย์ที่เป็นทั้งนิสิต นักศึกษา และเป็นนักดนตรีมากมาย นับว่าท่านเป็นบุคคลที่น่ายกย่องอีกด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างนายสงบ ทองเทศ กับนักดนตรีที่มีความรู้ทางด้านตีระนาดเอกกับครูประสงค์ พิณพาทย์ ความสัมพันธ์ระหว่างนายสุพจน์ โตสง่า กับวงทนงศิลป์ (พัทยา) ความสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลกระทบให้นักดนตรีรุ่นใหม่ ๆ มีความสามารถทางด้านดนตรีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกันนักดนตรีในจังหวัดชลบุรียังได้ฝึกหัดกับนักดนตรีในกรุงเทพฯ แต่เดิมนักดนตรีในจังหวัดชลบุรีมีจำนวนไม่มากและนักดนตรีไทยส่วนมาก นอกจากจะรับงานบวชนาค งานศพ ฯลฯ แล้วยังไปบรรเลงประกอบลิเกด้วย เพราะในจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดชลบุรี มีคณะลิเกเป็นจำนวนมาก ทำให้คณะลิเกต่างก็จองตัวนักดนตรีจนนักดนตรีบางคนมีครอบครัวกับลิเกจนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังมีวิชาชีพทางดนตรีอยู่ บางครอบครัวก็จะรับงานทั้งลิเกและปี่พาทย์ เช่น วงปี่พาทย์ ผู้ใหญ่ถาวร แสงจิต วงปี่พาทย์และละครของนายบุญช่วย เสียงเสนาะ จังหวัดชลบุรีเป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจที่ดี และยังมีวัฒนธรรมที่นิยมดนตรีไทยไปประกอบพิธีทางศาสนา พิธีอย่างหนึ่งที่ไม่เหมือนกับที่อื่นคือ พิธีสังคายนา พิธีดังกล่าวเป็นการนำเอากระดาษมาเขียนชื่อผู้ตาย และใส่ไปในโลงศพ ทำพิธีเหมือนงานศพทั่วไปและนิยมนำปี่พาทย์มาบรรเลง พิธีนี้นิยมกันมากในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี นอกจากนักดนตรีไทยจะมีงานมากและราคาค่าปี่พาทย์และค่าแรงก็ดีกว่าที่อื่นเมื่อเป็นเช่นนี้นักดนตรีไทยกลุ่มหนึ่งจะมาจากจังหวัดอื่น โดยเฉพาะเทศบาลเมืองพัทยา จะมีนักดนตรีมาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพ ฉะเชิงเทรา และ ปทุมธานี

35. นางลัดดา	สืบญาติ	ต.มาบโป่ง	48. นายสุรพล	ศรีราสวัสดิ์	ต. หนองปรือ
36. นายวัย	เหลืองอ่อน	ต.ไร่หลักทอง	49. นายสุรพล	บุญศรีอนันต์	ต.โป่งปักดง
37. นายวิเชียร	เอมเปีย	ต.หนองขยาด	50. นายสุรชัย	เรืองเดช	ต.หนองตำลึง
38. นายวรรณพต	การุณกรณ์	ต.ตะเคียนเตี้ย	51. นายสุนทร	แก้วแจ่ม	ต.บางเสร่
39 นายวงค์กร	เปี่ยมระลึก	ต.หนองปรือ	52. นายสงบ	ทองเทศ	ต.บางพระ
40. นายวินัย	ศรีบัวงาม	ต.หนองปรือ	53. นายสถาพร	สุนทรจิรวัฒน์	ต.ทุ่งสุขลา
41. นายวันชัย	แสนงาม	ต.หนองปรือ	54. นายสมเกียรติ	บุญนาค	ต.บ้านเก่า
42. นายศิริ	ภู่ทอง	ต.บางพระ	55. นายสว่าง	รักษาทรัพย์	ต.หนองปลาไหล
43. นายศรีสุข	สืบญาติ	ต.มาบโป่ง	56. นายสิงห์	บุญก่อ	ต.หนองปลาไหล
44. นายสุวัฒน์	ธาตุทอง	ต.บางปลาสร้อย	57. น.ส.สุภาง	คงประเสริฐ	ต.แสนสุข
45. นายสุเทพ	บุญจำเริญ	ต.นาจอมเทียน	58. นายเอนก	นฤหงส์	ต.วัดหลวง
46. นายสุชาติ	รวยรัตน์	ต.บางพระ	59. นายอดิศักดิ์	คงประเสริฐ	ต.แสนสุข
47. นายสุพจน์	สุขสายชล	ต.นาเกลือ	60. นายอนันต์	ทรงพล	ต.หนองปรือ

รายชื่อนักดนตรีในจังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรานิยมนำวงดนตรีไทยไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาและนิยมนำลิเกไปแสดงในงานต่าง ๆ ทำให้มีนักดนตรี และคณะลิเกมาก ทำให้ธุรกิจทางด้านปี่พาทย์ และลิเกเฟื่องฟูมาก จากการสำรวจครั้งนี้ สิ้นสุด วันที่ 22 มีนาคม 2539 มีจำนวนนักดนตรี 79 คน รายชื่อดังนี้

1. นายคำรพ	วัฒนพันธ์	ต.ท่าทองหลาง	41.นายพรทิพย์	สุภาวกุล	ต.หน้าเมือง
2. นายจำลอง	จั่นแก้ว	ต.เทพราช	42.นายภุนุพงษ์	เจริญสมสกุล	ต.หนองบัว
3. นายจรุณ	จั่นแก้ว	ต.เทพราช	43.นายมนตรี	วงกำภู	ต.ดงน้อย
4. นายจำรัส	โอสถพรหมมา	ต.หน้าเมือง	44.นายมนัส	บิรบูรณางกุร	ต.หน้าเมือง
5. นายฉวน	สุขผึ้ง	ต.เทพราช	45.นายมนูญ	โคปาก	ต.ดงน้อย
6. นายฉัตรชาย	เรืองศรี	ต.สองคลอง	46.นายเลียม	ชมชื่น	ต.ก้นแก้ว
7. นายชำนาญ	วงศ์อินทร์	ต.หนองยาว	47.นายวิเชียร	พยุงพงค์	ต.ดงน้อย
8. นายชำนิ	นิ่มมงคลศิลป์	ต.หนองตีนนก	48.นายวิเชียร	นพพวง	ต.ดงน้อย
9. นายชุม	เอี่ยมพิพัฒน์	ต.คลองเคลื่อน	49.นายวิรัช	มนทิราลัย	ต.บางปะกง
10.สิบเอกชัยยศ	ร่มโพธิ์ทอง	ต.หน้าเมือง	50.นายวิรัตน์	ศิริเพชร	ต.โสธร
11.นายเชื้อ	ดุลคณิต	ต.ดงน้อย	51.นายวรกาญ	ชัยงาม	ต. โสธร
12.นางชื่น	สว่างแสง	ต.ดอนทราย	52.นายศุภชัย	บุญยะหุตานนท์	ต.โสธร
13.นายดำรงค์	ร่มโพธิ์ทอง	ต.หน้าเมือง	53.นายเสนาะ	ปางพรหม	ต.ดงน้อย
14.นายทองอยู่	นุชกำแหง	ต.ดอนทราย	54.นายเสริม	ดุลคณิต	ต.ดงน้อย
15.นายทองอยู่	สิทธิ	ต.หัวสำโรง	55.นายสุขสันต์	ปางพรหม	ต.ดงน้อย
16.นายธงชัย	ศรีเสม	ต.บ้านช่อง	56.นายสายัณต์	เอี่ยมสะอาด	ต.ศาลาแดง
17.นายน้อม	ธีระดิษฐ์	ต.ต้นแก้ว	57.นายสายัณต์	เจริญสมสกุล	ต.หนองบัว
18.นายนพเกล้า	กิมเฮงหลี	ต.บ้านโพธิ์	58.ผ.ญ.สายหยุด	เนตรศรี	ต.บางกระไห
19.นายบุญชู	เกิดใจตรง	ต.บางเตย	59.นายสำอางค์	ฝนเจริญ	ต.บางสวน
20.นายบุญเลิศ	กิมเฮงหลี	ต.สนามจันทร์	60.นายเสนาะ	ป้อมประสิทธิ์	ต.โสธร
21.นายบุญเสริม	ออมสิน	ต.โสธร	61.นายเสถียร	ม่วงศรี	ต.หนองจอก
22.นายบุญนะ	บุญจันทร์	ต.หนองตีนนก	62.นายสมมิตร	วงค์กำภู	ต.ดงน้อย
23.นายบุญนะ	ผาสุข	ต.คู้ยายหม	63.นายสมชาย	ทองรวยจริง	ต.หนงอบัว
24.นายบุญสืบ	เจริญสมสกุล	ต.หนองบัว	64.นายสมศักดิ์	สว่างวงค์	ต.โสธร
25.นายบุญทัน	เอื้อเทียน	ต.ก้อนแก้ว	65.นายสมภพ	รวงผึ้ง	ต.สองคลอง
26.นายบุญโถ	เรืองจันทร์	ต.สิงห์โตทอง	66.นายสมหมาย	ศิริวรา	ต.วัดสำโรง
27.นายประทีป	หมอกเจริญ	ต.ดอนทราย	67.นายสมหมาย	เพชรรัตน์	ต.สองคลอง
28.ผ.ญ.ประเสริฐ	อัมพร	ต.สองคลอง	68.นายสมยส	กิมเฮงหลี	ต.ดอนทราย
29.นายประทุม	เฉยเจริญ	ต.หน้าเมือง	69.นายสุพจน์	ภูทอง	ต.สองคลอง
30.นายประคอง	วงษ์กันทราซัย	ต.ดงน้อย	70.นายสนม	วงค์วัด	ต.คลองบ้านโพธิ์
31.นายประทาน	เอื้อนเทียน	ต.ก้อนแก้ว	71.นายสวง	กระทิโก	ต.ดงน้อย
32.นายประสิทธิ์	พรมศาสตร์	ต.สองคลอง	72.นายสนุ่น	วิราศรี	ต.บ้านช่อง
33.นายประสิทธิ์	ทองรวยจริง	ต.หนองบัว	73.นายเสรี	นุชกำแหง	ต.ดอนทราย
34.นายประพจน์	ดุษดี	ต.พนม	74.นายสำรวย	สุรารักษ์	ต.หัวสำโรง
35.นายประมวล	ชมชื่น	ต.ท่าข้าม	75.นายสังเวียน	ทักษิณ	ต.โสธร
36.นายเผชิญ	ลูสวัสดิ์	ต.พนม	76.หรรษา	เก๊อะเจริญ	ต.บางปะกง
37.นายไพบูลย์	ธีระสนทรไท	ต.บางเสาธง	77.นายหริ่ม	ศรีเกษม	ต.บ้านช่อง
38.นายไพฑูรย์	รมผึ้ง	ต.สองคลอง	78.นายอาคม	บางพรหม	ต.ดงน้อย
39. ผ.ญ.พยนต์	เอี่ยมสะอาด	ต.ศาลาแดง	79.นายเฮง	รวงผึ้ง	ต.สองคลอง
40.นายเพชรรัตน์	กอโง่ง	ต.หนองบัว			

รายชื่อนักดนตรีไทยในจังหวัดระยอง

รายชื่อนักดนตรีไทยในจังหวัดระยองที่รวบรวมไว้ในครั้งนี้นับว่ามีจำนวนมากจากการสอบถามในพื้นที่ตำบลต่างๆ สามารถรู้จักนักดนตรีเป็นอย่างดี ในการสำรวจครั้งนี้สิ้นสุดวันที่ 10 มกราคม 2539 มีจำนวนนักดนตรีทั้งหมด 48 คน โดยมีชื่อดังนี้

1. นายแกร่ง	แย้มกลีน	ต.ตะพง
2. นายกระเสณ	กระจ่างแจ้ง	ต.ตะพง
3. นายกรุด	สัตย์ซื่อ	ต.ชุมแสง
4. นายไข่	สมุทรคีรี	ต.ตะพง
5. นายขยาย	สุพรรณวงศ์	ต.บ้านนา
6. นายจำนงค์	เรียมทอง	ต.ตะพง
7. นายจักร์	ปกป้อง	ต.วังหว้า
8. นายเจริญ	เจริญมี	ต.คลองปูน
9. นายเชือน	เกษรเจริญ	ต.กระแสบน
10.นายชุมพล	กาญจนเกตุ	ต.พนานิคม
11.นายชลอ	เมตตา	ต.บ้านนา
12.นายณรงค์	หาญยุทธ	ต.ชากพง
13.นายทองหล่อ	เกิดผล	ต.วังจันทร์
14.นายทองหล่อ	รัตนวิจิตร	ต.ชากโดน
15. นายนิคม	จุลหา	ต.พนานิคม
16.นายบุญยัง	ดำรงชีพ	ต.เชิงเนิน
17.นายบุญเหลือ	การะเกตุ	ต.ทางเกวียน
18.นายบุญเลิศ	เข็มคำ	ต.พนานิคม
19.นายประชุม	ขมหวาน	ต.บ้านค่าย
20.นายประชุม	ธรรมสุนทร	ต.บ้านแลง
21.นายปะดิษฐ์	สิงห์ทอง	ต.ทางเกวียน
22.นายดำเนิน	แย้มกลิ่น	ต.ตะพง
23.นายพนม	ไทยพานิช	ต.แกลง
24.นายพยง	จันทร์ดี	ต.กร่ำ
25.นายไพรัช	รัตนวิจิตร	ต.ชากโดน
26.นายมนเทียร	ไชยรัตน์	ต.ตะพง
27.นายมานัส	ก้องเสนาะ	ต.ชากโดน
28.นายมนูญ	ไกรสิทธิ์	ต.บ้านฉาง
29.นายยิ่งสยาม	มาอ่อน	ต.ห้วยทับมอญ
30.นางรุ่งรัตน์	ทับพราธินท์	ต.บ้านแลง
31.นางศิริพรรณ	พรมรักษา	ต.ชากพง
32.นางสวัสดิ์	สุนทรนัฏ	ต.เชิงเนิน
33.นายสมบัติ	ศรีธาราม	ต.เชิงเนิน
34.นายสมพร	พรหมรักษา	ต.เชิงเนิน
35.นายสมพงษ์	กลิ่นนาค	ต.พนานิคม
36.นายสพโชค	สวัสดิ์ล้น	ต.ตะพง
37.นายสงกรานต์	เพ็ชรฉกรรจ์	ต.นาตาขวัญ
38.นายสนอง	หิรัญรักษ์	ต.บ้านนา
39.นายสุด	ปกป้อง	ต.วังหว้า
40.นายสุชาติ	ถาวรวิระยะนันท์	ต.ป่ายุบใน
41.นายสุนทร	ขมหวาน	ต.พนานิคม
42.		
43.นางสำเริง	ไกรสิทธิ์	ต.บ้านฉาง
44.นายสำราญ	ไกรสิทธิ์	ต.บ้านฉาง
45.นายสังวาล	อัมพรมหา	ต.เชิงเนิน
46.นายแหว	เย็นฉ่ำ	ต.ทุ่งควายกิน
47.นายอโศก	พรมรักษา	ต.ทางเกวียน
48.นายอัคพล	พรมรักษา	ต.ทางเกวียน
49.นายอุดม	คำแหง	ต.ทางเกวียน
50.นายอำนาจ	ม่วงทอง	ต.พนานิคม
51.นางอรุณ	คชรินทร์	ต.บ้านแลง

รายชื่อนักดนตรีไทยในจังหวัดจันทบุรี

รายชื่อนักดนตรีไทยในจังหวัดจันทบุรีจากการสำรวจพบว่า นักดนตรีมีจำนวนน้อยและยิ่งนับวันมีแต่น้อยลงไป จะมีแต่โรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดจันทบุรีมีการส่งเสริมดนตรีมากขึ้น ประการหนึ่งน่าจะมาจากมีวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีทำให้มีผู้สนใจเข้าศึกษาทางโรงเรียนมากกว่าที่จะเป็นนักดนตรี จากการสำรวจครั้งนี้สิ้นสุดลงวันที่ 28 มีนาคม 2539 มีนักดนตรีทั้งหมด 32 คน มีรายชื่อดังนี้

1. นายเจริญ	ผดุงสิน	ต.แสลง	17.นายมะโดด	สุดสงวน	ต.ขลุง
2. นายจอง	หิรัญรังษี	ต.คลอยนารายณ์	18.นายรอน	สังขนาด	ต.คลองนารายณ์
3. นายชง่อน	หงษ์ทอง	ต.พลอยแหวน	19.นายเลื่อน	หิรัญรังษี	ต.คลองนารายณ์
4. นายเช้า	พยัคกุล	ต.ท่าหลวง	20.นายล้วน	สาระเกษ	ต.ท่าหลวง
5. นายเชย	เลขกาญจน์	ต.ท่าหลวง	21.นายวีระศักดิ์	คุ้มเศรณี	ต.วัดใหม่
6. นายชอุ้ม	โพธิพร	ต.ขลุง	22.นายเสรี	ทองเกิด	ต.วัดใหม่
7. นางเทวี	ผดุงสิน	ต.แสลง	23.นายสุริยะ	ประดิษฐวงค์	ต.แสลง
8. นายทองหล่อ	พยัคกุล	ต.ท่าหลวง	24.นายสงกรานต์	เนตรจรัส	ต.เกวียนหัก
9. นายนัทที	พัฒนะผล	ต.เขารัว	25.นายสมหวัง	ผดุงสิน	ต.แสลง
10.นายนิยม	สมบูรณ์	ต.ทุ่งเบญจา	26.นายสวย	หิรัญรังษี	ต.คลองนารายณ์
11.นายบุญเปี่ยม	สุนทร	ต.ท่าหลวง	27.นายสกนธ์	แก้วเก้า	ต.วัดใหม่
12.นายบาง	ถนอมจิตร	ต.หนองบัว	28.นางสาวโสภาพรรณ	นิสสัย	ต.คลองนารายณ์
13.นายบรรหาร	รัตนสุวรรณ	ต.ตะกาดเง้า	29.นายหวล	ยลสวัสดิ์	ต.ท่าหลวง
14.นายบุญมี	นักเสียง	ต.เกาะขวาง	30.นายเอื้อม	ธัญญะชาติ	ต.บางกะจะ
15.นายประสาน	ธัญญะชาติ	ต.บางกะจะ	31.นายอุดม	ไชยผล	ต.คลองนารายณ์
16.นายเพลิน	โพธิชัย	ต.หนองชิ่ม	32.นายอุดม	โฆษจันทร์	ต.วัดใหม่

สภาพดนตรีไทยในจังหวัดปราจีนบุรี

สภาพดนตรีไทยในจังหวัดปราจีนบุรี จากการสำรวจนักดนตรีในจังหวัดปราจีนบุรีนักดนตรีไทยได้รับการถ่ายทอดจาก 2 แหล่ง ด้วยกันคือ 1. จากบรรพบุรุษซึ่งเป็นนักดนตรีได้ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน จนเป็นมรดกตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน 2. ศึกษาเล่าเรียนจากวงใกล้บ้านหรือวัด เพราะมีใจรักและชอบอยู่แล้ว จึงเข้าร่วมฝึกจนมีความชำนาญ สำหรับวัดที่ผลิตนักดนตรีเป็นจำนวนมาก หรือประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ นักดนตรีในจังหวัดปราจีนบุรีมาจากวัดหาดสูง อ.กบินทร์บุรี โดยมีครูฝึกชื่อ ครูขวัญ ซึ่งมีลูกศิษย์จำนวนมาก

จากการสำรวจครั้งนี้ยังพบอีกว่า วงปี่พาทย์ในจังหวัดปราจีนบุรี ส่วนมาก จะเป็นเครื่องปี่พาทย์ธรรมดา เพราะเดิมทีเดียว ในงานศพก็ใช้วงปี่พาทย์นางหงษ์ แต่ปัจจุบันนิยมใช้วงปี่พาทย์มอญ จึงทำให้ผู้ที่มีวงปี่พาทย์ ธรรมดา ไม่มีงานทำเพราะไม่มีใครหาหัวหน้าวงส่วนใหญ่ ไม่กล้าลงทุนสร้างเครื่องปี่พาทย์มอญ เพราะว่านักดนตรีหายากมาก นักดนตรีส่วนมากก็อายุมาก เด็กรุ่นใหม่ ไม่นิยมหัดดนตรีกันจึงทำให้วงดนตรีเลิกไปและนักดนตรีในจังหวัดปราจีนบุรีส่วนมากจะมีอาชีพอื่นควบคู่กันไปแทบทุกคน อาชีพที่ทำก็คือ

ตารางแสดงจำนวนนักดนตรีไทยในจังหวัดปราจีนบุรี

อำเภอ	นักดนตรี	หัวหน้าวง	รวม
เมือง	12	10	22
ประจันตคาม	6	3	9
บ้านสร้าง	-	-	-
ศรีมหาโพธิ์	1	2	3
ศรีมโหสถ	-	-	-
กบินทร์บุรี	2	5	7
นาดี	-	-	-
รวม	21	20	41

สภาพดนตรีไทยในจังหวัดนครนายก

สภาพดนตรีไทยในจังหวัดนครนายกเป็นที่นิยมอย่างมาก ทั้งตามโรงเรียนและนักดนตรีไทยจะมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะมีนักดนตรีรุ่นใหม่ ๆ เกิดขึ้นมามากมาย เช่น โรงเรียนนวมราชูปถัมภ์ ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตนักดนตรีได้ดี อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนมีความสามารถพร้อมที่ถ่ายทอดความรู้และโรงเรียนก็ส่งเสริม นักเรียนเมื่อเรียนดนตรีจากโรงเรียนออกไปก็ถือว่ามีคุณภาพด้านดนตรีอย่างมาก เนื่องจากสภาพพื้นที่นครนายกส่วนมากทำนา การรับจ้างเล่นดนตรีค่อนข้างลำบากและค่าแรงถูก นักดนตรีส่วนมากจะมีการติดต่อกับนักดนตรีจังหวัดใกล้เคียง เช่น จ.ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี มีการไปมาหาสู่ร่วมงานดนตรีซึ่งกันและกัน

นอกจากนครนายกจะมีผู้สนใจดนตรีไทยมากแล้ว จังหวัดนครนายกยังเป็นแหล่งผลิตลูกฆ้องหล่อและวงฆ้องไทย ซึ่งพวกนักดนตรีทั่วไปจะนิยมซื้อฆ้องหล่อกันมากเพราะราคาฆ้องหล่อจะถูกกว่าลูกฆ้องตีครึ่งต่อครึ่ง จึงทำให้นครนายกเป็นที่รู้จักสำหรับนักดนตรีทั่วไป

ตารางแสดงจำนวนนักดนตรีไทยในจังหวัดนครนายก

อำเภอ	นักดนตรี	หัวหน้าวงดนตรีไทย	รวม
เมือง	11	6	17
ปากพลี	2	1	3
บ้านนา	8	14	22
องครักษ์	5	3	8
รวม	26	24	50

สภาพดนตรีไทยในจังหวัดสระแก้ว

สภาพดนตรีไทยในจังหวัดสระแก้วนับวันมีน้อยลงไปทุกที ไม่มีการสืบทอดดนตรีกันต่อไปนักดนตรีอยู่ห่างกันมากการไปมาหาสู่ไม่สะดวกการรับงานแต่ละครั้งจะต้องไปอาศัยนักดนตรีจากจังหวัดปราจีนบุรีกว่าจะรวบรวมนักดนตรีได้ครบก็ทำให้เสียเวลาไปมากมายค่าแรงนักดนตรีก็ถูกนักดนตรีไม่เพิ่มขึ้นมีแต่จะเลิกกันไปในสภาพเช่นนี้ทำให้น่าเป็นห่วงมากอาจเป็นเพราะจังหวัดสระแก้ว มีเศรษฐกิจไม่ดีนักเป็นจังหวัดติดชายแดนเขมรทำให้สภาพดนตรีไทยไม่ดีเท่าที่ควร สิ่งที่จะทำได้คือการให้สถานศึกษามีการเรียนดนตรีไทยมีบุคลากรด้านดนตรีไทยและพยายามส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านดนตรีไทยให้มาก ผู้สำรวจยังได้พบกับคุณสุนิสา พรมดำรง ซึ่งอยู่ในจังหวัดสระแก้ว เป็นผู้หนึ่งที่มีความสามารถ และเป็นผู้ที่สร้างสรรค์ดนตรีในจังหวัดสระแก้วได้ดีมากคนหนึ่ง เพราะว่าคุณสุนิสาเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีไทยแทนพ่อ หลังจากคุณพ่อเสียชีวิตปัจจุบันเป็นครูพิเศษสอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนหลายโรงเรียนเช่น โรงเรียนอนุบาลสระแก้ว โรงเรียนคลองหมี โรงเรียนหนองเตียน โรงเรียนทุ่งหินโคน และโรงเรียนท่าแยก นับว่าโชคดีสำหรับจังหวัดสระแก้วที่ได้คุณสุนิสาช่วยเผยแพร่ดนตรีไทยให้ดีขึ้น จากการสำรวจครั้งนี้ยังได้พบกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านปางลาง ตำบลตาพระยาได้ช่วยสำรวจนักดนตรี เพราะเนื่องจากช่วงเวลาที่ไปสำรวจนั้นเป็นช่วงที่มีการทำนา นักดนตรีในหมู่บ้านมีอาชีพทำนาด้วย เช้ามืดจะออกไปทำนาและจะกลับเข้าหมู่บ้านก็มืดอีกนักดนตรีในหมู่บ้านไม่ใช่พวกปี่พาทย์แต่เป็นพวกเครื่องสาย จากการบอกเล่าผู้ใหญ่บ้านว่า เครื่องดนตรีที่เล่นนั้น มีซอด้วง 1 คัน, ซออู้ 1 คัน, ซออี้ 1 คัน, กลองสั้น 1 , จะเข้ 1 ตัว, ขิม 1 ตัว, ฉิ่งฉาบ บางทีก็มีขลุ่ยด้วย วงดนตรีดังกล่าวในหมู่บ้านปางลางเรียกว่า "วงมโหรี" และจากการสำรวจที่ อ.อรัญประเทศได้พบกับวงคณะนายบุญส่งและรับงานดนตรีไทยไปเล่นในงานศพแต่นายบุญส่งจำเป็นต้องไปตามนักดนตรีจากจังหวัดปราจีนบุรีมาเล่นในงานเพราะว่านักดนตรีไทยใน อ.อรัญประเทศมีไม่เพียงพอเล่นเอากว่าจะรวบรวมนักดนตรีได้ก็มืดพอดีจากการสอบถามชาวบ้านส่วนมากจะบอกว่าถ้ามีงานใหญ่ ๆ ก็จะจ้างดนตรีมาจากจังหวัดอื่น

ตารางแสดงจำนวนนักดนตรีไทยในจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	นักดนตรี	หัวหน้าวง	รวม
เมือง	1	2	3
อรัญประเทศ	3	2	5
ตาพระยา	7	2	9
วัฒนานคร	1	1	2
คลองหาด	-	-	-
วังน้ำเย็น	1	1	2
กิ่ง อ.เขาฉกรรจ์	-	-	-
รวม	13	8	21

สรุปการสำรวจนักดนตรีไทย ในภาคตะวันออก

จากการสำรวจนักดนตรีไทยในภาคตะวันออก ทั้งหมด ได้แก่

1.จังหวัดชลบุรี
2.จังหวัดฉะเชิงเทรา
3.จังหวัดระยอง
4.จังหวัดจันทบุรี
5.จังหวัดตราด
6.จังหวัดปราจีนบุรี
7.จังหวัดนครนายก
8.จังหวัดสระแก้ว

พบว่านักดนตรีไทยยังต้องการเป็นนักดนตรีต่อไป และยินดีสนับสนุนกิจกรรมทางด้านดนตรีไทยโดยเฉพาะ กับมหาวิทยาลัยบูรพา และส่วนมากยังต้องการให้มีผู้มีความสามารถทางด้านดนตรีไทย หรือคนที่มีฝีมือทางด้านดนตรีไทย มาจากภาคตะวันออก ที่เป็นห่วงก็คือ นักดนตรีไทยนับวันจะมีน้อยลง ที่จะเพิ่มขึ้นแทบจะหาไม่ได้ และจากการสำรวจครั้งนี้ ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. จังหวัดที่มีความนิยมดนตรีไทยมากที่สุด คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2.จังหวัดที่มีความนิยมดนตรีไทยน้อยที่สุด คือ จังหวัดสระแก้ว
3.จังหวัดที่ได้รับค่าตอบแทนมากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะ อ.เมือง
4.จังหวัดที่ได้รับค่าตอบแทนน้อยที่สุด คือ จังหวัดสระแก้ว
5.นักดนตรีที่ได้มาตรฐานมีจำนวนมากที่สุด คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา
6.นักดนตรีที่ได้มาตรฐาน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ จังหวัดสระแก้ว
7.จำนวนนักดนตรีไทยที่มีมากที่สุด คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา
8.จำนวนนักดนตรีไทยที่มีน้อยที่สุด คือ จังหวัดตราด
9.จำนวนวงดนตรีไทยที่มีมากที่สุด คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา
10.จำนวนวงดนตรีไทยที่มีน้อยที่สุด คือ จังหวัดสระแก้ว

และยังพบว่านักดนตรีไทย ภาคตะวันออกยังรักษาระดับเสียงของดนตรีไทยไว้เป็นอย่างดี และในภาคตะวันออกยังมีนักดนตรีที่ทำเครื่องดนตรีไทย จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่ว คือ

จังหวัดชลบุรี ครูเอื้อ ฉัตรเฉลิม ผู้ผลิตจะเข้

จังหวัดตราด นายอานนท์ อาสน์สถิตย์ และนักดนตรีไทยอีกหลายคนทำผืนระนาดทุ้ม-เอกส่งบ้านครูประสิทธิ์ ถาวร และอีกหลายแห่งในกรุงเทพมหานคร และไม้ทำผืนระนาดทุ้มที่จังหวัดตราดเป็นไม้ที่ดีที่สุด

จังหวัดฉะเชิงเทรา นายเสรี นุชกำแหง ทำผืนระนาดเอก - ทุ้ม ทำปี่ - แกะลายไทยลงรัก ปิดทองเครื่องดนตรี ทำไม้ตีระนาดเอกไม้แข็งด้วยลูกสนุกเกอร์ และทำลำโพงปี่มอญด้วยไม้จีนแดง

จังหวัดฉะเชิงเทรา นายทองอยู่ สิทธิ ทำผืนระนาดเอก,ทุ้ม

จังหวัดปราจีนบุรี นายทอง มุขศรี ทำผืนระนาดเอก,ทุ้ม

รายชื่อคณะและหัวหน้าวงดนตรีไทย ในภาคตะวันออก

1. คณะกาหลง
นางกาหลง สำราญรื่น
99/13 ต.แสมสาร อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี

2. คณะชื่นชุมพลศิลป์
นายชั้น ดอกไม้คลี่
899/52 หมู่ 1 ต.บ้านบึง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี

3. คณะเสน่ห์ศิลป์
นายชำนาญ วิจิตรานนท์
41/3 หมู่ 9 ต.หนองปรือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี โทร.756231

4.คณะสุนทร
นายดัสกร แก้วแจ่ม
ต.บางสะเหร่ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี โทร. 01-4073421

5.คณะผู้ใหญ่ถาวร
ผู้ใหญ่ถาวร แสงจิต
39/2 ต.บ้านบึง อ.เมือง จ.ชลบุรี โทร. 383855

6.คณะวิมลศิลป์
นายเทิ้ม น้ำฟ้า
25/1 หมู่ 5 ต.วัดหลวง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี

7.คณะ น.นฤนารทศิลป์
นายนฤนารถ ศรีบัวงาม
41/3 หมู่ 9 ต.หนองปรือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี โทร. 01-3915114

8.คณะนายบุญช่วย
นายบุญช่วย เสียงเสนาะ
191 หมู่ 2 ต.บางพระ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี โทร. 038-342325

9.คณะประสิทธิ์ศิลป์
นายประสิทธิ์ เกศแก้ว
ต.หน้าพระธาตุ อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี

10.คณะปะสิทธิ์
นายประสิทธิ์ คงประเสริฐ
69 หมู่ 11 ต.แสนสุข อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี

11.คณะส.พิทักษ์ศิลป์
ร.ต.ต.ประสงค์ อิ่มทอง
138 หมู่ 2 ต.ตะเคียนเตี้ย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี โทร. 704167

12.คณะสุพัฒน์ศิลป์
นายเพชร สุภาคะมร
40/43 ต.ภูตาหลวง อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี

13.คณะนายเพชร เรืองศิลป์
นายเพชร ธาตุทอง
66/3 ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี

14.คณะปี่พาทย์พ่อขมโพธิ์ทอง
นางลัดดา สืบญาติ
11 หมู่ 1 ต.มางโป่ง อ.พานทอง จ.ชลบุรี

15.คณะส.พิทักศิลป์
นายวรรณพต การุณกรณ์
138 ต.ตะเคียนเตี้ย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี โทร.704667

16.คณะวิเชียร
อาจารย์วิเชียร เอมเปีย
44/1 หมู่ 7 ต.หนองขวาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี

17.คณะ ศ.ศิริศิลป์
นายศิริ ภู่ทอง
171/1 หมู่ 2 ต.บางพระ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี โทร.776079

18.คณะพ่อขม โพธิ์ทอง
นางศรีสุข สืบญาติ
28 หมู่ 1 ต.มาบโป่ง อ.พานทอง จ.ชลบุรี โทร.451808

19.คณะสุวัฒน์บรรเลง
นายสุวัฒน์ ธาตุทอง
66/3 ต.บางปลาสร้อย อ.เมือง จ.ชลบุรี โทร. 01-4379190

20.คณะรัตนศิลป์(ป๋อบางพระ)
นายสุชาติ รวบรัตน์
177 หมู่ 2 ต.บางพระ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี โทร.038-342054

21.คณะละม่อมศิลป์
นายละม่อม บุญชลอ
25/2 หมู่ 2 ต.บ้านเก่า อ.พานทอง จ.ชลบุรี โทร. 01-3260396

22. คณะดาวรุ่งชาวด์
นายสุรพล ศรีราสวัสดิ์
159 หมู่ 9 ต.หนองปรือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี โทร. 410850

49.คณะผู้ใหญ่พยนต์

ผู้ใหญ่พยนต์ เอี่ยมสะอาด

33 หมู่ 13 ต.ศาลาแดง อ.บางน้ำเปี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา

50.คณะมนตรี

นายมนตรี วงค์คำภู

29 หมู่ 1 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น จ.ฉะเชิงเทรา

51.คณะนายมนัส

นายมนัส บริบูรณางกูร

55/3 ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา

52.คณะนายรัก

นายวิรัช มนทิราลัย

113 หมู่ 8 ต.บางปะกง อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

53.คณะนิยมศิลป์ดนตรีไทย

นายวงกาญ ชัยงาม

19/60 หมู่ 6 ต.โสธร อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา

54.คณะนายเสริม

นายเสริม ดุลย์คณิจ

35 หมู่ 2 ต.ดงน้อย อ.ราชสาส์น จ.ฉะเชิงเทรา

55.คณะผู้ใหญ่หยุด

ผู้ใหญ่สายหยุด เนตรศรี

38 หมู่ 8 ต.บางกระไห อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา

56.คณะนายเสถียร

นายเสถียร ม่วงศรี

10/1 ต.หนองจอก อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

57.คณะสมภพดนตรีไทย

นายสมภพ รวมผึ้ง

48 ต.สองคลอง อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา โทร.9384713

58.คณะนายสุพจน์

นายสุพจน์ ภู่ทอง

47/1 หมู่ 6 ต.สองคลอง อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

59.คณะสำรวย

นายสำรวย สุรารักษ์

165/2 หมู่ 8 ต.แปลงยาว อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา

60.คณะนายเล็ก

นายหรรษา เกื้อะเจริญ

77/80 หมู่ 8 ต.บางปะกง อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

61.คณะนายหริ่ม

นายหริ่ม ศรีเกษม

121 หมู่ 1 ต.บ้านช่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

62.คณะนายเฮง

นายเฮง รวงผึ้ง

1 หมู่ 6 ต.สองคลอง อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

63.คณะแกร่งศิลป์

นายแกร่ง แย้มกลีน

13/1 หมู่ 9 ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง

64. คณะ ส. คีรีศิลป์

นายไข่ สมุทรคีรี

42 หมู่ 4 ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง

65.คณะวัดบ้านนา

นายขยาย สุพรรณวงค์

119/1 หมู่ 1 ต.บ้านนา อ.แกลง จ.ระยอง

66.คณะจำนงค์ศิลป์

นายจำนงค์ เรียมทอง

143 หมู่ 7 ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง

67.คณะ ชมรมศูนย์วัฒนธรรม อ.แกลง

นายจักร ปกป้อง

111/1 หมู่ 4 ต.วังหว้า อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 038-672531

68.คณะ ช.เจริญศิลป

นายเชือน เกษรเจริญ

120 หมู่ 3 ต.กระแสบน อ.แกลง จ.ระยอง

69.คณะนายชลอ

นายชลอ เมตตา

48 หมู่ 2 ต.บ้านนา อ.แกลง จ.ระยอง

70.คณะศิริศิลป์

นางศิริพรรณ พรหมรักษา

62/1 หมู่ 1 ต.ชากพง อ.แกลง จ.ระยอง

71.คณะศิริศิลป์

นายณรงค์ หาญยุทธ

62/1 หมู่ 1 ต.ชากพง อ.แกลง จ.ระยอง

72.คณะชงโค

นายทองหล่อ เกิดผล

105/1 หมู่ 3 ต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง

73.คณะสกุลรัตน์

นายทองหล่อ รัตนวิจิตร

19 ต.ชากโดน อ.แกลง จ.ระยอง โทร. 657161

74.คณะสุนทร

นายสวัสดิ์ สุนทรนัฏ

011 ซ.4 หมู่ 2 ต.เชิงเนิน อ.เมือง จ.ระยอง โทร. 038-807351

101.คณะครูสวย

นายสวย หิรัญรังษี

29 หมู่ 3 ต.คลองนารายณ์ อ.เมือง จ.จันทบุรี

102. คณะคลองนารายณ์

นายอุดม ไชยผล

69 หมู่ 13 ต.คลองนารายณ์ อ.เมือง จ.จันทบุรี

103.คณะทิดแก้ว

นายแก้ว หัสฎงคาร

19/6 หมู่ 5 ต.ห้วยแร้ง อ.เมือง จ.ตราด

104.คณะนายชาตรี

นายชาตรี อัฒสิงห์

37 ต.หนองคันทาง อ.เมือง จ.ตราด

105.คณะลุงทิม

นายทิม หงษ์สมุทร

83 ต.ห้วยน้ำขาว อ.เมือง จ.ตราด

106.คณะบุญมี

นายบุญมี ตระกูล

31 หมู่ 6 ต.หนองเสม็ด อ.เมือง จ.ตราด

107.คณะนายประสาน

นายประสาน อิทนิล

759/5 ต.บางกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด

108.คณะศิษย์ ส. งามชุ่ม ลุงทิม

นายประมวล ตระกุล

88 ต.หนองกันทาง อ.เมือง จ.ตราด

109.คณะสัญญา

นายสัญญา หัษฎงคต

19/6 ต.ห้วยแร้ง อ.เมือง จ.ตราด

110.คณะนายสนอง

นายสนอง วรสิงห์

27/2 ต.หนองคันทาง อ.เมือง จ.ตราด

111.คณะครูชิด

นายสมาน ใจเย็น

28 หมู่ 5 ต.เนินทราย อ.เมือง จ.ตราด

112. คณะสำรวมศิษย์ ส. งามชุ่ม

นายอำนาจ สารเนตร

2/1 ต.หนองเสม็ด อ.เมือง จ.ตราด

113. คณะนายขีด

นายขีด วงษ์เชื้อ

90 ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

114.คณะนายจรัส

นายจรัส ดีดงาม

3 หมู่ 3 ต.รอบเมือง อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

115.คณะผู้ใหญ่จำลอง

ผ.ญ.จำลอง เกิดสุข

1 หมู่ 4 ต.ดงพระราม อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

116.คณะนายฉลอง

นายฉลอง เมืองเกิด

หมู่ 8 ต.ไม้เค็ด อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

117.คณะนายดำรงค์

ดำรงค์ จำรูญ

5 หมู่ 2 ต.บางบริบูรณ์ อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

118.คณะวัดหาดสูง

นายดนัย เหยี่ยวมนต์ชัย

36 หมู่ 2 ต.หาดนางแก้ว อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

119.คณะนายท่อม ทำเจริญ

นายท่อม กล่ำสวัสดิ์

45 หมู่ 2 ต.รอบเมือง อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

120.คณะนายทอง

นายทอง มุขศรี

151 หมู่ 1 ต.ไม้เค็ด อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

121.คณะนายเที่ยง

นายเที่ยง วงษ์ศรี

9 หมู่ 13 ต.หาดนางแก้ว อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

122.คณะผู้ใหญ่ประสิทธิ์

ผ.ญ.ประสิทธิ์ บัญชุสุนทรกุล

ต.วังตาล อ.กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี

123.คณะประยงค์ศิลป์

นายประยงค์ แม้นชล

27 หมู่ 5 ต.เกาะลอย อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี

124.คณะนายเลิศ

นายเลิศ สระทาน

7 หมู่ 6 ต.หนองโพรง อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี

125.คณะนายเลียบ

นายสุภาพ อุ้มมีเพชร

5-7 เขตเทศบาล อ.กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี

126.คณะสุชาติ ปี่พาทย์มอญ

นายสุชาติ อินทนิล

1 หมู่ 2 ต.หาดนางแก้ว อ.กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี

153.คณะมานพ
นายสมบุญ อยู่สวัสดิ์
36 หมู่ 1 ต.พิกุลออก อ.พิกุลออก จ.นครนายก โทร. 037-323745

154.คณะคำวัจนัง
นายสมหวัง คำวัจนัง
123 ต.พิกุลออก อ.บ้านนา จ.นครนายก โทร. 037-382396

155. คณะนวม
นายสามารถ ภิญโญ
10 หมู่ 5 ต.อาสา อ.บ้านนา จ.นครนายก โทร. 037-324010

156.คณะคำวัจนัง
นายไสว คำวัจนัง
47 หมู่ 5 ต.พิกุลออก อ.พิกุลออก จ.นครนายก โทร.037-382396

157.คณะนายเล้ง
นายเล้ง รอดใผ่
218 ต.วัฒนานคร อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว

158.คณะสุนิสา
นางสุนิสา พรหมดำรง
365 หมู่ 2 ต.สระแก้ว อ.เมือง จ.สระแก้ว

159.คณะนายบุญลือ
นายบุญลือ สระทาน
112 หมู่ 1 ต.บ้านใหม่หนองไทร อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว

160. คณะนายบุญส่ง
นายบุญส่ง โชติเฉลิม
28 ต.อรัญประเทศ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว โทร. 232136

161.คณะโรงเรียนบ้านวังใหม่
นายนวรัตน์ เพียสีนุย
770/1 ต.วังใหม่ อ.วังใหม่ จ.สระแก้ว

162. คณะนายเทง
นายเทง ดีผิว
340 ต.ตาพระยา อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว

163.คณะนายทองคำ
นายทองคำ พูลมงคล
52 ต.ตาพระยา อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว

164.คณะประชากร
จ.ท.ถวิล จันทร์เอี่ยง
966/1 หมู่ 2 ต.สระแก้ว อ.เมือง จ.สระแก้ว โทร. 241415

เอกสารอ้างอิง

-สำนักงานปลัดทบวงทมหาวิทยาลัย เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย พิมพ์ครั้งที่ 1 เม.ย. 2538
-ชูชาติ พิณพาทย์ รายงานการวิจัยเชิงสำรวจของนักดนตรีไทย ภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา 2539
-เอกสารกองแผนและพัฒนา ทบวงมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 5
-เอกสารเผยแพร่ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดนตรีไทยนักเรียน : จุดเริ่มต้นของดนตรีไทยอุดมศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพพรรณ อินทนิล

ค ว า ม เ ป็ น ม า

เด็กนั้นเปรียบเสมือนไม้อ่อนที่ดัดง่าย ดังนั้นหากจะปลูกฝังและสร้างค่านิยมที่ดีงามใดๆ ก็ตามให้แก่เด็กก็ย่อมจะได้ผลดีกว่าเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว และด้วยความคิดดังกล่าวนี้เองเมื่อ 18 ปีที่แล้ว (พ.ศ.2522) จึงทำให้คณาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพากลุ่มหนึ่ง ที่มีความรักและสนใจดนตรีไทย มีความคิดที่จะจัดการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกขึ้น ซึ่งในขณะนั้นดนตรีไทยนักเรียนภาคตะวันออกค่อนข้างซบเซา การเรียนการสอนดนตรีไทยยังไม่ค่อยแพร่หลาย กิจกรรมดนตรีไทยมีน้อยจึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจ และจากการที่พวกเราเพิ่งจะสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา (มศว.ประสานมิตร)ในระหว่างที่เป็นนิสิตก็ได้มีโอกาสคลุกคลีร่วมกิจกรรมดนตรีไทยของสถาบันอยู่เสมอ รวมทั้งการร่วมกิจกรรมดนตรีไทยอุดมศึกษาในยุคเริ่มแรกซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาในสมัยนั้นเพียงไม่กี่แห่ง จากการหล่อหลอมและผูกพันดนตรีไทยตลอดเวลาที่เป็นนิสิต ทำให้เกิดความคิดกันว่าน่าจะมีกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมดนตรีไทยอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เมื่อพิจารณากันแล้วเห็นว่าการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนเป็นกิจกรรมที่จะส่งเสริมกระตุ้นให้เยาวชนได้ฝึกหัดดนตรีไทยอันจะก่อให้เกิดความรัก ความสนใจดนตรีไทยในที่สุดให้เยาวชนได้ฝึกหัดดนตรีไทย **"โครงการประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออก"** จึงได้เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2522

ในปีแรกๆ ของการจัดประกวดนั้นจะค่อนข้างลำบากเพราะเงินทุนที่จะใช้ประกวดจะต้องช่วยกันจัดหามา ทั้งจากการจัดการแสดงทั้งจากการขอรับบริจาคจากภาคเอกชนและในปีที่ 2 พวกเราก็ร่วมกันออกเงินในสมัยนั้นเงินพันมีค่ามากดูจะเทียบเท่าเงินหมื่นเวลานี้ เวลาขอรับบริจาคจะได้เพียงรายละ 100 บาท และไม่เกิน 500 บาทเป็นส่วนใหญ่ พวกเราก็เพิ่งเริ่มต้นเป็น

ต่อมาการประกวดครั้งที่ 7 เพิ่มการประกวดขึ้นมาอีกประเภทคือ การประกวดวงปี่พาทย์ไม้นวม ได้ขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และในการประกวดครั้งที่ 12 ได้แยกการประกวดเป็นระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ประเภทวงเครื่องสายผสม และวงอังกะลุง และเพิ่มการประกวดการบรรเลงขิมเดี่ยว จึงได้ขอประทานถ้วยรางวัลจากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ 2 ใบ และพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา นับว่าพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้เป็นขวัญและกำลังใจให้กับนักเรียน ครูอาจารย์ของโรงเรียนที่ส่งวงดนตรีเข้าประกวดตลอดจนข้าราชการ และนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นแรงกระตุ้นให้โรงเรียนในภาคตะวันออกมีการฝึกหัดดนตรีไทยเพื่อเตรียมวงเข้าประกวดเพิ่มขึ้นทุกปี

คณะบุคคลสำคัญที่ทำให้การประกวดดำเนินไปได้ ได้แก่ คณะกรรมการตัดสิน ซึ่งได้สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิทางดนตรีไทยจากสถาบันต่าง ๆ และท่านได้ทำหน้าที่ตัดสินด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ทำให้การตัดสินทุกครั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยปราศจากข้อครหาใด ๆ กรรมการตัดสินที่ได้กรุณามาตัดสินให้ทุกปีติดต่อกันถึง 10 ครั้งขึ้นไปได้แก่

อาจารยสุดจิตต์ ดุริยะประณีต (ครั้งที่ 3 - ปัจจุบัน)
ผศ.ประทีป เล้ารัตนอารีย์ (ครั้งที่ 5 - ปัจจุบัน)
อาจารย์สวิต ทับทิมศรี (ครั้งที่ 5 - ปัจจุบัน)

และนอกจากนี้ที่ได้มาเป็นกรรมการตัดสินหลายครั้ง เช่น

ผศ.สงบศึก ธรรมวิหาร
อาจารย์สุรางค์ ดุริยพันธ์
อาจารย์ธีระ ภู่มณี
อาจารย์พัฒนี พร้อมสมบัติ
ดร.สุรพล จันทราปัตย์
รศ.มานพ วิสุทธิ์แพทย์
อาจารย์อนันต์ สบฤกษ์
อาจารย์เมธา หมู่เย็น
ผศ.กาญจนา อินทรสุนานนท์
ฯลฯ

วงดนตรีไทยที่เข้าประกวดในระยะแรก ๆ มีจำนวนวงไม่มาก กติกาการประกวดยังไม่เข้มงวด เช่น วงเครื่องสายผสมให้ใช้กลองแขกแทนโทนรำมะนาได้ เครื่องดนตรียังไม่ได้มาตรฐานจนถูกแซวว่าเครื่องดนตรีภาคตะวันออกนี่น่าจะเอาไปทำถ่านหุงข้าว นอกจากนี้วิธีการเล่น ทางเพลงยังไม่ได้มาตรฐาน เพลงขาดบ้างเกินบ้าง แต่ปัจจุบันนี้วงดนตรีไทยในภาคตะวันออกไม่น้อยหน้าใคร ไม่ว่าจะเป็นฝีมือมาตรฐานการเล่นหรือเครื่องดนตรีและทางเพลงเพราะเห็นได้จากวงที่เคยเข้าประกวดระดับภาคตะวันออกสามารถชนะเลิศในการประกวดระดับประเทศได้ สำหรับจำนวนวงดนตรีไทยในภาคตะวันออกมีการตื่นตัว จัดตั้งวงดนตรีไทยนักเรียนกันมาก เฉพาะจังหวัดชลบุรีมีวงดนตรีไทยนักเรียนไม่ต่ำกว่า 40 วง จึงนับเป็นความน่าชื่นใจของพวกเราที่ถึงแม้จะมีกำลังเพียงน้อยนิดแต่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจริง จึงทำให้เห็นผลว่าเราได้ส่งเสริมอนุรักษ์ดนตรีไทยมาถูกทาง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดประกวดดนตรีไทยระดับภาคทุกภาค สถาบันอุดมศึกษาแต่ละภาคควรจะเป็นผู้ดำเนินการจัดประกวด ต่อจากนั้นจึงจัดประกวดระดับประเทศ โดยให้สถาบันอุดมศึกษาส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการ

2. การจัดประกวดควรเป็นกลุ่มผู้มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องมิใช่ผู้ที่ชอบจัดงานฟู่ฟ่าเป็นครั้งคราวเพื่อประชาสัมพันธ์ตนเอง

3. การจัดประกวดจะต้องตัดสินด้วยความยุติธรรม โดยการคัดเลือกกรรมการที่มีความสามารถและมิใช่เป็นกลุ่มเดียวกันหรือสถาบันเดียวกันควรกระจายให้มีความหลากหลาย

การประกวดดนตรีไทย ชิงถ้วยพระราชทาน
ระดับนักเรียนภาคตะวันออก ครั้งที่ ๑๗
โครงการจัดตั้งสถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา

ชิงถ้วยพระราชทาน
โครงการจัดตั้งสถาบันศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยบูรพา

การประกวดดนตรีไทย
ระดับนักเรียนภาคตะวันออก ครั้งที่ ๑๗
ชิงถ้วยพระราชทาน
โครงการจัดตั้งสถาบันศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยบูรพา

โครงการจัดตั้งสถาบันศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยบูรพา

ระดับนักเรียนภาคตะวันออก
ครั้งที่ ๑๕
จัดโดย โครงการจัดตั้งสถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา
บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนลคอสเมติคส์ จำกัด (มหาชน)

การประกวดดนตรีไทย

การประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออก
ชิงถ้วยพระราชทาน
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมา
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
ประเภทเครื่องสายผสม-วงอังกะลุง
วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๒๘

การจัดตั้งสถาบันศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยบูรพา

ก1
ระนาดทุ้มเหล็กมโหรี

ก2

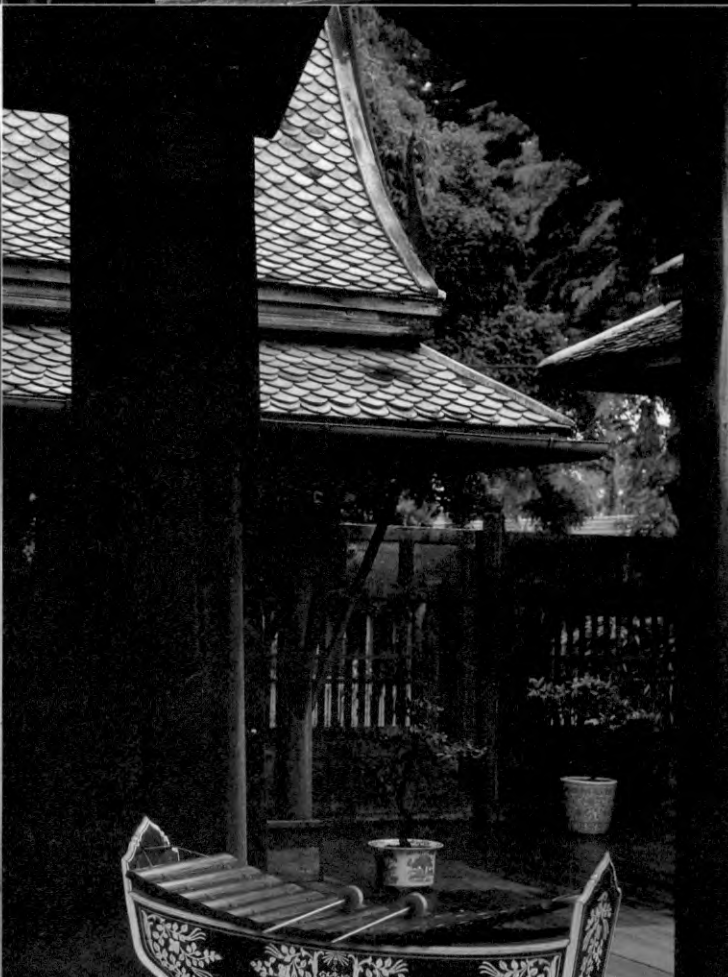

ค1

ระนาดทุ้ม [illegible]

ค2

ฆ้องวงใหญ่โขน

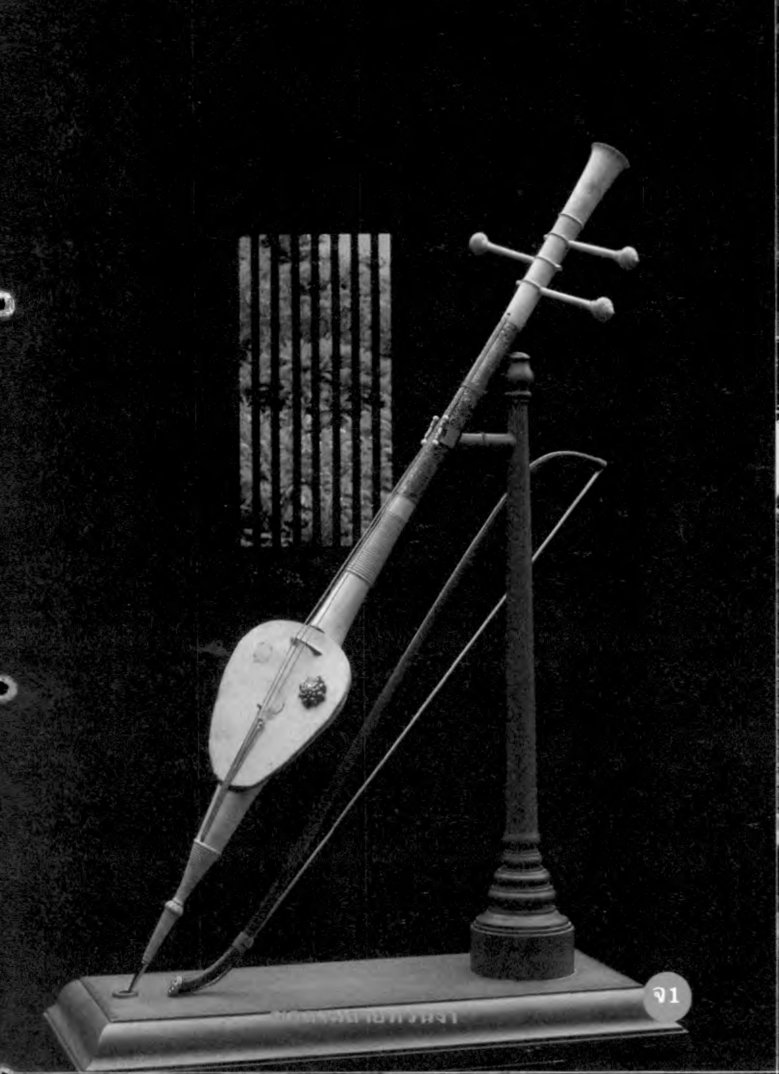
จ1

จะเข้ไม้ขนุน
จ2

ฆ้องวงใหญ่ ช1

ตะโพนไทย ช2

คำอธิบายภาพ

ก1 ระนาดทุ้มเหล็กมโหรี ในชุดไม้มะริดประกอบงาที่อยู่ในความดูแลของกองการสังคีต กรมศิลปากร
สถานที่ : สวนศิวาลัย ในพระบรมมหาราชวัง
METAL MAHOREE RANAD TOOM, of marid wood with ivory decorations. In the care of the National Theatre Division. Fine Arts Department.
Location : Shivalai Garden, Royal Palace.

ก2 ซอด้วงงา กองการสังคีต กรมศิลปากร เป็นผู้เก็บรักษา
สถานที่ : พระบัญชร พระที่นั่งมหิศรปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
SOR DUANG of ivory. In the care of the National Theatre Division, Fine Arts Department.
Location : Mahisornprasat Hall, Royal Palace

ก3 ซออู้งา กองการสังคีต กรมศิลปากร เป็นผู้เก็บรักษา
สถานที่ : พระบัญชร พระที่นั่งมหิศรปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
SOR OO of ivory. In the care of the National Theatre Division, Fine Arts Department.
Location : Mahisornprasat Hall, Royal Palace

ก4 ระนาดทุ้ม ในชุดที่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเครื่องดนตรีส่วนพระองค์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปัจจุบันตั้งแสดงอยู่ ณ พระที่นั่งวิมานเมฆ พระราชวังดุสิต
สถานที่ : พระตำหนักเรือนต้น พระราชวังดุสิต
RANAD TOOM, in the same collection as the previous Ranad Ek. Property of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn. At present on show at Vimanmek Palace.
Location : Pra Tamnak Ruenton, Dusit Palace.

ข1 ซอสามสายทวนงา ทวนกลางหุ้มเงินสลักลายลงยาสีเขียวและน้ำเงิน ถ่วงหน้าเป็นพลอยสีเหลืองล้อมด้วยพลอยสีขาวในเรือนนาก เป็นของตระกูลพาทยโกศล
สถานที่ : พระตำหนักเรือนต้น พระราชวังดุสิต
SOR SAM SAI with neck of ivory. The middle neck is encircled with engraved silver, enamelled in green and blue. The sound weight is of a yellow stone, surrounded by a smaller white stone in a nag setting. Property of the Patayakosol family.
Location : Pra Tamnak Ruenton, Dusit Palace.

ข2 ระนาดเอกรางไม้มะริดประกอบลวดงาฝังมุกเป็นลายกนกก้านขดเคียรนาค ที่กลางรางมีพระนามาภิไธยย่อ ม.ว. ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ภายใต้สัปตปฎลเศวตฉัตร ประดิษฐานอยู่ เครื่องดนตรีชุดนี้ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของกองการสังคีต กรมศิลปากร
สถานที่: พระที่นั่งราชฤดี ในพระบรมมหาราชวัง
RANAD EK of marid wood (Diospyros Discolor), decorated with mother of pearl inlay with the royal initials M.V. under a seven-tiered parasol, belonging to H.R.H. The Crown Prince Mahavajiravudh. In the care of the National Theatre Division, Fine Arts Department.
Location : Rajrudi Hall, Royal Palace.

ข3 ระนาดทุ้ม รางประกอบลวดงาฝังลายมุก ในชุดที่มีพระนามาภิไธยย่อ ม.ว. ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร
สถานที่: พระที่นั่งราชฤดี ในพระบรมมหาราชวัง
RANAD TOOM with mother of pearl decoration and the royal initials M.V., in the same set as the Ranad EK.
Location : Rajrudi Hall, Royal Palace.

The middle necks are of gold with enamelling. The pegs as well as the gold decorated bows are studded wiht semi precious white stones. The 'sound weights' in front of the instruments are of silver gilt decorated with the auspicious nine gems. These instruments were kept in the Grand Palace.

Location : Pra Tamnak Ruenton, Chitrlada Palace

จ1 ซอสามสายทวนงา ทวนกลางหุ้มทองคำสลักลายลงยาหลากสี ถ่วงหน้าทำด้วยทองคำเป็นดอกประจำยามประดับเพชรซีก ลงยาสีเขียวและแดง ซอคันนี้แต่เดิมเก็บรักษาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

สถานที่ : พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

SOR SAM SAI, the neck and base of ivory with the middle neck of engraved gold and multi-colour enamelling. The sound weight in front of the instrument is of gold. enamelled red and green, decorated with rose diamonds.

Location : Pra Tamnak Ruenton, Chitrlada Palace.

จ2 จะเข้ไม้ขนุน ลูกบิด หย่อง และเท้า ทำด้วยงาหลักและโต๊ะทำด้วยนาก เป็นเครื่องดนตรีส่วนพระองค์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สถานที่ : พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

JA-KE, of jackwood (Artocarpus Integrifolia). The pegs and legs are of dumdong wood and ivory. Property of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn.

Location : Pra Tamnak Ruenton, Chitrlada Palace.

จ3 โทนดินเผาประดับลายรักปิดทองประดับกระจก สายโยงเร่งเสียงเป็นหวายเส้นละเอียดถักที่ขอบและตรงกลางอย่างงดงาม โทนคู่นี้แต่เดิมเก็บรักษาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

สถานที่ : พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

TOAN, of terracotta, laquered and gilded, decorated with multi colour glass pieces. The bell; is covered with finely woven rattan. Formally kept in the Royal Palace.

Location : Pra Tamnak Ruenton, Chitrlada Palace.

จ4 ซอสามสายทวนงาสลักฉลุโปร่งทั้งคัน ทวนกลางหุ้มทองคำลงยาสีเขียวแดง ยอดปริกของลูกบิดทำด้วยทองคำประดับเพชรซีก ปากลำโพงข้างบนเลี่ยมทองคำฝังเพชร ถ่วงหน้าทำด้วยทองคำประดับเพชรซีก ซอคันนี้แต่เดิมเก็บรักษาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

สถานที่ : พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

SOR SAM SAI, with carved neck of ivory, middle neck covered with red and green enamelled gold. The tip of the pegs and top most part of the instrument are decorated with gold and rose diamond, studded gold. The sound weight is of gold and rose diamond. This Sor was kept in the Royal Palace.

Location : Pra Tamnak Ruenton, Chitrlada Palace.

ฉ1 ระนาดเอก รางทำด้วยไม้ชิงชันประกอบลวดงาฝังมุก เป็นลายกนกก้านขด ที่โขนมีพระตราประจำ พระองค์ในสมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ประดิษฐานอยู่ ปัจจุบันเครื่องดนตรีชุดนี้อยู่ในความดูแลของกองการสังคีต กรมศิลปากร

สถานที่ : พระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกขปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

RANAD EK, of rosewood (Dalbergia Oliveri) edged with ivory, inlaid with mother of pearl pattern, with the insigma of H.R.H. Prince Asdangdejavudh at the upright panels. At present in the care of the National Theatre Division, Fine Arts Department.

Location : Apornpimoke Hall, Royal Palace.

KRAJABBHEA, a renovated one with pegs of ivory.
Location : Pra Tamnak Ruenton, Chitrlada Palace.

ช3 ระนาดเอกเหล็กรางฝังลายมุก ในชุดของสมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา
สถานที่ : พระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกขปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
RANAD EK, with metal keys, decorated with mother of pearl, collection of H.R.H. Prince Asdangdejavudh
Location : Apornpimoke Hall, Royal Palace.

ช4 ระนาดทุ้มเหล็กรางฝังลายมุก ในชุดของสมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา
สถานที่ : พระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกขปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
RANAD TOOM, with metal keys, with mother of pearl decorations, in the set of H.R.H. Prince Asdangdejavudh
Location : Apornpimoke Hall, Royal Palace.

ดี... ไม่ดีอยู่ที่ตัวของเรา

ดอกบัวย่อมเกิดจากเปลือกตม ทั้งลำต้นและดอกก็เป็นปมเป็นหน่อ
มาแต่ในตมแล้ว ดอกบัวทุกพันธุ์ย่อมเกิดจากเปลือกตม
ส่วนดอกใดจะพ้นน้ำหรือไม่อยู่ที่แต่ละดอกเอง อุปมาด้วยมนุษย์
ที่เกิดจากเหล่ากอเดียวกัน จะดีหรือไม่ดีก็ย่อมอยู่ที่ตัวเอง
คนใฝ่ดีย่อมแสวงหาแต่ผู้มีคุณงามความดี ไม่คบหาคนชั่วเป็นมิตร เหมือนเช่นผึ้ง
ที่ชื่นชมแต่ดอกไม้ ส่วนคนไม่ใฝ่ดีมักจะชอบแสวงหา
แต่ความเดือดร้อน คบหาแต่คนชั่วเป็นมิตร เหมือนแมลงวันที่
ชอบเกลือกกลั้วกับของเน่าเหม็น ดังนั้นคนเราจะดีหรือชั่วอยู่ที่
ตัวเอง เพราะถ้าเราเป็นคนดี ใครจะลักพาความดีไปจากเรา
ย่อมไม่ได้ ใครจะยัดเยียดความชั่ว ก็ย่อมไม่ได้เช่นกัน
จะดีจะชั่วอยู่ที่ตัวรับน้อมรับเลือกเอง

จะดีชั่วอยู่ที่เราใช่ใครอื่น
ใครจะยื่นส่งให้เราไม่ได้หนอ
ดุจบัวพ้นน้ำไม่ใช่อยู่ที่กอ
อยู่ที่หน่อของแต่ละดอกบัวเอย

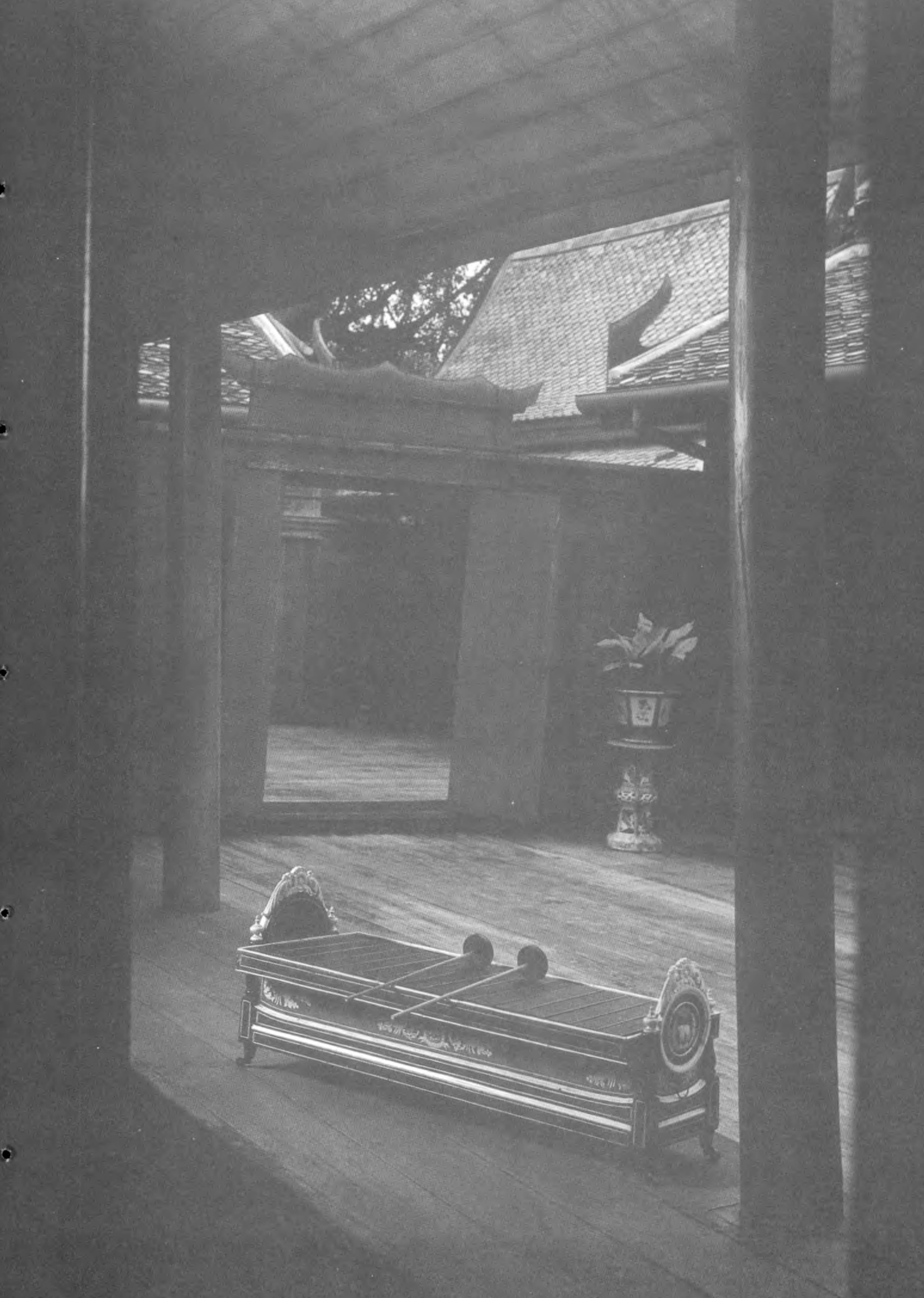

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงฉายกับฝ่ายบริหาร บริษัท ไทยออยล์ จำกัด

...แต่ที่โรงกลั่นไทยออยล์ได้มีการนำพรรณไม้หลากหลายสีสัน ประดับแซมแต่งแต้มชีวิตชีวาให้เกิดความสดใสอย่างมีจุดมุ่งหมาย ก้าวแรกของสวนปาล์มและสวนไม้พุทธกาลซึ่งจัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการดำเนินงานของบริษัทฯ

สวนโรงกลั่นของไทยออยล์วางแนวการจัดให้เป็น Green Zone
เน้นพันธุ์ไม้ที่ชอบอากาศเมืองไทยและทนร้อนได้อย่างดี ทั้งยังให้ความสดชื่นเขียวขจีตลอดปี
โดยอาศัยน้ำจากระบบรีไซเคิล ซึ่งเป็นน้ำที่ใช้ในกระบวนกลั่นแล้ว และนำไปผ่านระบบบำบัด
ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสามารถนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด

(สำเนา)

คำสั่งสภามหาวิทยาลัย

ที่ 1/2539

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27

ด้วยมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นเจ้าภาพจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27 ระหว่างวันที่ 12-14 กรกฎาคม 2539 ณ สวนมะพร้าว มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 (11) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ.2533 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27 ดังนี้

1.	นายเกษม	จาติกวณิช	นายกสภามหาวิทยาลัย	ประธานกรรมการ
2.	นายพจน์	สะเพียรชัย	อุปนายกสภามหาวิทยาลัย	กรรมการ
3.	นายกำจัด	มงคลกุล	กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
4.	นายนิเวศน์	คำผอง	กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
5.	นายอนันต์	อนันตกูล	กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
6.	นายปลอดประสพ	สุรัสวดี	กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
7.	นายสวัสดิ์	หอรุ่งเรือง	กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
8.	นายฉลองภพ	สุสังกรกาญจน์	กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
9.	นายประยูร	จินดาประดิษฐ์	ประธานกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
10.	นายผาสุข	กุลละวณิชย์	อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา	กรรมการ
11.	นายธร	สุนทรายุทธ	ประธานสภาอาจารย์	กรรมการ
12.	นายชารี	มณีศรี	กรรมการจากผู้แทนอาจารย์	กรรมการ
13.	นายธรรมนูญ	เพชรยศ	กรรมการจากผู้แทนอาจารย์	กรรมการ
14.	นายวิรัช	คารวะพิทยากุล	กรรมการจากผู้แทนอาจารย์	กรรมการ
15.	นายเสรี	ชิโนดม	กรรมการจากผู้แทนอาจารย์	กรรมการ
16.	น.ส.สุรินทร์	สุทธิธาทิพย์	กรรมการจากผู้แทนอาจารย์	กรรมการ
17.	นายไพโรจน์	เปี่ยมพงษ์สานต์	ที่ปรึกษากรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
18.	นายชวลิต	ทั่งสัมพันธ์	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
19.	นายสุรเจตน์	เนติลักษณวิจารณ์	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
20.	นายสุทิน	ศิวะมาศ	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
21.	นายเชี่ยวเวทย์	ยิ้มศิริกุล	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
22.	น.ส.วัชรี	พรรณเชษฐ์	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
23.	นายปัญญา	ยังประภากร	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
24.	นายสมควร	นกหงษ์	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
25.	นายพัฒนา	นายเรือ	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ
26.	นายสุบิน	ปิ่นขยัน	กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย	กรรมการ

56. นายเทพศักดิ์	ทองนพคุณ	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายสวัสดิการและทรัพย์สิน	กรรมการ
57. นายวิชัย	กุลษาบาล	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายสวัสดิการ	กรรมการ
58. นายเชิดชัย	ชาญสมุทร	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต	กรรมการ
59. น.ส.วริยา	วชิราวัธน์	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต	กรรมการ
60. นายรวิ	จันทร์สอาด	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร	กรรมการ
61. นายระพินทร์	ฉายวิมล	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ	กรรมการ
62. นางทัศนีย์	ทานตวณิชย์	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กรรมการ
63. นายพวงรัตน์	บุญญานุรักษ์	คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์	กรรมการ
64. นางกุหลาบ	รัตนสัจจธรรม	คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์	กรรมการ
65. นายโกวิท	ศตวุฒิ	คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์	กรรมการ
66. นายสุชาติ	เถาทอง	คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์	กรรมการ
67. นายสมคิด	บุญเรือง	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	กรรมการ
68. นายสมชาย	เดชะพรหมพันธ์	ผู้อำนวยการสำนักบริการวิชาการ	กรรมการ
69. นายสุรินทร์	มัจฉาชีพ	ผู้อำนวยการสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล	กรรมการ
70. นางศรีวรรณ	มีคุณ	ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด	กรรมการ
71. นางสมพิศ	อุดมศิลป์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต "พิบูลบำเพ็ญ"	กรรมการ
72. นายพิสิษฐ์	พิริยาพรรณ	ประธานโครงการศูนย์บริการทางการแพทย์	กรรมการ
73. นายบรรจง	จันทรสา	กรรมการและเลขานุการสภามหาวิทยาลัย	กรรมการและเลขานุการ
74. นายมนตรี	แย้มกสิกร	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
75. น.ส.ภิญโญ	เปี่ยมประสาทพร	หัวหน้ากองกิจการนิสิต	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ทำหน้าที่อำนวยการ และให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือเพื่อให้การจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2539

(ลงชื่อ) เกษม จาติกวนิช
(นายเกษม จาติกวนิช)
นายกสภามหาวิทยาลัย

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวภิญโญ เปี่ยมประสาทพร)
นักกิจการนักศึกษา 6)

19.3	น.ส.พนิดา	สงวนบุญ	กรรมการ
19.4	นางสมหมาย	แจ่มกระจ่าง	กรรมการ
19.5	นางสุชาดา	อาศัยสุข	กรรมการ
19.6	น.ส.สุชาดา	รัตนวาณิชย์พันธุ์	กรรมการ
19.7	น.ส.กันติยา	แก้วนุ้ย	กรรมการ
19.8	น.ส.กาญจนา	พฤกษ์พงศ์รัตน์	กรรมการ
19.9	น.ส.โสภา	ชานะมูล	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ดังนี้

1. ประสานงานและดำเนินการจัดแสดงนาฏศิลป์ของมหาวิทยาลัยบูรพาและสถาบันอื่น ๆ (ถ้ามี)
2. ประสานงานด้านการต้อนรับ การรับรองกับฝ่ายประสานงานต่างประเทศ

20. คณะกรรมการฝ่ายประสานงานต่างประเทศ

20.1	นายพิชาญ	สว่างวงศ์	ประธานกรรมการ
20.2	นายกอบลาภ	ตันสกุล	รองประธานกรรมการ
20.3	นายธงชัย	อรรจนพงศา	กรรมการ
20.4	น.ส.สุชาดา	รัตนวาณิชย์พันธุ์	กรรมการ
20.5	นายสมโภชน์	ชื่นปรีชา	กรรมการและเลขานุการ
20.6	นายพลชัย	ไชยอินทร์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ดังนี้

1. ประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับการจัดเชิญคณะนาฏศิลป์จากต่างประเทศมาร่วมงาน
2. ประสานงานและดำเนินการให้การต้อนรับ การรับรองคณะนาฏศิลป์จากต่างประเทศ
3. ประสานงานด้านการแสดงกับฝ่ายจัดการแสดงนาฏศิลป์

21. คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ

21.1	นายมนตรี	แย้มกสิกร	ประธานกรรมการ
21.2	นายวิชัย	กุลษาบาล	รองประธานกรรมการ
21.3	นายชูชาติ	พิณพาทย์	กรรมการ
21.4	น.ส.ยมโดย	เพ็งพงศา	กรรมการ
21.5	น.ส.วริยา	วชิราวัธน์	กรรมการ
21.6	นายเชิดชัย	ชาญสมุทร	กรรมการ
21.7	นายระพินทร์	ฉายวิมล	กรรมการ
21.8	นางบุญมา	ไทยก้าว	กรรมการ
21.9	น.ส.โสภา	ชานะมูล	กรรมการ
21.10	น.ส.วารี	กังใจ	กรรมการ
21.11	นายถิรพงษ์	ถิรมนัส	กรรมการ
21.12	นายบัณฑร	จิตต์สุภาพ	กรรมการ
21.13	นายเศรษฐวัชร	ฉ่ำศาสตร์	กรรมการ
21.14	นางอุษาวดี	ตันติวรานุรักษ์	กรรมการ
21.15	นายชำนิ	สุวรรณช่าง	กรรมการ
21.16	น.ส.ภิญโญ	เปี่ยมประสาทพร	กรรมการและเลขานุการ

สถาบันที่เข้าร่วมงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 27

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ม.เกษตรศาสตร์
3. ม.ขอนแก่น
4. ม.เชียงใหม่
5. ม.ธรรมศาสตร์
6. ม.มหิดล
7. ม.รามคำแหง
8. ม.ศิลปากร
9. มศว.ประสานมิตร
10. ม.มหาสารคาม
11. มศว.ภาคใต้
12. มอ.วิทยาเขตหาดใหญ่
13. มอ.วิทยาเขตปัตตานี
14. ส.ท.พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
15. ส.ท.พระจอมเกล้าธนบุรี
16. ส.ท.พระจอมเกล้าพระนครเหนือ
17. ส.ท.การเกษตรแม่โจ้
18. ม.นเรศวร
19. ม.ท.สุรนารี
20. ม.อุบลราชธานี
21. ม.กรุงเทพ
22. ม.เกษมบัณฑิต
23. ม.ธุรกิจบัณฑิต
24. ม.พายัพ
25. ม.รังสิต
26. ม.ศรีปทุม
27. ม.สยาม
28. ม.หอการค้าไทย
29. ม.หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
30. ม.อัสสัมชัญ
31. ม.เซนต์จอห์น
32. ส.ราชภัฏสงขลา
33. ส.ราชภัฏสมเด็จเจ้าพระยา
34. ส.ราชภัฏจันทรเกษม
35. ส.ราชภัฏมหาสารคาม
36. ส.ราชภัฏสวนสุนันทา
37. ส.ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
38. ส.ราชภัฏสุรินทร์
39. ส.ราชภัฏกำแพงเพชร
40. ส.ราชภัฏพระนคร
41. ส.ราชภัฏเชียงใหม่
42. ส.ราชภัฏฉะเชิงเทรา
43. ส.ราชภัฏพิบูลสงคราม
44. ส.ราชภัฏนครราชสีมา
45. ส.ท.ราชมงคลวิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
46. รร.นายร้อยพระจุลจอมเกล้า
47. รร.นายเรือ
48. รร.นายเรืออากาศ
49. รร.นายร้อยตำรวจ
50. ว.พยาบาลตำรวจ
51. ว.แพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า
52. ว.พยาบาลกองทัพบก
53. ว.พยาบาลทหารเรือ
54. ว.พยาบาลกองทัพอากาศ
55. ม.บูรพา

หลายมิติ เช่น การแต่งเพลง, การประสมวง, ดนตรีกับวิถีชีวิตของแต่ละชาติ, เทคนิคการสร้างเครื่องดนตรี ฯลฯ

2.1.12 การศึกษารวบรวมประวัตินักดนตรีไทยทั่วประเทศ โดยเน้นครูอาวุโสและผู้ที่ยึดอาชีพการบรรเลงดนตรีไทยเป็นหลัก

2.1.13 การสร้างแบบวัดความถนัดทางดนตรีไทย

2.2 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีไทยประเด็นที่ควรศึกษา อาทิ

2.2.1 ประเพณีการใช้เพลงในโอกาสต่าง ๆ

2.2.2 นวัตกรรมการประสมวงดนตรีไทย

2.2.3 การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มคุณภาพเสียงของเครื่องดนตรีไทย

2.2.4 การส่งเสริมดนตรีไทยกับกลุ่มเยาวชน

2.3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของดนตรีไทย ประเด็นที่ควรศึกษาวิจัย อาทิ

2.3.1 การประเมินผลการบรรเลงดนตรีไทย ในเชิงประสิทธิผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย

2.3.2 การทบทวน/รวบรวม/สังเคราะห์การวิจัยทางดนตรีไทยให้เป็นหมวดหมู่เพื่อสร้างองค์ความรู้สาขาในดนตรีไทยต่อไป

จากแนวคิดเบื้องต้นที่นำมาเสนอครั้งนี้ เป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของการวิจัยและพัฒนาทางดนตรีไทยที่เกิดจากมุมมองของบุคคลซึ่งมิใช่นักวิชาการทางดนตรีไทย แต่เกิดจากมุมมองของคนซึ่งชอบและรักดนตรีไทยเท่านั้น หวังว่าในอนาคตองค์ความรู้ทางดนตรีคงจะเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะปัจจุบันสถาบันการศึกษาหลายแห่งได้มีการสอนขึ้นถึงระดับบัณฑิตศึกษาแล้ว ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อจะทำให้ดนตรีไทยสามารถยืนหยัดอยู่คู่กับชาติไทยและเป็นดนตรีแขนงหนึ่งที่จะสามารถศึกษาได้อย่างเป็นระบบต่อไป

กลุ่มที่ 5		ตวงพระธาตุ
	สถาบันราชภัฏจันทรเกษม	
	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	
	สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	
	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	
	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	
	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	
กลุ่มที่ 6		กราวรำมอญ
	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	
	มหาวิทยาลัยศรีปทุม	
	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ	
	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	
กลุ่มที่ 7	เบญจสังคีต	สี่เกลอ
	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	
	โรงเรียนนายเรืออากาศ	
	วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ	
	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	
	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	
กลุ่มที่ 8		ต้นเพลงฉิ่ง
	มหาวิทยาลัยบูรพา	
	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	
	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ	
	วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก	
	สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	
กลุ่มที่ 9	กลุ่มนพรัตน์	นางนาค
	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	
	มหาวิทยาลัยรังสิต	
	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	
	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	
	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	
กลุ่มที่ 10	สหรัตนโกสินทร์	นกขมิ้น
	สถาบันราชภัฏพระนคร	
	สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา	
	สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	
	มหาวิทยาลัยสยาม	
กลุ่มที่ 11	มงกุฎเกี้ยวเกล้า	พัดชา
	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า	
	วิทยาลัยแพทย์ศาสตร์พระมงกุฎเกล้า	

มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
สถาบันราชภัฏสงขลา
สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
สถาบันราชภัฏสุรินทร์
สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

กลุ่มวงที่บรรเลงในวันที่ 14 กรกฎาคม 2539

กลุ่มที่ 1 14 สถาบัน

มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสยาม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ
สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
สถาบันราชภัฏสุรินทร์
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

กลุ่มที่ 2 14 สถาบัน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
โรงเรียนนายเรือ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง
สถาบันเทคโนโลยีพระนครเหนือ
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
สถาบันราชภัฏกำแพงพชร
สถาบันราชภัฏพระนคร
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กลุ่มที่ 3 15 สถาบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยพายัพ
สถาบันราชภัฏสงขลา
สถาบันราชภัฏสมเด็จเจ้าพระยา
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

ภาพศิลปะนักเรียนจังหวัดชลบุรี
"ชลบุรีในฝัน"
ร่วมสืบสานงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 27

ดำเนินงานโดย หมู่บ้าน California Grand de view ร่วมกับ
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน ชลบุรี
ประเภททีม จำนวน 62 ทีม ทีมละ 3 คน รวม 186 คน

TOA

Thaioil